№. 41. ПЯТНИЦА, 26 МАЯ. **1861.** PIATEK, 26 MAJA. **Nr. 41.**

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ / KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА. / GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ" выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Цѣна за годъ	10 р.
„ „ съ пересылкою	12 „
„ за полъ года	5 „
„ „ съ пересылкою	6 „
„ на четверть года	2 „ 50 к.
„ „ съ пересылкою	3 „
„ за 1 мѣсяцъ	1 „

За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILEŃSKI" wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna	rs. 10
„ „ z przesyłką	„ 12
„ półroczna	„ 5
„ „ z przesyłką	„ 6
„ kwartalna	„ 2 k. 50.
„ „ z przesyłką	„ 3
„ miesięczna	„ 1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Bióro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

СОДЕРЖАНІЕ:

Часть оффиціальная: Объ отъѣздѣ ИХЪ ИМПЕРАТОРСКИХЪ ВЕЛИЧЕСТВЪ въ Москву.—Высоч. пов.—О происшествіяхъ въ Казанской губ.—О кончинѣ князя Горчакова.—Мировые посредники въ Вилен. губ.

Иностранныя извѣстія: Общее обозрѣніе—Франція.—Англія.—Австрія.—Пруссія.—Телеграфныя депеши.

Литерат. отдѣлъ: Отвѣтъ г. Ширяева г. Бобровскому.—Судьба, или естествоиспытатель, соч. графа Л. Потоцкаго.—Еще о земскомъ кредитѣ—Ястржембскаго.—Литературное обозрѣніе.—Выдержки изъ газетъ и журналовъ—О Бирштанахъ д-ра Реніера.—Письма изъ Ставищъ—Контковскаго, изъ Пружанъ, изъ Кенигсберга.—Смѣсь.—Текущія извѣстія.—Отзывъ кс. Фелинскаго.—Виленскій дневникъ.—Объявленія.

TREŚĆ.

Dział urzędowy: O wyjeździe do Moskwy NAJJAŚNIEJSZYCH PAŃSTWA.—Najwyższe rozkazy.—Wypadki w gub. Kazańskiéj,—O śmierci księcia Gorczakowa.—Pośredniki pojednawcze w gub. Wileńskiéj.

Wiadomości zagraniczne: Pogląd ogólny.—Francja.—Anglja.—Austrja.—Prusy.—Depesze telegraficzne.

Dział literacki: Odpowiedź p. Szyriajewa p. Bobrowskiemu.—Przeznaczenie, czyli badacz nauk przyrodzonych—hr. L. Potockiego.—Jeszcze o kredycie ziemskim—Jastrzembskiego.—Przeglądy: literacki i pism czasowych.—O Birsztanach—d-ra Reniera.—Listy: ze Stawiszcz—Kontkowskiego, z Prużany, z Królewca.—Rozmaitości.—Wiadomości bieżące.—Odezwa Księdza Felińskiego.—Dziennik Wileński.—Ogłoszenia.

ЧАСТЬ ОФФИЦІАЛЬНАЯ.

Ст.-Петербургъ, 22-го Мая.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ и ГОСУДАРЫНЯ ИМПЕРАТРИЦА, въ сопровожденіи Ихъ Императорскихъ Высочествъ Великихъ Князей Алексія и Сергія Александровичей, Великой Княжны Маріи Александровны, Принца Петра Георгіевича Ольденбургскаго и Его Велико-Герцогскаго Высочества Герцога Георгія Мекленбургъ-Стрелицкаго, выѣхавъ, 17-го мая утромъ изъ Царскаго-Села въ Колпино, а оттуда, по Николаевской желѣзной дорогѣ, прибыли благополучно въ Москву, того же числа въ 10-ть часовъ вечера.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по положенію главнаго комитета объ устройствѣ сельскаго состоянія, Высочайше повелѣть соизволилъ: тѣмъ изъ служащихъ, какъ въ военной такъ и въ гражданской службѣ, дворянамъ помѣщикамъ, кои пожелаютъ принять личное участіе въ составленіи уставныхъ по ихъ имѣніямъ грамотъ, разрѣшать, если начальство не встрѣтитъ особыхъ къ тому препятствій, временныя для сего отлучки до двухъ мѣсяцевъ, а при поѣздкѣ не въ одну, а въ нѣсколько губерній и по другимъ заслуживающимъ уваженія обстоятельствамъ, до четырехъ мѣсяцевъ, съ сохраненіемъ за ними, во время такихъ отлучекъ, правъ службы, занимаемыхъ ими должностей и получаемаго ими содержанія.

— Обнародованіе Высочайше утвержденныхъ Положеній о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, встрѣченное вообще крестьянами съ желаемымъ спокойствіемъ и благоразуміемъ, вызвало, къ сожалѣнію, въ нѣкоторыхъ селеніяхъ Казанской губерніи безпорядки, вынудившіе правительство принять строгія мѣры для водворенія спокойствія.

По полученіи Положеній въ деревняхъ Спасскаго уѣзда, крестьяне, разумѣя подъ освобожденіемъ ихъ отъ крѣпостной зависимости совершенное прекращеніе обязательныхъ отношеній къ помѣщикамъ, обращались сперва для прочтенія и истолкованія новыхъ правилъ къ помѣщикамъ, священникамъ и мѣстнымъ властямъ; но видя, что объясненія сихъ лицъ не удовлетворяютъ ихъ предположеніямъ, и потому недовѣряя имъ болѣе, стали искать другихъ чтецовъ.

Слѣдствіемъ сего явились толкователи изъ среды народа, которые, собирая съ крестьянъ деньги, начали объяснять имъ Положенія въ превратномъ видѣ и возбуждать крестьянъ къ неповиновенію. Одинъ изъ такихъ толкователей, крестьянинъ Спасскаго уѣзда с. Бездны, принадлежащаго дѣйствительному тайному совѣтнику Мусину-Пушкину, Антонъ Петровъ, воспользовался настоящимъ случаемъ. Будучи приглашенъ крестьянами въ деревню Болховскую для прочтенія Положенія, Антонъ Петровъ, искажая смыслъ статей, объяснилъ крестьянамъ, что онъ доискался въ Положеніяхъ *чистой* воли, которую будто бы до него многіе видѣли, но никто не съумѣлъ понять и которая, какъ нельзя болѣе, согласовалась съ ожиданіями крестьянъ. Успѣвъ такимъ образомъ, въ теченіе двухъ дней, совершенно подчинить своему вліянію жителей сей деревни, Петровъ прибылъ вмѣстѣ съ ними въ село Бездну. Здѣсь Петровъ обратился сперва къ сельскому священнику съ требованіемъ дать имъ присягу въ томъ, что они совершенно свободны, а послѣ рѣшительнаго отказа со стороны послѣдняго, началъ призывать крестьянъ къ открытому нарушенію порядка, объясняя имъ уже, что освобожденіе, или чистая воля, которую онъ имъ вычитывалъ изъ Положенія, означаютъ совершенную независимость не только отъ помѣщиковъ, но и отъ мѣстныхъ начальствъ; внушалъ крестьянамъ не бояться никакихъ угрозъ и не довѣрять никакимъ распоряженіямъ и убѣжденіямъ властей, потому что онѣ подкуплены помѣщиками, а пуще всего охранять и не выдавать его самого. Антонъ Петровъ разсылалъ своихъ довѣренныхъ по разнымъ отдаленнымъ деревнямъ и даже другимъ уѣздамъ губерніи для привлеченія новыхъ сообщниковъ. Онъ вскорѣ успѣлъ привлечь на свою сторону не только крестьянъ села Бездны, но и окрестныхъ деревень; обѣщалъ всѣмъ волю и давалъ землю, назначая начальствующихъ лицъ и говоря, что онъ вскорѣ освободитъ тридцать четыре губерніи.

Немедленно по полученіи извѣстія о такихъ безпорядкахъ въ селѣ Безднѣ, прибыли на мѣсто спасскій предводитель дворянства Молоствовъ и чины земской полиціи съ цѣлью однѣми кроткими мѣрами разсѣять заблужденія крестьянъ и уговорить ихъ къ покорности; вслѣдъ за тѣмъ, прибылъ въ село Бездну и командированный, по Высочайшему повелѣнію, въ Казанскую губернію для содѣйствія губернскому начальству при введеніи новыхъ о крестьянахъ Положеній, свиты **ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА** генералъ-маіоръ графъ Апраксинъ. Но предварительныя мѣры увѣщанія, испытанныя съ крайнимъ терпѣніемъ и настойчивостью, не имѣли никакого успѣха. Крестьяне на всѣ убѣжденія отвѣчали криками „воля" и даже отказались явиться въ контору селенія, куда требовалъ ихъ графъ Апраксинъ немедленно по прибытіи своемъ въ с. Бездну.

Такое упорство со стороны крестьянъ, въ виду продолжавшагося возрастать числа сообщниковъ Петрова, начинавшихъ являться даже изъ Самарской и Симбирской губерній, побудило генералъ-маіора графа Апраксина потребовать находившіяся вблизи военныя команды, мѣстомъ сбора коихъ назначено было с. Никольское, куда прибылъ и самъ графъ Апраксинъ. 11-го апрѣля, вечеромъ, было въ распоряженіи графа Апраксина только 231 человѣкъ войска. Усиленія этого отряда можно было ожидать не ранѣе, какъ чрезъ четыре или пять дней, но оставаться въ это время безъ дѣйствія было бы опасно, такъ какъ скопище волновавшихся крестьянъ возрастало съ неимовѣрною быстротою. Вынужденный необходи-

DZIAŁ URZĘDOWY.

St.-Petersburg, 22-go maja.

CESARZ JEGO MOŚĆ i CESARZOWA JEJ MOŚĆ, w towarzystwie Ich Cesarskich Wysokości Wielkich Książąt Aleksego i Sergiusza Aleksandrowiczów, Wielkiéj Księżniczki Marji Aleksandrówny, Księcia Piotra Oldenburgskiego i Jego Wielko-Książęcéj Wysokości Księcia Jerzego Meklenburg-Strelickiego, dnia 17-go maja zrana wyjechawszy z Carskiégo Sioła do Kołpina, a ztamtąd Mikołajewską drogą żelazną, przybyli szczęśliwie do Moskwy, tegoż dnia, o godzinie 10-éj wieczorem.

CESARZ JEGO MOŚĆ, po pastanowieniu komitetu głównego o urządzeniu stanu rolniczego, Najwyżéj rozkazać raczył: tym ze służących, tak w służbie wojskowéj, jako i w cywilnéj, szlachcie-obywatelom, którzy zechcą mieć osobisty udział w ułożeniu listów nadawczych w swoich majątkach, pozwalać, jeżeli zwierzchność nie napotka szczególnych przeszkod ku temu, na czasowy wyjazd w tym celu do dwóch miesięcy, w razie zaś potrzeby wyjechania nie do jednéj, lecz do kilku gubernij i dla innych zasługujących na uwagę okoliczności, do czterech miesięcy, z zachowaniem przy nich, przez ten czas nieobecności na posadzie, praw służby, zajmowanych przez nich obowiązków i pobieranéj płacy.

Ogłoszenie Najwyżéj utwierdzonych ustaw o włościanach z poddańczéj zależności wyszłych, spotkane w ogólności przez włościan z pożądaną spokojnością i roztropnością, wywołało, niestety, w niektórych wioskach gubernji Kazańskiéj zamieszki, tak iż Rząd zmuszony był przedsięwziąć surowe środki dla przywrócenia spokojności.

Po otrzymaniu ustawy we wsiach powiatu Spaskiego, włościanie, rozumiejąc pod oswobodzeniem ich od zależności poddańczéj zupełne ustanie stosunków obowiązujących względem obywateli, udawali się zrazu o przeczytanie i wytłómaczenie przepisów nowych do obywateli, księży i władz miejscowych, ale widząc że tłumaczenia tych osób nie zaspakajają ich urojeń, przestali im ufać i zaczęli wyszukiwać innych dla siebie czytelników.

Jakoż ukazali się wykładacze z łona samego ludu, którzy wyzyskując pieniądze z włościan, zaczęli objaśniać im ustawy w znaczeniu przewrótném i poduszczać włościan do nieposłuszeństwa. Jeden z takich objaśniaczów, włościanin powiatu Spaskiego ze wsi Bezdny, należącéj do rzeczywistego radzcy tajnego Musina-Puszkina, imieniem Antoni Pietrow, użył na zło nadarzającéj mu się zręczności. Wezwany przez włościan do wsi Bolchowska dla przeczytania ustaw, Antoni Pietrow przekręcając sens artykułów, oświadczył włościanom, że mu udało się domacać w ustawach *prawdziwéj* wolności którą jakoby i przed nim wielu widziało, ale nikt pojąć nie potrafił i która jak najlepiéj odpowiadała oczekiwaniom włościan. Zdoławszy tym sposobem w ciągu dwóch dni opanować całkiem swym wpływem mieszkańców téj wioski, Pietrow wraz z nimi przybył do wsi Bezdna. Tu Pietrow udał się najprzód do kapłana wioski żądając, by doprowadził ich do przysięgi téj treści, że są najzupełniéj swobodni, lecz kiedy ten stanowczo im odmówił tego, zaczął pobudzać włościan do jawnego naruszenia porządku, tłumacząc już im, że oswobodzenie, czyli wolność prawdziwa, oznacza zupełną niezależność nie tylko od obywateli, ale i od zwierzchności miejscowych; wmawiał włościanom żeby się nieobawiali żadnych pogróżek i nieufali żadnym rozporządzeniom i przekonywaniom władz, gdyż te przez obywateli zostały przekupione, a nadewszystko żeby jego samego strzegli i niewydawali. Antoni Pietrow rozsyłał swoich zaufanych do różnych wsi odległych i nawet do innych powiatów gubernji, dla wciągnienia nowych wspólników. Wkrótce potrafił przyciągnąć na swą stronę nie tylko włościan wsi Bezdna, ale też włościan wsi okolicznych; wszystkim obiecywał wolność i dawał ziemię, naznaczając zwierzchników i mówiąc, że wkrótce trzydzieście cztery gubernję oswobodzi.

Niezwłócznie po otrzymaniu wiadomości o tych rozruchach we wsi Bezdnie, przybył tam marszałek Spaskiego powiatu Mołostwow z komendą policji ziemskiéj, w zamiarze, by jedynie za pomocą środków łagodnych upamiętać włościan i do uległości nakłonić; tuż potém przybył do wsi Bezdna posłany, za Najwyższym rozkazem, do gubernji Kazańskiéj dla pomagania zwierzchności gubernjalnéj przy wprowadzeniu nowych ustaw o włościanach, jenerał-major orszaku **JEGO CESARSKIEJ MOSCI** hrabia Apraksin. Atoli pierwsze środki uspokojenia, z nadzwyczajną cierpliwością i stałém naleganiem użyte, żadnego skutku nie odniosły. Na wszystkie słowa przekonywania włościanie odpowiadali okrzykami „wolność" i nawet nie przybyli do kantoru wsi, dokąd wezwał ich był hrabia Apraksin niezwłócznie po swém przybyciu do wsi Bezdna.

Tak zacięty upor ze strony włościan, w obec coraz barbardziéj wzrastającéj liczby wspólników Pietrowa, którzy zaczynali już nawet przybywać z gubernji Samarskiéj i Symbirskiéj, zmusił jenerał-majora hrabiego Apraksina do zażądania znajdujących się w pobliżu komend wojskowych, którym za punkt zebrania się naznaczona była wieś Nikolsk, gdzie też przybył i hrabia Apraksin. Dnia 11-go kwietnia, wieczorem, w rozporządzeniu hrabiego Apraksina był oddział wojska, składający się tylko z 231 żołnierza. Powiększenia tego oddziału można było oczekiwać dopiero za dni cztery lub pięć, ale pozostawać przez ten czas bezczynnie byłoby niebezpiecznie, gdyż zbiorowisko burzących się włościan wzrastało z bystrością trudną do uwierzenia. Koniecznością więc zmuszony do stanowczego działania, jenerał-major hrabia Apraksin dnia 12-go kwietnia przybył

ОТВѢТЪ НА СТАТЬЮ: „ПО ПОВОДУ ВОЗРАЖЕНІЯ Г. ШИРЯЕВА НА СТАТЬЮ НѢСКОЛЬКО СЛОВЪ О ЗЕЛЬВЯНСКОЙ ЯРМАРКѢ."

Удивительная вещь!... Г. Бобровскій, извлеченіе редакціи принялъ за настоящую статью, и вотъ эти выводы подвергнулъ критическому разбору.

Въ N. 16 Виленскаго вѣстника авторъ, основываясь на оффиціальныхъ источникахъ, доставленныхъ полиціею, доказывая упадокъ Зельвянской ярмарки въ послѣдніе семь лѣтъ относительно лошадей и рогатаго скота, между прочимъ говоритъ: „весьма желательно было бы, чтобъ г. Ширяевъ доказалъ фактически невѣрность оффиціальныхъ цифръ." Жаль!... мы не предвидѣли, что эти *оффиціальныя цифры* намъ понадобятся; зная же, что это прямая обязанность полиціи, а не частныхъ лицъ, мы объ нихъ и не хлопотали. При томъ согласитесь, что еслибы и были средства *уличить полицію въ невѣрныхъ показаніяхъ*, то все же это мудрено. Но наше убѣжденіе, а пуще всего, общественное мнѣніе, вотъ наши данныя, которыя хотя отчасти заступятъ требуемыя г. Бобровскимъ.

Далѣе авторъ говоритъ: „и такъ мы остаемся при своемъ мнѣніи, что главная цѣль ярмарки—не лошади и не рогатый скотъ, что для нея нѣтъ необходимости въ обширныхъ и богатыхъ пастбищахъ, а нужно нѣсколько сотъ десятинъ луговъ." *Такъ нѣсколько сотъ десятинъ луговъ, въ нашихъ странахъ, по словамъ г. Бобровскаго, бездѣлица?!..* а намъ кажется, что въ окрестностяхъ Гродна, такого количества не найдется. Впрочемъ желательно было бы, чтобъ г. Бобровскій доказалъ это оффиціальными цифрами....

Своего мнѣнія мы не навязывали, а напротивъ, только удивлялись, что г. Бобровскій изъ статистическихъ свѣдѣній, могъ заключить о совершенномъ упадкѣ Зельвянской ярмарки, въ особенности въ то время, *когда откроется Петербургско-Варшавская желѣзная дорога?!...* Мы же думаемъ, что напротивъ, въ то время *Зельвянской ярмаркѣ не только не нанесется смертельнаго удара...* но она отъ того выиграетъ.

По открытіи сѣти желѣзныхъ дорогъ, всѣ жители, находящіеся въ дальнемъ разстояніи отъ нихъ, а ближе къ Зельвѣ, хотя имъ придется тащиться проселочными дорогами, охотно станутъ посѣщать Зельву, какъ пунктъ выгодный для торговли лошадьми и скотомъ, по продажѣ которыхъ, менѣе достаточные, на вырученныя деньги и будутъ въ состояніи запастись всѣмъ нужнымъ. Купцы, не смотря на то, что имъ придется свернуть въ сторону желѣзной дороги, по привычкѣ и для собственныхъ выгодъ, какія могутъ имѣть въ Зельвѣ, не перестанутъ снабжать ея товарами и заключать торговыя сдѣлки. Въ Гроднѣ и другихъ городахъ, лежащихъ на пути желѣзной дороги, жители, и безъ ярмарки, во всякое время, запасутся всѣмъ необходимымъ.

Лавки въ Зельвѣ каменныя, и хотя построены основателемъ ярмарки, но отъ времени мало пострадали; только крыша требуетъ починки, а въ нѣкоторыхъ мѣстахъ и обновки. Нужно на это 50,000 р.?!.. Впрочемъ, такъ какъ мы не архитекторы и не инженеры, то не можемъ объ этомъ спорить.

За свѣдѣнія о желѣзныхъ дорогахъ, намъ давно извѣстныя, г. Бобровскому съ признательностію благодаримъ. О удобствахъ этихъ дорогъ, о быстромъ передвиженіи людей всѣхъ сословій и о томъ, что на желѣзныхъ дорогахъ сравниваются состоянія, мы и спорить не думали. Но считаемъ не лишнимъ замѣтить, что эти дороги *созидаются* для сообщенія между важнѣйшими городами, слѣдовательно жителямъ, находящимся въ отдаленности, чтобъ добраться до нихъ, а потомъ на ярмарку, все же придется тащиться проселочными и испытать всѣ неудобства такого путешествія, когда наконецъ достигнутъ желаемой цѣли, усадятся въ покойные вагоны и, за нѣсколько рублей, прокатятся нѣсколько сотъ верстъ по желѣзной дорогѣ.

О томъ, что Гродну предстоитъ будущность болѣе завидная, чѣмъ Зельвѣ, мы не сомнѣваемся. Безъ желѣзной дороги Гродно было городомъ историческимъ, древнимъ, а Зельва всегда была и есть, не больше какъ село. Но изъ этого нисколько не слѣдуетъ, чтобъ уничтожить ярмарку въ Зельвѣ, а для развитія промышленности и торговли, учредить въ Гроднѣ, тѣмъ болѣе не видимъ этой необходимости потому, что въ Гроднѣ уже существуетъ одна ярмарка.

Много ли торговля и промышленность подвинулись впередъ, охотно ли купеческій классъ посѣщаетъ Гродно, г. Бобровскій легко можетъ удостовѣриться и насъ освѣдомить, изъ статистическихъ свѣдѣній, находящихся всегда подъ рукою.

Въ заключеніе г. Бобровскій говоритъ „мы не пожалѣемъ милліоновъ, конечно не своихъ, тамъ гдѣ можно надѣяться современемъ развитія дѣятельности, промышленности и торговли въ нѣсколькихъ губерніяхъ и пожалѣемъ бросить сотню рублей на дѣло, отъ котораго никогда не доходило бы пользы. Ничего нѣтъ легче, какъ бросить милліоны чужіе, а что г. Бобровскій ихъ не пожалѣетъ, то до этого намъ нѣтъ никакого дѣла, потому что, они будутъ и не наши.

Но неужели учрежденіе другой ярмарки въ Гроднѣ будетъ имѣть такое благотворное вліяніе на дѣятельность, промышленность и торговлю въ нѣсколькихъ губерніяхъ?!... Въ томъ то мы и сомнѣваемся.

Владиміръ Ширяевъ.

1861 г. 6 апрѣля г. Волковыскъ.

мостью дѣйствовать рѣшительно, генералъ-маіоръ графъ Апраксинъ 12-го апрѣля прибылъ вторично въ село Бездну, уже съ вооруженной командой. Здѣсь нашелъ онъ усилившееся, въ теченіе нѣсколькихъ дней, еще болѣе волненіе. Толпа, числомъ до пяти тысячъ человѣкъ, стояла противъ дома Антона Петрова и увеличивалась постоянно вновь прибывавшими крестьянами.

Остановивъ команду на нѣкоторомъ разстояніи, генералъ-маіоръ графъ Апраксинъ послалъ, для увѣщанія крестьянъ, сперва двухъ адъютантовъ казанскаго военнаго губернатора, находившихся при графѣ Апраксинѣ, а потомъ сельскаго священника, которые долго говорили крестьянамъ, убѣждая ихъ разойтись, и угрожая, что въ противномъ случаѣ они приведены будутъ къ послушанію оружіемъ. Но ни увѣщанія адъютантовъ, ни слова священника, не имѣли никакого дѣйствія. Тогда графъ Апраксинъ, подъѣхавъ къ толпѣ, лично объяснилъ крестьянамъ возложенное на него порученіе и убѣждалъ ихъ выдать Антона Петрова и разойтись по домамъ, угрожая, въ случаѣ дальнѣйшаго сопротивленія, употребить въ дѣло войско, но и на это убѣжденіе, неоднократно повторенное, крестьяне отвѣчали криками.

Столь непреклонное упорство не оставляло болѣе никакого сомнѣнія въ томъ, что всякія дальнѣйшія мѣры убѣжденія не только не поколебали бы заблужденія крестьянъ, но могли еще болѣе укоренить въ нихъ рѣшимость сопротивленія; что возбужденное волненіе успѣло развиться въ слишкомъ значительной степени, чтобъ быть усмирено иначе какъ вооруженной силой, и что всякая потеря времени, въ виду увеличивавшейся постоянно толпы, могла только вести къ болѣе пагубнымъ послѣдствіямъ.

Въ такой крайней необходимости, приказано было одной шеренгѣ сдѣлать залпъ, послѣ котораго снова было увѣщаніе, но совершенно безполезно. Тогда принуждены были сдѣлать нѣсколько залповъ, потому что крестьяне начали въ большомъ числѣ выходить изъ дворовъ съ крикомъ за кольями и угрожали окружить малочисленную команду. Между залпами были сдѣланы крестьянамъ увѣщанія, но напрасно. Наконецъ толпа разсѣялась и послышались крики о выдачѣ Антона Петрова, который между тѣмъ хотѣлъ скрыться изъ селенія, но былъ предупрежденъ двумя казаками, захватившими приготовленную для него лошадь. Тогда Антонъ Петровъ вышелъ изъ дома передъ войско, неся Положеніе о крестьянахъ надъ головою, и былъ взятъ вмѣстѣ съ выданными имъ тутъ же сообщниками и отправленъ въ острогъ города Спасска. Убито крестьянъ 55 и ранено 71.

Антонъ Петровъ былъ преданъ суду по полевому уголовному уложенію; судъ приговорилъ его казнить смертію (разстрѣлять) и приговоръ полеваго суда приведенъ въ исполненіе 19-го апрѣля, въ присутствіи жителей села Бездны и селеній всего Спасскаго уѣзда. При исполненіи приговора, крестьяне говорили, что Петровъ вполнѣ заслужилъ свое наказаніе, будучи виною всѣхъ ихъ бѣдъ.

Въ настоящее время въ Спасскомъ уѣздѣ порядокъ совершенно водворенъ и случаевъ дальнѣйшаго неповиновенія не было.

Въ заключеніе должно присовокупить, что нѣкоторыя имѣнія и въ Спасскомъ уѣздѣ не участвовали вовсе въ волненіи и неповиновеніи, возникшемъ въ с. Безднѣ; въ семъ отношеніи замѣчательно село Богородское-Бураково изъ 470 душъ, (принадлежащее супругѣ г. Трубникова), крестьяне котораго, лишь только началось волненіе прислали въ Казань сказать помѣщику, чтобы онъ былъ совершенно спокоенъ, что они сохранятъ все въ цѣлости, сами никуда не поѣдутъ и къ себѣ никого не пустятъ; они оцѣпили деревню, работы производили усерднѣе даже чѣмъ прежде, и не смотря на неоднократныя посылки къ нимъ депутатовъ отъ Антона Петрова и другихъ смежныхъ съ ними имѣній, даже ближайшихъ къ Безднѣ деревень того же владѣльца, съ предложеніями и угрозами, отвѣчали, что они дали обѣщаніе своему помѣщику, которое и сдержатъ свято. Деревня Порфировка, помѣщицы Депрейсъ, близкая къ Безднѣ, точно также вела себя прекрасно. По доведеніи о семъ до высочайшаго свѣдѣнія. ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО всемилостивѣйше изволилъ повелѣть: крестьянамъ Спасскаго уѣзда, непринимавшимъ участія въ волненіяхъ, объявить высочайшее благоволеніе. *(Сѣв. Пч.)*

Намѣстникъ Царства Польскаго, Генералъ-Адъютантъ Князь Горчаковъ скончался въ Варшавѣ, 18-го мая. *(J. de St. P.)*

ВИЛЬНО.

Списокъ дворянамъ-помѣщикамъ Виленской губерніи, избраннымъ г. начальникомъ губерніи въ званіе Мировыхъ Посредниковъ и кандитатовъ на эту должность, представленныхъ на утвержденіе правительствующаго сената, коимъ согласно Высочайшему повелѣнію, предписано вступить въ отправленіе своихъ должностей.

I. По Виленскому уѣзду:

Балинскій Іосифъ, бывшій засѣдатель Виленской палаты уголовнаго суда, отставный коллеж. ассес., имѣетъ ученую степень, кандидатъ его *Балинскій*-Константинъ, коллеж. секр., попечитель сельскихъ запасныхъ магазиновъ; *Домейко* Казиміръ, губер. секр., служащій въ дворянскомъ депутатскомъ собраніи, кандидатъ его *Минейко* Владиславъ, отставный коллеж. регистр.; *Войницкій* Эдуардъ, отстав. коллеж. совѣт. (состоитъ въ спискѣ кандидатовъ по Свенцянскому уѣзду, но проживающій въ г. Вильнѣ), кандидатъ его *Сенкевичъ* Антонъ, отстав. колл. секр.; *Гедройцъ* князь Цезарій, отстав. коллеж. регистр., кандидатъ его *Городенскій* Адамъ, *Соколовскій* Эразмъ, отстав. коллеж. ассесоръ, кандидатъ его *Александровичъ* Геронимъ, отстав. инженеръ штабсъ-капитанъ. *Гедройцъ* князь Николай, отстав. колл. секр. кандидатъ его *Іотейко,* отстав. губер. секр.

II. По Трокскому уѣзду:

Рудомино Викентій, отстав. коллеж. регистр., кандидатъ его *Шеткевичъ* Казиміръ, отстав. губер. секртарь. *Таньскій* Игнатій, отстав. титуляр. совѣт., кандидатъ его *Стравинскій* Казиміръ, отстав. губер. секртарь. *Орвидъ* Цезарій, отстав. инжен. подполков., кандидатъ его *Малевскій* Владиславъ, *Маньковскій* Викторъ, отстав. губер. секр., кандидатъ его *Годачевскій* Рудольфъ, титуляр. совѣт., засѣдатель Трокскаго уѣзднаго суда.

III. По Лидскому уѣзду:

Колесинскій Бальтазаръ, коллеж. регистр., засѣдатель Лидск. уѣзд. суда, кандидатъ его *Адамовичъ* Гасперъ, представленный къ первому чину за выслугу лѣтъ, служащій въ канцеляріи Лидскаго предв. дворян. *Лясковичъ* Юліянъ, отставный корнетъ, кандидатъ его *Ленскій* Александръ, отставный поручикъ. *Брохоцкій* Александръ, отставный поручикъ, кандидатъ его *Шалевичъ* Іосифъ, бывшій попечитель сельскихъ запасныхъ магазиновъ. *Табеньскій* Ярославъ, колл. секр., попечитель сельскихъ запасныхъ магазиновъ, кандидатъ его *Важинскій* Болеславъ, колл. секр., имѣетъ ученую степень. *Путкаммеръ* графъ Станиславъ, губер. секр., имѣетъ ученую степень, кандидатъ его *Кридель* Михаилъ, имѣющій ученую степень кандидата.

IV. По Ошмянскому уѣзду:

Черницкій Карлъ, бывшій судья земскаго повѣтоваго суда, кандидатъ его *Сальмановичъ* Владиславъ, отстав. инжен. подполков. *Сальмановичъ* Эдуаръ, отстав. инжен. подполков., кандидатъ его *Снядецкій* Андрей, отставный губ. секр., имѣетъ ученую степень. *Ахматовичъ* Матвѣй, отставный маіоръ, кандидатъ его *Сулистровскій* Іосифъ, коллеж. регистр. почетный смотритель училищъ Борисовскаго уѣзда. *Бессаровичъ* Егоръ, надвор. совѣт., имѣетъ ученую степень, кандидатъ его *Рущицъ* Эдуардъ, отстав, штабсъ-капитанъ. *Мокржецкій* Леонъ, отстав. поручикъ, кандидатъ его *Янковскій* Карлъ, коллеж. регистр.

V. По Свенцянскому уѣзду:

Довгялло Ксаверій, отстав. коллеж. секр., кандидатъ его *Данилевичъ* Адольфъ, отстав. надвор. совѣт., имѣетъ ученую степень. *Борткевичъ* Иванъ, отстав. титуляр. совѣт., кандидатъ его *Микуличъ* Людвикъ, губер. секр. *Шишко* Іосифъ, отставный губер. секр., кандидатъ его *Свенторжецкій* Титъ, отстав. поручикъ. *Ходзько* Игнатій, отстав. надвор. сов., имѣетъ ученую степень, кандидатъ его *Сулистровскій* Эдмундъ, отстав. коллеж. регистр.

VI. По Вилейскому уѣзду:

Олендзкій Александръ, коллеж. секр., кандидатъ его *Саковичъ* Ѳома, отстав. губер. секр. *Снитко* Константинъ, губерн. секр., почетный смотритель училищъ Минскаго уѣзда, кандидатъ его *Богдановичъ* Игнатій, губерн. секр. *Гечевичъ* Константинъ, губ. секр. попечитель Вилейской город. больницы, кандидитъ его *Тукалло* Константинъ, отстав. коллеж. секр. имѣетъ ученую степень. *Любанскій* Иванъ, бывшій Ошмян. уѣзд. предв. дворян. коллеж. регистр., кандидатъ его *Свидо* Іосифъ, бывшій межевый судья. *Окушко* Казиміръ, отстав. титуляр. совѣт., кандидатъ его *Керсновскій* Фердинандъ, отстав. губер. секр. *Коверскій* Стефанъ, губер. секр. депутатъ дворянскаго собранія, кандидатъ его *Свенторжецкій* Фердинандъ, отстав. губер. секр.

VII. По Дисненскому уѣзду:

Гребницкій Адамъ, отстав. коллеж. секр., имѣетъ ученую степень, кандидатъ его *Рудомино* Францъ, отст. коллеж. регистр. *Коссовъ* Оттонъ, колл. секр., имѣетъ ученую степень, кандидатъ его *Куровскій* Станиславъ, отстав. колеєж. рогистр. *Дмоховскій* Казиміръ, отстав. губер. секр., кандидатъ его *Мирскій* Серваціи, отстав. келлеж. регистр. *Длужневскій* Кипріянъ, отстав. коллеж. регистр., кандидатъ его *Бржостовскій* графъ Абдонъ, гвардіи отставный поручикъ.

---

powtórnie do wsi Bezdna, na czele już oddziału zbrojnego. Tu znalazł, iż wzburzenie w ciągu kilku dni wzmogło się jeszcze bardziéj. Tłum, w liczbie do pięciu tysięcy ludzi, otaczał chatę Antoniego Pietrowa i ciągle powiększał się nowoprzybywającymi włościanami.

Zatrzymawszy oddział w pewnéj odległości, jenerał-major hrabia Apraksin posłał, dla upomnienia włościan, najprzód dwóch adjutantów Kazańskiego gubernatora wojennego, którzy znajdowali się przy hrabi Apraksinie, a potém księdza wiejskiego, którzy długo przemawiali do włościan, to napominając żeby się rozeszli, to grożąc że w przeciwnym razie zmuszeni będą do posłuszeństwa bronią. Ale ani napominania adjutantów, ani słowa kapłana, żadnego nie odniosły skutku. Wtedy hrabia Apraksin podjechawszy do tłumu, osobiście oznajmił włościanom z jakiém przybył poruczeniem i wzywał iżby wydali Antoniego Pietrowa i rozeszli się do domów, grożąc, w razie dalszego oporu, użyciem wojska, ale i na te upominania niejednokrotnie powtórzone, włościanie odpowiadali okrzykami.

Ta wytrwałość w tak zaciętym uporze żadnéj już nie zostawiała wątpliwości, że wszelkie dalsze środki przekonania nie tylko nie zachwiałyby włościan w ich błędzie, lecz mogłyby bardziéj jeszcze wzmocnić w nich gotowość do oporu; że rozniecone wzburzenie zdołało już rozwinąć się w zbyt znacznym stopniu, by mogło być uśmierzone inaczéj jak siłą oręża, i że każda strata czasu, w obec tłumu, ciągle wzrastającego w liczbę, mogła tylko prowadzić do zgubniejszych jeszcze następstw.

W takiéj więc ostateczności, kazano by jeden szereg oddziału dał ognia, po którym znowu napominano, ale całkiem bezpożytecznie. Wtedy zmuszeni byli dać kilkakroć ognia, gdyż włościanie zaczęli w znacznéj liczbie wychodzić z dziedzińców z krzykiem rzucając się do kołów i grozili otoczeniem nielicznego oddziału. W przerwach wystrzałów wzywano włościan do uległości, ale napróżno. Nakoniec tłum pierzchnął i dał się słyszeć krzyk o wydanie Antoniego Pietrowa, który tymczasem chciał zemknąć ze wsi, ale go uprzedzili dwaj kozacy pochwyciwszy przygotowanego dlań konia. Wówczas Antoni Pietrow wyszedł z chaty przed wojsko, trzymając ustawę o włościanach po nad głową, i został wzięty razem z wydanemi przezeń natychmiast wspólnikami i odesłany do więzienia miasta Spaska. Włościan poległo 55 i raniono 71.

Antoni Pietrow oddany był pod sąd podług polowego kodeksu kryminalnego. Sąd skazał go na śmierć (przez rozstrzelanie) i wyrok sądu polowego wykonano 19-go kwietnia, w obecności mieszkańców wsi Bezdna i wiosek całego powiatu Spaskiego. Przy spełnieniu wyroku włościanie mówili, że Pietrow zasłużył na swą karę, będąc winnym wszystkich ich nieszczęść.

W obecnym czasie w powiecie Spaskim porządek w zupełności został przywrócony i dalszych zdarzeń nieposłuszeństwa nie było.

Na zakończenie musimy tu jeszcze dodać, że niektóre majątki i w Spaskim powiecie całkiem nie brały udziału w zaburzeniach i nieposłuszeństwie, jakie wynikły we wsi Bezdnie; pod tym względem zasługuje na uwagę wieś Bohorodzkie-Burakowo 470 dusz mająca (dziedzictwo pani Trubnikowéj), któréj włościanie, jak tylko wszczęły się zaburzenia, przysłali zaraz do Kazania dla zapewnienia obywatela, iż całkiem może być spokojnym, że wszystko zachowają w całości, sami nigdzie nie pojadą i do siebie nikogo nie puszczą; urządzili straż około wsi, roboty odbywali gorliwiéj nawet niż przedtém, i pomimo kilkakrotnego przysyłania ku nim deputowanych od Antoniego Pietrowa i innych majątków przyległych, nawet najbliższych od Bezdna wiosek, tegoż dziedzica, z przełożeniami i groźbami, odpowiadali zawsze, że danéj swemu obywatelowi obietnicy, święcie dotrzymają. Wieś Porfirówka obywatelki Deprejs, w pobliżu Bezdna położona, zachowała się również pięknie. Po doprowadzeniu o tém do Najwyższéj wiadomości, JEGO CESARSKA MOŚĆ Najłaskawiéj raczył rozkazać: włościanom powiatu Spaskiego, którzy nie brali udziału w zaburzeniach, oświadczyć Najwyższe zadowolenie. *(Psz. Pół.)*

Namiestnik Królestwa Polskiego, jenerał-adjutant książe Gorczakow, umarł w Warszawie, dnia 16-go maja.

WILNO.

Lista imienna szlachty obywateli gubernji Wileńskiéj, wybranych przez p. Naczelnika gubernji na posady pośreków pojednawczych i ich zastępców w tym obowiązku, przedstawionych na utwierdzenie rządzącego senatu, którym stosownie do Najwyższego rozkazu, zalecono wstąpi w sprawowanie swoich obowiązków.

I. W powiecie Wileńskim.

Baliński Józef, były assesor Wileńskiéj izby sądu kryminalnego, dymis. assesor kollegjalny, ma stopień uczony, jego zastępca *Baliński* Konstanty, sekretarz kollegjalny, kurator zapasnych magazynów włościańskich; *Domejko* Kazimierz, sekretarz gubernjalny, służący w szlacheckiém zgromadzeniu deputacyjném, jego zastępca *Minejko* Władysław, dymis. regestrator kollegjalny; *Wojnicki* Edward, dymis. radzca kollegjalny (zostaje na liście kandydatów w powiecie Święcjańskim, lecz zamieszkały w m. Wilnie). zastępca jego *Siękiewicz* Antoni, dymis. sekretarz kollegjalny; *Giedrojć* książe Cezary, dymis. regestrator kollegjalny, zastępca jego *Horodeński* Adam, nie mający rangi; *Sokołowski* Erazm, dymis assesor kollegjalny, zastępca jego *Aleksandrowicz* Hieronim, dymis. sztabs-kapitan inżynierji; *Giedrojć* książe Mikołaj, dymis. sekretarz kollegjalny, zastępca jego *Jotejko*, dymis. sekretarz gubernjalny.

II. W powiecie Trockim.

Rudomino Wincenty, dymis. regestrator kollegjalny, zastępca jego *Szetkiewicz* Kazimierz, dymis. sekretarz gubernjalny; *Tański* Ignacy, dymis. radca honorowy, zastępca jego *Strawiński* Kazimierz, dymis. sekretarz gubernjalny; *Orwid* Cezary, dymis. podpółk. inżynierów, zastępca jego *Malewski* Władysław, niemający rangi; *Mankowski* Wiktor, dymis. sekretarz gubernjalny, zastępca jego *Godaczewski* Rudolf, radca honorowy, assesor Trockiego sądu powiatowego.

III. W powiecie Lidzkim.

Kolesiński Baltazar, regestrator kollegjalny, assesor Lidzkiego sądu powiatowego, zastępca jego *Adamowicz* Kasper, przedstawiony do pierwszéj rangi za wysługę lat, służący w kancellarji marszałka Lidzkiego; *Laskowicz* Juljan odstawny podchorąży, zastępca jego *Łęski* Aleksander, dymission. porucznik; *Brochocki* Aleksander, dymis. porucznik, zastępca jego *Szalewicz* Józef, były kurator magazynów zapasnych; *Tabeński* Jarosław, sekretarz kollegjalny, kurator zapasnych magazynów włościańskich, zastępca jego *Ważyński* Bolesław, sekretarz kollegjalny, ma stopień naukowy; *Putkammer* hrabia Stanisław, sekretarz gubernjalny. ma stopień naukowy, zastępca jego *Krydel* Michał, mający stopień naukowy.

IV. W powiecie Oszmiańskim:

Czernicki Karol były sędzia ziemskiego sądu powiatowego, zastępca jego *Salmanowicz* Władysław, dymis. podpółkownik inżynjerów; *Salmanowicz* Edward, dym. podpółkownik inżynierji, zastępca jego *Śniadecki* Andrzéj, dym. sekretarz gubernjalny, ma stopień naukowy; *Achmatowicz* Maciéj, dymis. major, zastępca jego *Sulistrowski* Józef, regestrator kollegjalny, dozórca honorowy szkół powiatu Borysowskiego; *Bessarowicz* Jerzy, radzca dworu, ma stopień naukowy, zastępca jego *Ruszczyc* Edward, dymis. sztabs-kapitan; *Mokrzecki* Leon, dymis. porucznik, zastępca jego *Jankowski* Karol, regestrator kollegjalny.

V. W powiecie Święciańskim.

Dowgiałło Ksawery, dymis. sekr. kollegjalny, zastępca jego *Danilewicz* Adolf, dymis. radzca dworu, ma stopień naukowy; *Bortkiewicz* Jan, odst. radzca honorowy, zastępca jego *Mikulicz* Ludwik, sekretarz gubernjalny; *Szyszko* Józef dymis. sekretarz gubernjalny; zastępca jego *Swiętorzecki* Tytus, dymission. porucznik; *Chodźko* Ignacy, odstawny radzca dworu, ma stopień naukowy, zastępca jego *Sulistrowski* Edmund, dymission. regestrator kollegjalny.

VI. W powiecie Wilejskim:

Olędzki Aleksander, sekretarz kollegjalny, zastępca jego *Sakowicz* Tomasz, dymis. sekretarz gubernjalny; *Snitko* Konstanty sekretarz gubernjalny, dozórca honorowy szkół powiatu Mińskiego, zastępca jego *Bohdanowicz* Ignacy, sekretarz gubernjalny; *Gieczewicz* Konstanty, sekretarz gubernjalny, kurator Wilejskiego szpitala miejskiego, zastępca jego *Tukałło* Konstanty, dymis. sekretarz kollegjalny, ma stopień naukowy; *Lubański* Jan, były marszałek Oszmiański, regestrator kollegjalny, zastępca jego *Swido* Józef, były sędzia graniczny; *Okuszko* Kazimierz, dym. radzca honorowy, zastępca jego *Kiersnowski* Ferdynand, dymis. sekretarz gubernjalny; *Kowerski* Stefan, sekretarz gubernjalny, deputat zgromadzenia szlacheckiego, zastępcajego *Swiętorzecki* Ferdynand, dymis. sekretarz gubernjalny.

VII. W powiecie Dziśnieńskim.

Hrebnicki Adam, dymis. sekretarz kollegjalny, ma stopień naukowy, zastępca jego *Rudomino* Franciszek, dymis. regestrator kollegjalny; *Kossow* Antoni, sekretarz kollegjalny, ma stopień naukowy, zastępca jego *Kurowski* Stanisław dymis. regestrator kollegjalny; *Dmochowski* Kazimierz, dymis. sekretarz gubernjalny, zastępca jego *Mirski* Serwacy, dymis. regestrator kollegjalny; *Dłużniewski* Cyprjan, dymis. regestrator kollegjalny, zastępca jego *Brzostowski* hrabia Abdon, dymis. porucznik gwardji.

PRZEZNACZENIE

czyli

BADACZ NAUK PRZYRODZONYCH.

Przez

L. hr. Potockiego.

III.

— Przepraszam, daruj pani,— rzekła Małgorzata, uchylając drzwi od pokoju pani Zacniewskiéj,— rozumiałam, że tu pana mojego znajdę?

— Pana Szalewskiego?

— Tak jest pani.

— To w podle.

— Pomyliłam się o drzwi,— dodała Małgorzata wchodząc nieproszona do pokoju,— ale jeżeli pani pozwoli, to sobie trochę odpocznę, okropnie się po tych schodach zmęczyłam.

— Siadaj proszę,— odpowiedziała Helena nieodwróciwszy nawet głowy. Co dało Małgorzacie sposobność obejrzenia wszystkich zakątków małéj izdebki.

— Pani masz tutaj zdrowe powietrze,— odezwała się Małgorzata, a nie masz chwała Bogu hałaśliwych sąsiadów. Powiadał mi murgrabia tego domu, żeś naumyślnie te kilka pokoi na trzecim piętrze razem najęła, abyś potem od siebie jeden z nich ustąpić mogła, i tym sposobem wybrała sobie lokatora. To bardzo rozsądnie.... Możesz być pani pewną, że pan Szalewski sprawiać się będzie spokojnie i regularnie zapłaci... bo to dobre panisko, trochę dziwak wprawdzie, ale zacny i uczciwy człowiek. Mówią że bogaty... jednak chociaż jeszcze w saméj sile wieku, wątpię aby się kiedykolwiek ożenił. On nielubi kobiet. Bywają przecież u niego czasami, ale to tylko bardzo uczone. Przychodzą z pełnemi rękami kwiatów, ziół i owadów; może też niejedna przychodzi z projektem, ale wychodzi z kwitkiem.— Pomnę że pewna pani, wcale nieszpetna, młoda, ale ta pono udawała tylko uczoną a pana mojego chciała złapać; gdyż jak mówiłam, pan mój bogaty, a ona nic niemiała.— Więc często przychodziła do niego, przypatrywała się wszystkiemu, wszystko chwaliła, nawet najpaskudniejsze, najobrzydliwsze rzeczy, a nic nie rozumiała. Przyszła raz w towarzystwie kilku pań i panów. Pan Szalewski zaczął się jéj przypatrywać, kilka razy westchnął głęboko, oczy mu się zaiskrzyły, a ona swoje niby ze skromności spuściła. Nakoniec wyciągając do niéj ręce:— Co za piękność, co za czarująca piękność! w zachwyceniu zawołał.—A ona, to blednieje, to czerwienieje; a wszyscy ją z ciekawością otaczają do koła.— Co za czarujące wdzięki, dodaje pan Szalewski padając na kolana, jak ją nie kochać, jak nie szaleć dla niéj? wszyscy myśleli że to oświadczenie, już winszować chcieli, ona niby zaczynała omdlewać, niemogąc się na nogach utrzymać, na kanapie siadła. Daléj ja po zimną wodę, po ocet cztérech złodziei. — Naprózno, — odezwał się, znowu szukam jéj od lat dziesięciu, nakoniec znajduję, a dotknąwszy się palcem jéj włosów:— patrzcie, zrywając się z miejsca krzyknął na całe gardło, patrzcie co za mucha! i jakoś ją po łacinie nazwał.— Mucha uciekła, wszyscy parsknęli od śmiechu, a ta pani odepchnąwszy mojego pana, wyszła z pokoju; i nie powróciła więcéj. — Smieszny to rodzaj kobiet, te sawantki, bo tak się podobno między sobą przezywają.... Czy już dawno, jak pani, świętéj pamięci męża swojego straciła? bo mi powiadano że pani jesteś wdową?

— „Dawno.“—odpowiedziała Helena.

— Pani jeszcze jesteś młodą... nawet bardzo ładną, zapewne też we wdowim stanie nie myślisz długo pozostać?

Helena nic nieodpowiedziała, a Małgorzata dodała: „Gdybyś pani usług moich potrzebowała, rzeknij tylko słowo ja bliźniemu usłużyć lubię.“

— Bardzo dziękuję, ale niepotrzebuję żadnéj usługi, odrzekła pani Zacniewska.

Małgorzata po téj odpowiedzi, pomiarkowawszy że się naprzykrzoną staje; dumna! pomyślała sobie, to nie do darowania dla kobiety mieszkającéj w jednéj izdebce na trzecim piętrze, od tyłu; mającéj całego majątku cztéry olchowe krzesełka, takiż stoliczek i komodę, utrzymującéj się z pracy rąk własnych i ubranéj w suknią z krajowego perkaliku po dwadzieścia groszy łokieć. Dumna, ma też z czego! Chciała jeszcze daléj ciągnąć rozmowę, ale spostrzegłszy że nadaremnie, wstała z miejsca i wyszła niekontenta że się jéj zamiar tak dobrze ukartowany a podszeptany ciekawością nie udał.

Trzy miesiące przeminęły.— Czego sobie życzyła Helena, stało się; pan Szalewski tak się do Władzia przywiązał, że go na chwilę od siebie wypuścić nie chciał. Dosyć regularnie udzielał mu lekcji; a dziecko nadzwyczajne czyniło postępy.

— Za starania około jéj syna łożone, Helena starała się o ile mogła Szalewskiemu odwdzięczać użyteczną mu się stając w tych małych, drobiazgowych rzeczach z któremi kobiety tak są obeznane. Słuchała go chętnie, pisała co jéj dyktował, przepisywała dla niego, ale czas na to stracony, nocną nieraz pracą wynagradzać musiała.— Mniejsza o to, powtarzała Helena, byle mój Władzio znalał w nim opiekuna na późniéj, bylem go do rzemiosła oddać przymuszoną nie była!

— Na nieszczęście ta spodziewana przyszłość, niezmieniała w niczém obecnego położenia, a pan Szalewski najmniéj dbający, najmniéj uważający człowiek na potrzeby codziennego życia, nie myślał nawet o zapłacie najmu za stancją, w któréj dnie całe a częstokroć, noce przepędzał.—Gdyby Helena była mu napomknęła o tém, byłby niezawodnie za cały rok z góry zapłacił, ale ona mówić nieśmiała, a on nie domyślał niczego. Tymczasem potrzeby coraz się powiększały, zasoby zmniejszały, a położenie naszéj wdowy coraz się krytyczniejszém stawało.

Razu pewnego Władzio był w pokoju pana Szalewskiego, kiedy mu jakiś nieznajomy człowiek przyniósł znaczną kwotę pieniężną. Nasz uczony niekontent że mu przeszkadzają, czém prędzéj kwit napisał, nieznajomego wyprawił i pieniądze do komody wrzucił.— Mój przyjacielu,— zapytał po niejakim czasie Władzio,—jakże możesz tyle pieniędzy zarabiać, podpisując tylko twoje nazwisko na małéj karteczce?— Ja tych pieniędzy nie zarabiam,—odpowiedział pan Szalewski.— Mam kilka wsi, te wydzierżawiam, a dzierżawcy w naznaczonych terminach przynoszą co mi się od nich należy, z czego kwitować ich muszę.

— To bardzo wygodnie, —odparł chłopczyk,— a dla czegóż wszyscy nie mają wiosek do wydzierżawienia?

— Dla tego, — z roztargnieniem odpowiedział nasz uczony, że jedni mają, a drudzy nie mają.“

Nie przestając na téj odpowiedzi Władzio,— ja to wiem dobrze,— dodał,— że tak jest, ale to źle; na-

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Trzy światodziejowe pytania zajmują wszystkie rządy i ludy; od nich zawisły błogosławieństwa pokoju; w ich łonie gnieżdzą się najstraszliwsze gromy wojny, one są przedmiotem ciężkiéj zadumy dla mężów stanu, napełniają serca miłośników ludzkości trwogą i nadzieją, i tém silniéj miotają dusze, im gęstsza mgła niepewności pokrywa niedaleką, a jednak przeniknąć się nie dającą, przyszłość. Temi trzema pytaniami są: Wschód, Włochy i Węgry.

Nad brzegami Bosforu, umocowani wielkich państw europejskich obradują z Ali-paszą nad zaprowadzeniem prawidłowego rządu w Syrji. Mimo całą różność widoków, nie godzi się ani na chwilę wątpić, że wysokie pomysły sprawiedliwości, że szlachetne uczucia politowania, przewodniczą przedstawicielom chrześcjańskich mocarstw; chętnie nawet wierzymy, że Abdul-Medżyd pragnie, aby w tak ciężko doświadczonych krajach syryjskich zakwitnęły: spokojność i bezpieczeństwo; lecz zadanie jest dziwnie trudne. W tym napływie rozlicznych narodowości, w tém odwiecznem ścieraniu się sprzecznych z sobą wyznań, w tych walkach wyobrażeń Wschodu i Zachodu, jakie Muzułmani, Maronici, Druzowie i Metualisy między sobą toczą, w tém nieustannem, a rozprzęgającém ciążeniu bezprawnéj sułtańskiéj władzy, wszelkie pojęcia praw i obowiązków tak się zmąciły, że domierzenie sprawiedliwości dla jednego ze składowych syryjskich pierwiastków, musi być poczytane za nadmiar krzywdy i uciemiężenia dla innych. Duma panującego plemienia najtrudniéj ukróconą być może; Damaszek, miasto św'ęte na skraju pustyń leżące, wiecznie gorejące ognisko muzułmańskiego zabobonu, wiecznie przywykło patrzeć na chrześcjan, jak na służebną trzodę, nigdy przekonać się nie da o równości ludzi w obliczu Boga i wszelkie rękojmie, przez własny rząd nawet nadane, poczytywać będzie za narzut, przez okoliczności wymuszony i z okolicznościami przemijający. Nic więc dziwnego, że pomimo najcnotliwszych chęci, umocowani rządów europejskich muszą różnić się w widokach, w sposobie pojmowania potrzeb Syrji i w środkach zaradczych. Dodajmy do tego niejednostajność dążeń niektórych państw europejskich, a mianowicie Anglji; nieufność, jaką Francja, a raczéj jéj władca wznieca, a łatwo zrozumiemy, że wśród tylu sprzecznych żywiołów, spólnéj zgodzie zakwitnąć trudno, i gdy jeszcze myśl chrześcjańska do tego stopnia nie spotężniała, aby pod słodkie jarzmo pańskie poddać wszystkie ziemskie względy, na długo poprzestać przyjdzie na półśrodkach, tak dalece, że gdy szczęścia zapewnić niepodobna, o to przynajmniéj dobijać się należy, aby nieszczęścia odwrócić. Ale i to ostatnie nie jest do osiągnienia tak łatwém. Mimo w rozmaitych czasach nadane przez sułtana ludóm, cesarstwo tureckie składającym, tych samych rękojmi, treścią rządu tureckiego jest dowolność, władza osobista i nie odpowiedzialna, słowo panującego. Rząd taki posiada bujne nasiona dobroczynnéj nawet potęgi, ale pod tym niezbędnym warunkiem, że spoczywać ona powinna w dzielném i umiejętném ręku, że wola żelazna zespoloną zostanie z rozległym i jasnym rozumem; tymczasem Abdul-Medżyd, pan łaskawego serca, ale słabéj woli, a co gorsza, wątłego zdrowia i przedwcześnie wyczerpanéj młodości, nie zdolny jest podjąć ciężkiego berła, którém jedynie, przy podobnych warunkach skutecznie rządzić można. Nadto, zbywa mu na spółczuciu większości muzułmanów, podejrzewających nawet jego prawowierność i czekających tylko na chwilę przyrodzonéj lub przyśpieszonéj jego śmierci, aby jego bratu, przedstawicielowi starych muzułmańskich wierzeń, wręczyć chorągiew proroka i przypasać miecz Sulejmanów, i Bajazydów. W niewielkiém, bo tylko z pięciu osób złożoném, gronie europejskiéj kommissji, odznaczyły się wybitnie dwa mniemania: jedno, wiarę a bezpieczeństwo osobiste i majątkowe chrześcijan stawiące na pierwszem miejscu; drugie, nawet nad owe najświętsze prawa, przenosiło powagę sułtana i całość jego posiadłości. Pierwsze przedstawiane było przez Francję i Rossję, drugiego silnymi obrońcami były: Anglija, Austrja i Prusy. Większość widocznie przeważała na stronę chrześcijanom tureckim nieprzyjazną i dopiero w obecnéj chwili, jeżeli świeżym wiadomościom zaufać można, Prusy przychylić się miały na stronę Francji. Ale kiedy pobyt wojsk franczkich w Azji choć na chwilę zapamiętałość muzułmańską poskromił, nieustanne krzywdy zapaliły powstanie w krajach słowiańskich, Bośnji i Hercogowinie. Doradcy sułtana chcieli je naprzód krwawo potłumić, a późniéj zbadać, kto był winowajcą lub przyczyną złamania posłuszeństwa. Szczęściem dla ludzkości, posłowie państw europejskich, idąc za pomysłem utworzenia kommissji w Bejrucie, wymogli u dywanu, że przepisano Omer-paszy użycie naprzód środków pojednawczych przy świadectwie i spółdziałaniu konsulów europejskich, i wówczas dopiero, gdyby ciż konsulowie przyznali, że owe środki powstańcy niebacznie odrzucili, miało być wolno Omer-paszy użyć oręża. Zaledwie jednak wódz naczelny turecki ujrzał się na czele czterdziesto-tysiącznego wojska, wnet zdobywcze pochopy opanowały jego duszę i na pierwszy odgłos, że odezwa Omer-paszy nie została przyjętą, jakby jakiś głos boski, powziął myśl zhołdowania nie tylko wzburzonych krajów, ale i podbicia Czarnogórza. Wieść o tém szeroko rozniesiona, wierzyć w jéj rzetelność każe, lecz książe Czarnogórski nie jest ani tak słabym, jak się to pozornie zdawać może, ani tak z opieki wyzutym, aby obrońców nie znalazł. Zachowanie się Omer-paszy względem Serbji podobnież nic dobrego nie wróży, bo przybywszy do Belgradu, lubo panujący książe Michał Obrenowicz wysłał do niego pozdrowienie, lubo mu cześć wojskową oddać rozkazał, naczelny wódz turecki obrażony, że książe osobiście z pozdrowieniem nie pośpieszył, odwiedzić i uczcić w nim miejscowéj hospodarskiéj dostojności nie chciał. W tym stanie rzeczy jeżeli Omer-pasza, ozuchwalony przewagą wojsk swoich, wbrew radom konsulów i wbrew słuszności, pomyśli o zhołdowaniu Czarnogórzan, raz zapalona wojna łatwo w powszechny pożar w południowéj słowiańszczyźnie przejść może. Zapewne, rozkazy ze Stambułu nadesłane powstrzymać jeszcze zdobywcze zapędy Omera zdołają, ale któż za szczerość tych rozkazów zaręczy? W życiu upadających rządów są chwile mimowolnego samobójstwa; a taka chwila zdaje się być dla Turcji blizką. Co jeśliby wszakże nastąpiło, doniosłość wypływających ztąd zdarzeń byłaby nieobliczoną i Europa, unikająca z taką troskliwością przyłożenia ręki do ostatecznego rozwikłania żywotnych zadań, prądem zdarzeń ujrzeć się może, nad wszelkie spodziewanie zniewoloną przystąpić do ogromnéj, ale nieuchronnéj pracy. Nie naprózno minister spraw zagranicznych królestwa pruskiego, baron Szleinitz, radząc posłom aby nie odmawiali rządowi pieniędzy potrzebnych na urządzenie wojska, powiedział, że lubo obecna chwila wyraźnéj konieczności mienia potężnéj siły zbrójnéj w pogotowiu nie wskazuje, przecież, stan Europy jest tak naprężony, a zadania tak przeważne, że, co godzina, stanowczych postanowień oczekiwać należy. Świat przeto z największém wytężeniem zwraca uwagę ku brzegom Sawy, ku Adrjatykowi i czeka ztamtąd wiadomości, co Omer-pasza wybierze: czy gałązkę oliwną, czy miecz zemsty.

We Włoszech, działa milczą; Austrja zdaje się być pewną, że Wiktor Emmanuel wojny nie rozpocznie; hr. Cavour wierzy, że Garibaldi Kaprery nie opuści, a jednak półwysep dalekim jest od téj spokojności, pod tarczą któréj pomyślność wewnętrzna jedynie zakwitnąć może. Dopóki walczyć przychodziło w otwartem polu, dopóki twierdze, jak Ankona, Gaeta i Messyna, stawiły potężny opór, umiejętność wodzów i dzielność żołnierzy, walczących pod Sabaudzkim krzyżem, zwycięztwami podnosiły ducha narodu i budziły w nim nadzieje, że wkrótce będzie mógł przystąpić do tych poważnych prac obywatelskich, od których prawdziwa pomyślność kraju zależy. Woczekiwaniu wielkich wypadków, poziome namiętności na chwilę przycichły; lecz skoro gromy wojny ustały, wnet namiętności wynurzyły się na jaw ze swych kryjówek i usiłują sponiewierać najzacniejsze przedsięwzięcia. Miejsce ogólnego ludowego zapału zajęły błahe swary, a stawiony opór w obliczu świata zamienił się w pokątne knowania i podjazdowe rozboje. Franciszek II zasiadł w Rzymie i ciągłemi odezwami niepokoi ludność obojga Sycylji, łudzi ją nierozsądnemi nadziejami, rzuca w nieszczęśliwe góry Apulji i Kalabrji broń i pieniądze, podniecając ciągłą domową wojnę bez względu na to, że biedny zbłąkany lud wiejski najwięcéj cierpieć musi, bo prócz spustoszeń, prócz odbieżenia roli, rozkrzewia się w nim wrodzony popęd do próżniactwa, odwraca się uwaga od rzeczywistych celów życia i porywają w legendowy wir zdarzeń, w którym rozum się wypacza, a serce dziczeje. Zdaje się, że postępowanie Franciszka II źle widziane przez dwory, które nawet jawne spółczucie, nie dla jego rządów ale dla osoby, okazywały, dało mu powód do przesłania nowego okolnika dworom europejskim, w którym przedstawia obraz obecnego stanu Włoch południowych, i w którym, jakby od niechcenia, usprawiedliwia się, że nie jest przyczyną wstrząśnień, tym krajem miotających. Postaramy się w następnym nrze Kurjera umieścić to ckliwe pismo, nie dla tego, aby kogo przekonać miało, ale jako wzór podatności słowa ludzkiego w przekręceniu prawdy i zwaleniu win własnych na cudzą odpowiedzialność. Z drugiej strony, jeneralny sekretarz namiestnictwa neapolitańskiego, znany Konstanty Nigra, z rozkazu książęcia Eugienjusza Carignan wygotował sprawozdanie o tém, co dla dobra Włoch południowych pod ostatniém namiestnictwém uczyniono. Monitor powszechny francuzki, mniej dziś przyjazny rządowi królestwa Włoskiego, nie mógł nie przyznać, że to pismo tchnie najwyższą szczerością i że jest dowodem, iż władza w całém swojém postępowaniu szanowała wolność i prawność; obok więc manifestu Franciszka II, postawimy wyjątki przynajmniej ze sprawozdania pana Nigra; czytelnicy osądzą, po któréj stronie jest prawda, a razem ujrzą fałszywość twierdzenia króla—tułacza i że rządy jego ojca, Ferdynanda II. uszczęśliwiały Neapol i Sycylję.

Alę, jeżeli te piśmienne spory mają niewątpliwe znaczenie, bo mogą oświecić umysły zwiedzionego ludu, byleby do jego wiadomości doszły, innego rodzaju zatargi wzburzyły głęboko we Włoszech umysły i dały powód do opłakanych wypadków.

Może zawcześnie izba uchwaliła doroczne narodowe święta, mające się obchodzić w pierwszą niedzielę czerwcową w całym kraju, na pamiątkę zlania się Włoch w jedno królestwo i rozciągnienia nań statutu Karola-Alberta; może nietrafniej jeszcze postąpił zacny minister spraw wewnętrznych, Minghetti, że uroczystość czysto obywatelską chciał zespolić z religijną. Już sam wybor niedzieli był nie właściwym, bo w pewien sposób, dla duchowieństwa przymusowy. Wprawdzie, pan Minghetti w okolniku do wojtów gmin oświadczył, że zostawia zupełną swobodę duchowieństwu, udzielenia lub odmówienia uczęstnictwa swojego w tym obchodzie, ale tém samém, że dzień niedzielny wybrał, naraził je na objaw przekonań, które może pragnęli by mieć tajemnicą własnego sumienia. Gdyby więc pan Minghetti, dzień powszedni na ten obchód obywatelski wybrał, gdyby na nim mówcy ludowi i natchnieni poeci wytłumaczyli gminom znaczenie i niezliczone korzyści jedności włoskiej, idącej za nią potęgi narodowéj, gdyby oświecili o prawdziwych obowiązkach obywatelskich, dogodziłoby się i mądremu prawidłu: ne misceantur sacra profanis (nie mieszać rzeczy świętych ze świeckiemi) i uniknięto by gorszących zdarzeń, które nie dawno Medjolan zasmuciły i ponowić się jeszcze w innych częściach kraju mogły. Wnet po ogłoszeniu okolnika pana Minghetti, wielu biskupów włoskich udało się do ojca św. z prośbą o rozwiązanie wątpliwości sumienia: czy mogą upoważnić duchowieństwo do uczęstnictwa w zapowiedzianym obchodzie? Te ich pytania odesłano do wielkiego penitencjarjusza, który wyrzekł, że wzbronić tego należy. Zapewne, zdawać się musiało dostojnemu kardynałowi, niewłaściwém, aby duchowieństwo śpiewało pieśń dziękczynną za utworzenie królestwa, do którego składu znaczna część posiadłości kościelnych weszła. Dziwna rzecz, jak pan Minghetti, mąż uczony i przenikliwy, z góry téj trudności nie przewidział i nie oszczędził krajowi wyrodzić się stąd mających powikłań. Dnia 18 maja wyrok Rzymu w tym przedmiocie zapadł; ale nim to jeszcze nastąpiło, ksiądz officjał biskup Caccia, zarządzający arcybiskupstwem Medyolańskiem, na prośbę rady miejskiéj d. 14 maja odpowiedział: że na odbycie nabożeństwa w katedrze zezwolić nie może; że do téj odmowy zmuszają go smutne powody. Spodziewa się atoli, że rada miejska zechce szanować uczucie religijne i wymagania biskupiego obowiązku, podobnie rządowi królewskiemu, który w okolniku swoim 13 maja, nie chce nadawać obchodowi politycznemu, religijnego znaczenia i dla tego oświadczył, że nie ma zamiaru znaglać duchowieństwa. Lud Medjolański głośno protestował przeciw rzeczonéj odmowie d. 17 maja; duchowieństwo zaś podobnież zaniosło na piśmie zażalenie na dany sobie zakaz. Wzburzenie umysłów było tak wielkie, iż, wziąwszy początek w samym kościele katedralnym, przeniosło się przed pałac arcybiskupi, co zmusiło księdza biskupa Caccia pod ochroną wojskową wyjechać z Medjolanu. Przed opuszczeniem miasta, officjał upoważnił do zarządu duchownego księdza kanonika Piotra Pontiggia, poruczywszy mu wszakże czuwać nad tem, aby duchowni wstrzymali się od wszelkiego udziału w pomienionéj obywatelskiéj uroczystości; ksiądz Ponttiggi jednak po zwołaniu kapituły postanowił nie stosować się do zostawionego rozkazu. Duchowni bazyliki św. Ambrożego obwieścili, że gotowi są odbyć stosowne w d. 2 czerwca nabożeństwo. Ksiądz biskup Caccia działał z własnego natchnienia, gdyż pisząc odpowiedź swoją d. 14 maja, nie wiedział jeszcze o wyroku rzymskim, znany zaś jest w Medjolanie z niewczesnéj żarliwości, którą wynurzył w okolniku, wydanym przeciw mieszkającym w Lombardji protestantom. Dziennik rozpraw chwali rząd włoski, że nie zmusza duchowieństwa do uczęstnictwa w uroczystości narodowéj i mówi, iż dziwném byłoby, wydzierać u niego błogosławieństwo; co do nas, powtarzamy, że minister Minghetti powinien był przewidzieć następstwa i w okolniku swoim wcale o duchowieństwie nie wspominać. Z tego powodu nie w samym tylko Medjolanie zaszły gorszące zdarzenia; w Modenie lud podobnież wzburzył się przeciw biskupowi i biskup miasta Saluzzo sprawiedliwie zarzuca panu Minghetti, że niebacznym swoim okolnikiem ozuchwalił niższe duchowieństwo przeciw swéj zwierzchności, i zapalił niechęć ludu przeciw swoim pasterzom. W tym względzie ksiądz biskup z Saluzzo ma zupełną słuszność, boć tak prawemu i światłemu mężowi, jakim jest pan Minghetti, nie podobna przypisywać zamiaru, umyślnego rozsiewania kąkolu nienawiści między niższém a wyższém duchowieństwem między diecezanami a ich pasterzami.

Węgry bronią swojéj wiekowéj konstytucji wytrwale, wymównie i umiejętnie. Izba poselska, gdzie zwykle biorą górę żywsze uczucia, nie przekroczyła dotąd granic umiarkowania, żadne słowo obelgi nie padło z mównicy, żadne ubliżenie narodowości niemieckiéj, lubo tak dla Węgrów ciężkiéj, nie poniżyło rozpraw sejmowych; świeżo nawet hr. Antoni Zichy mówił z takiém uszanowaniem o cesarzu, z taką wiarą w jego wyzwolone zamiary, iż widać, że słowa jego z głębi serca płynęły. Ta godność i przyzwoitość jest miarą wysokiéj dojrzałości narodowych węgierskich przedstawicieli. Nawet kiedy w ciągu rozpraw, po odczytaniu listów, przez komitaty nadesłanych, o dzikości, z jaką poborcy austryjaccy znęcają się nad mieszkańcami, izba uchwaliła w protokole swoim zapisać oburzenie na okrucieństwo urzędników, gdy wyraz węgierski zdawał się zbyt silnym, a może ubliżającym, za radą pana Deaka użyto słowo łacińskie; indignatio, samo z siebie szlachetne i, na złą stronę wzięte, wyrażające tylko obrazę godności, jaką czyny nieprawe w zacniejszych sercach obudzają. Spodziewać się należy, że, kiedy rozprawy nad adresem przeniosą się do izby magnatów, przedmioty jeszcze z większym spokojem i większym na dostojność osoby panującego względem, toczyć się będą. Dzienniki podają rozmaite środki pojednawcze; trudno wszakże spodziewać się, aby je Węgrzy przyjęli. Obstawanie przy dawnych prawach zdaje się im być tém więcéj usprawiedliwionem, że obrót rzeczy w Turcji europejskiéj, a zwłaszcza w ziemiach słowiańskich, otwiera szerszy widnokrąg dla przyszłego politycznego znaczenia Węgier w rodzinie państw europejskich, zapomnić bowiem synom Arpadów nie podobna, że przed wtargnieniem Turków do Europy, przodkowie ich szerzéj władali w owych stronach i że, jak królestwa słowiańskie pod spólną koroną św. Stefana kwitnęły, tak i nowe wyzwolone kraje pod jéj cieniem mogłyby znaleźć przytułek, nim przyswoiwszy sobie zdobycze europejskiéj cywilizacji, samoistnie stanąć nie zdołają. Cesarstwo austrjackie przeszło już przez wielką liczbę politycznych przejawów; nic więc niema nie podobnego, aby Franciszek-Józef nie zechciał doświadczyć: czy w nowém przekształceniu jego państwa dawny dualizm, przy którym Austrja urosła w potęgę, nie dałby się zbawiennie i w obecnych okolicznościach zastosować. Jasne i przekonywające dowody, wypowiedziane w mowach Deaka i Eotvosa, że lud Węgierski raz poślubioną wierność dynastyi niezłomnie zachować pragnie, powinny by zachęcić cesarza do sprawdzenia tych uręczeń, a

---

przykład mama dla czego niema ani wioski, ani domu, i z tego powodu przymuszona jest pracować od wschodu do zachodu słońca, a czasem nawet po całych nocach, aby siebie i mnie wyżywić mogła i zarobić choć odrobinę pieniędzy?

— Gdyby twoja matka była bogatą, niepotrzebowałaby pracować.“

— Ale dla czego nią nie jest? — Mój przyjacielu powiedz mi, czy można bogatym zostać?“

— Można!

A jakim sposobem?

— Tysiącznémi sposobami, zawsze jednak pracując.

— Wszakże, zapytał Władzio, — skoro człowiek bogatym zostanie to już nie płacze, i moja mama gdyby bogatą została, toby już nie płakała?“

— Twoja matka płacze? przerwał mu pan Szalewski odwracając się raptém. — Twoja matka płacze? dla czego płacze?

— Bo niema pieniędzy, a zima nadchodzi, niema za co drew kupić, za co odzienia ciepłego dla siebie i dla mnie sprawić!

— Pan Szalewski otworzył prędko szufladę, a wziąwszy z niej dwie garstki talarów, — masz rzekł do dziecka, zanieś to matce, powiedz jéj że ja nie chcę aby ona płakała, że ja jéj dam tyle pieniędzy ile potrzebować będzie.“

— Władzio wyszedł z pokoju i z pieniędzmi pospieszył do matki.

— Obraz płaczącéj Heleny naszemu uczonemu stał w oczach. Rozpoczęte doświadczenie zaprzestał, a zastanawiając się nad losem matki ukochanego przez siebie chłopczyka, zaczynał domyślać się że bogatą nie była. Niedoznawszy niedostatku, niemógł znać tego braku wszystkiego, tego odmawiania sobie nie tylko przyjemności, ale pierwszych potrzeb życia.

Od pierwszéj młodości zatopiony w nauce, przepędzał czas w pracowni swojéj, albo w towarzystwie uczonych, i oziębłém okiem spoglądał na świat cały i na otaczających go do koła bogaczów albo ubogich. — Nie znał uciech jakie zbytek daje, nie znał cierpień, pochodzących z niedostatku; i nędzy bo nie znał innego zbytku prócz darów przyrodzenia, innego przemysłu jak ów instynkt udzielony każdemu stworzeniu, za pomocą którego zapobiega potrzebom swoim i umie się od złego chronić. Ale co się tyczy społeczeństwa ludzkiego, jego potrzeb, prawdziwych lub zmyślonych, było to dla naszego naturalisty rzeczą zupełnie obcą. — Wnet powrócił Władzio ale razem z matką; ta z nieśmiałością połączoną ze szlachetną dumą odnosiła Szalewskiemu pieniądze.

— Dla czegoż pani nie zatrzymałaś pieniędzy? — zapytał.

— Bo mi się z nich tylko cząstka należy, za najem tego pokoju — rumieniąc się, odpowiedziała Helena.

— Ale ja mam dużo, za nadto pieniędzy, nad moje potrzeby.

— Mocno się z tego cieszę dla Pana, dodała z usmiechem, pani Zacniewska.

— Jeżeli mi pani niewierzysz, patrz; — rzekł otwierając komodę, kędy leżały worki ze srebrem i złotem. — Ja sam nie wiem doprawdy co z tém robić.

— Ten sposób ofiarowania pieniężnéj pomocy, od każdego innego zdawałby mi się obrazą, ale ze strony pańskiéj... proszę przyjąć pokwitowanie z odebranej przezemnie należnosci mojej! — to rzekłszy wraz z synem wyszła z pokoju.

— Biedny nasz naturalista, po raz pierwszy w życiu przepędził dzień cały w swoim pokoju, nie zajmując się ulubionym przedmiotem.

— Chodził po pokoju ciągłą niespokojnoscią miotany. Czerwienił się, blednął, siadał, znów wstawał z miejsca, czegoś chciał, a sam nie wiedział czego. Głos wewnętrzny mu powtarzał, że Helenę obraził, ale nie wiedział z jakiego powodu. Chciałby ją przeprosić, ale jak? Po długiéj niepewności i wahaniu, wyszedł nakoniec ze swego pokoju, poszedł do drzwi Heleny, ale zastawszy zamknięte, czém prędzej nazad powrócił. Po niejakim czasie, zszedł na drugie piętro do siebie, gdzie nie mogąc długo wytrzymać, ubrał się; poszedł na miasto, odwiedził kilku przyjaciół, wstąpił do Ciotki, ale i tam żadnej nie znalazł ani rozrywki, ani pociechy. — Póżno powrócił do domu z sercem przepełnioném żalem, jakąś tęsknotą, cierpieniem!

Nazajutrz tak był smutny, niespokojny, nieswój; że spostrzegłszy to Małgorzata, a chcąc go rozerwać: — przychodził tu wczoraj, — rzekła, — ten mały chłopiec co to panu owady przynosi, miał z sobą pudełko napełnione motylami, zostawił je tutaj, a przyjdzie dzisiaj po te trzydzieście złotych, które mu pan obiecał zapłacić.

— Pokaż mi te motyle, — odezwał się pan Szalewski wziął pudełko, nie otworzył, postawił na stole, poczem jakby przebudzony ze snu: — trzydziesci złotych powtórzył. Wiele zarobić może na dzień kobiéta żyjąca z pracy rąk własnych? — zapytał.

— Stosownie do pracy! — odpowiedziała Małgorzata.

— Trudniąca się naprzykład szyciem albo haftowaniem?

— Może zarobić złotych dwa lub trzy najwięcej, i to jeszcze kiedy dzień cały bez przestanku pracuje.

— Pan Szalewski odepchnął pudełko z motylami, oparł głowę na ręku i zanurzył się w dumaniu. Małgorzata wnosząc z tego, że pan jéj albo chory, albo się rozchoruje, wyniosła się cichaczem, na palcach, z pokoju i poszła do sąsiadek z doniesieniem o tém, co się dzieje, i po radę dalszego postępowania. (d c n).

może głębszy rzut oka w tajemnice przyszłości, pozwoliłby w jéj mgle przejrzeć ową siłę powinowactwa, która by południowszych tureckich słowian do zespolenia się z Kroatami pociągnęła.

Opatrzność niezbadaną drogą prowadzi ludy do ich przeznaczenia; wytrwałość Węgrów ma cóś tak samorzutnego, iż trudno aby sam cesarz nakoniec ocenić jéj nie chciał.

Włochy.

Turyn, *26 maja*. Dziennik *Italia* pisze co następuje:

„Dowiadujemy się, że zwierzchność wojskowa francuzka nakazała w Rzymie pilne poszukiwania i przystąpiła do pewnéj liczby uwięzień. Zdaje się, że chodzi o spisek uknowany przeciw osobie cesarza Francuzów.

„Z drugiéj strony schwytano nowe wysłanie fałszywéj monety, przeznaczonéj do kraju neapolitańskiego, wiadomo w jakim celu. Musimy tu powtórzyć, cośmy przed kilku dniami pisali: „Smutno jest walczyć z nieprzyjaciołmi, uciekającymi się do tak haniebnych i zbrodniczych środków, jak fałszerstwo pieniędzy, podpalania, sztylety i rozboje; dopominamy się więc, aby władza co najprędzéj oświeciła naród o skutku badań rozpoczętych, o przyczynach rozruchów medjolańskich. Potrzeba, aby nakoniec Europa dowiedziała się i to w sposób nie dający miejsca najmniejszéj wątpliwości, z jakimi wrogami mieliśmy do czynienia.“

Dziennik *Pungolo* podaje następne szczegóły o rozruchach medjolańskich d. 22 maja:

„Sprawdzono nakoniec, że na czele zbiegowiska, które rzuciło się na gorzelnię p. Serra, znajdował się ksiądz. Ten przebrany duchowny wrzeszczał na swą bandę, że należało zniszczyć zakład, w którym tylko Niemcy i inni cudzoziemcy pracują: „narodzie, czas skończyć od razu, domierz sobie sprawiedliwości, należy wszystko spalić!“ Jakiś niegodziwiec, który z zapaloną pochodnią zbliżał się już do gorzelni, odparty został przez żołnierza, raniony bagnetem. Uwięziono drugiego, w chwili kiedy niszczył rurę gazową. Wichrzyciele, jak okazuje się z nazwisk uwięzionych, przybyli, po większéj części, stamtąd i należą do motłochu.

„Pierwsi co zagrzewali do rozruchu, zrana około godziny 11, byli ludźmi nieznajomymi; dali hasło, a skoro zwolennicy ich zaczęli dzieło, wnet znikli. U uwięzionych znaleziono dużo pieniędzy; widziano pojedyńczych podżegaczów, rozdających złotą monetę; jeden z takich, przebrany za wieśniaka, miał przy sobie 2000 fr. w napoleondorach. Zatrzymano jakąś kobietę, mającą czerwoną chorągiew.

„Obliczają straty gorzelni Serra, na 100,000 fr. Około 20 ranionych przeniesiono do szpitalów. W nocy poprzedzającéj rozruchy medjolańskie, rozrzucono po Turynie kartki z napisem: „Ani jeden chrześcijanin nie powinien należeć do obchodu 2 czerwca.“

Monitor Powszechny daje następny wyjątek z listu, pisanego z Turynu:

„Rząd, odpowiadając na odmowę duchowieństwa należenia do obchodu narodowego, 2 czerwca, postanowił, że władze administracyjne i sądowe wstrzymają się od urzędowego znajdowania się na obchodach czysto religijnych, jak naprzykład zbliżająca się uroczystość Bożego Ciała. Wszakże poufny okólnik ministra spraw wewnętrznych pozwala władzom należeć do nich w miejscowościach, gdzie uznają to za właściwe, a mianowicie w djezecjach, których biskupi nie odmówią uczestnictwa w obchodzie narodowym. Należy dodać biskupa kremońskiego do liczby podzielających widoki rządu. Minister poruczył gazecie urzędowéj wytłumaczyć, że uczyniony rządowi zarzut, przez dziennik rzymski, co do przywłaszczenia prawa zrzucania biskupów, polega na prostéj omyłce redakcji. Dekret opisujący władzę namiestników w Neapolu i Sycylji, obejmuje listę urzędników, których mianowanie i odwołanie zostawione jest rządowi centralnemu. Biskupi znajdują się na téj liście; ale przez nieuwagę, mogącą zdziwić, zapomniano położyć po słowie *odwołanie*, przestrogę: *w razie, w którym może być wyrzeczone.*

„Rzecz jest przecież pewna i minister to oświadczył, że rząd ani w Neapolu, ani w Sycylji, nie myśli używać innego prawa, co do duchowieństwa, prócz tego, jakie służyło poprzedniemu rządowi; z tém jeszcze zastrzeżeniem, że chce sam one wykonywać, nie przekazując bynajmniéj tego namiestnikom.

D. 28 maja. Dziennik turyński, *Harmonia*, pod napisem: *Wyrocznia Watykańska i święto jedności włoskiéj*, ogłasza następny dokument: Ojciec-święty. Wielu pasterzy dusz w prowincjach królestwa sardyńskiego, przekładają nam następną wątpliwość, w któréj dla kierunku sumienia, zapytują wyroczni Stolicy św.: „Czy wolno duchowieństwu rzeczonych prowincji, mieć udział w świeżo ustanowionéj uroczystości obchodu w pierwszą niedzielę czerwcową, na pamiątkę jedności włoskiéj i statutu rozciągniętego na prowincje, zajęte przez rząd sardyński?“ Święta penitencjarja, po dojrzałéj rozwadze przełożonéj wątpliwości, odpowiada przecząco. Dan w Rzymie, w św. Penitencjarji d. 18 maja 1861. A. M. Kard. Cagiano. M. P. L. Peirano. S. P.

Parlament włoski.

Posiedzenie 28 maja.

Posiedzenie otwarto o 3 kwadranse na drugą.

Prezes izby odczytuje projekt do prawa, zamieniający w ustawę obowiązującą, królewskie dekreta 4 i 20 marca 1860, oraz 10 i 31 stycznia 1861, odnoszące się bądź do wojskowych pozbawionych miejsc, z powodów politycznych, bądź do ich wdów i sierót, oraz do wdów i sierót uczestników wojska południowego; po czem oznajmuje rozpoczęcie ogólnych rozpraw.

Pp. *Mazza, Boggio, Guinti i Mamiani* biorą udział w rozprawach i pochwalając prawo, dopominają się o rozciągnienie jego na Wenecjan, znajdujących się w podobném że położeniu.

P. Broglio, sprawozdawca kommissji, mówi przeciw temu wniesieniu, jako wprowadzającemu nowy żywioł do prawa.

P. Fanti, minister wojny, oświadcza, że minister spraw wewnętrznych obmyślił już położenie Wenecjan.

P. Tecchio, odczytuje dekret wyznaczający 70,000 fr. dla lądowych i morskich wojskowych weneckich i dodaje, że wspomniany dekret wydany był tymczasowie i że możnaby zamienić go na stały, przez prawo.

Pp. *Miceli i Broglio* opierają się temu wniesieniu.

P. Bixio. Nie chodzi tu o zmniejszenie ważności prośby: nie jesteśmy ani dyplomatykami, ani rzecznikami; Wenecjanie zasłużyli się dobrze ojczyźnie, cierpieli za swe przekonania, prawo objąć ich powinno.

Hr. Cavour. Nie wolno nikomu zaprzeczać parlamentowi prawa wyrzeczenia o prawdzie. Oskarżano ministerstwo, że pytanie sprowadziło do błahych rozmiarów; nie chodzi o objawienie, czy oficerowie weneccy dobrze zasłużyli się ojczyźnie, bo to nie ulega sporowi i wszyscy to przyznajemy, ale o to chodzi, czy należy wynagradzać tych, co byli użytymi prrzez rząd tymczasowy; jeśli to parlament uczyni, będzie musiał podobnież postąpić względem osób użytych przez rząd tymczasowy rzymski. (Potwierdzenie).

Chcę dowieść panu Bixio, iż nie mam zamiaru poniżania przedmiotu. Ale czy nadeszła już chwila wynagrodzenia wszystkich co ucierpieli? o to godzi się zapytać; jeżeli tę zasadę przyjmiecie, zaniechajcie myśli ustalenia jedności włoskiéj orężem; może uda się dokazać tego przez rokowania, ale przyjmując tę zasadę, należy zaniechać jedności. Posłannictwo ciężące na mnie, jest dotkliwe; bolesną bywa niemożność uznać w zasadzie to, co się uznaje w rzeczywistości; jako minister marynarki, sądzę, że wszelkich sił dołożyłem do wynagrodzenia tych, którzy mieli do tego prawo; ale powtarzam, nie należy zbyt skwapliwie przyznawać, należy pierwéj rzecz zbadać; nie można na wiatr wszystkiegoprzyjmować; rząd tymczasowy postępował zbyt dorywczo i mimo wszelkie uznanie zasług, niepodobna rozdawać nagród, bez zasięgnienia uprzednich wiadomości.

Oświadczam więc, że jeśli to postanowienie będzie przyjęte, wywrze zgubny wpływ na flotę i wojsko. Rozumiem, iż możnaby doradzać rozkaz dzienny, wzywający ministrów do wzięcia na uwagę położenia ludzi, którzy służyli pod rządami tymczasowemi w Wenecji i Rzymie; wówczas gabinet roztrząśnie pytanie i, jeśli obręby jego władzy na to pozwolą, przedstawi stosowny projekt do prawa.

P. Brofferio. P. Bixio wpada niekiedy w gniew, jako rzecznik. Jestem rzecznikiem i od 12 lat zasiadania mojego w téj izbie, zawsze przemawiam za tymi co cierpią; z tego powodu sprzeciwiam się porządkowi dziennemu, podawanemu przez p. prezesa rady. Mamy w naszém wojsku oficerów, którzy słyżyli Austrji, mamy takich co walczyli przeciw nam, pod chorągwiami Burbonów, a dziś nie chcianoby przyjmować do niego tych, co bronili naszéj sprawy w Rzymie i Wenecji?

Nie dosyć aby słowo *wolność* było w uściech, potrzeba aby ta wolność została uświęconą zasadami; inaczéj bylibyśmy rzecznikami, jak mówił p. Bixio, ale bardzo ladajakimi. Mamy obowiązek przyjąć w szeregi naszego wojska wszystkich, co narażali się w Rzymie i Wenecji. Prezes rady twierdzi, że gdybyśmy przyjęli wszystko, co rządy tymczasowe uczyniły, doprowadziłoby to do smutnych następstw; w moich oczach rządy tymczasowe mają najwięcéj zasługi, bo miarkując, lub niszcząc, kojarząc zasady porządku z zasadami rewolucji, dziwnie okazują się podatnemi stanowi przechodniemu, jaki czas wywołuje. Kiedy p. minister mówił jak o wynikłości, iż potrzeba będzie rozciągnąć i na Rzym będące w rozbiorze przełożenie, łatwo mógł zrozumieć po oznakach potwierdzenia, wynurzonych na tych ławach, że w tém właśnie zawierała się prawdziwa treść pytania.

Mówca przebiega wszystkie czynności tymczasowego rządu rzymskiego; mówi, że nikt nie sprzeciwi się podanemu przełożeniu i odwołuje się w téj mierze do oficerów rzymskich, jenerałów Bixio, Medici i innych. Nie sądzi, aby znalazł się w izbie choć jeden przedstawiciel, coby nie przyłożył do tego ręki; mówią o krzywdzie, jakąby uczyniono przez to naszemu wojsku; zanadto wysokie mam wyobrażenie o patrjotycznych uczuciach naszych oficerów, abym ten zarzut poczytywał za ważny.

Hr. Cavour powiedział, że chcąc wynagrodzić wszystkie krzywdy, należy wyrzec się ustalenia narodu; nie chodzi tu o straty, ale o cześć i o godność; chodzi o to, aby przelanéj krwi nie wyrzekała się ta sama sprawa, za którą przelano. Przywodzi przykład jen. Salora, który odbywszy wojny austerlicką i wagramską, służył Austrji, późniéj zaś był ministrem wojny za tymczasowego rządu weneckiego, a późniéj pośpieszył w nasze szeregi i otrzymuje, jakby jaką jałmużnę, po 100 fr. na miesiąc. Niepozwólmy, aby ci co bili się za ojczyznę doznali opuszczenia, jak to zrobiliśmy z Wenecjanami i wojskiem południowém, słowem niech *Gazeta Werońska* nie ma słuszności, bo przez takie postępowanie staniemy się pośmiewiskiem naszych wrogów. Cóż to za porządek dzienny nam doradzają? Oto, nic innego, prócz uchwały aby nic nieczynić, albo proste wstawienie się. Izba stanowi prawa, nie zaś polecające prośby.

Prezes izby czyta projekt porządku dziennego, wzywającego ministrów do wniesienia prawa określającego położenie wojskowych weneckich.

P. Brofferio. Sprzeciwiam się temu porządkowi dziennemu; izba nie powinna wahać się; idzie tu o opatrzenie i o opatrzenie prawdziwie włoskie. (Oklaski).

P. Bixio. Pytanie rzymskie było dotąd rozważane ze względu stronnictw; chodziło o obronę ziemi włoskiéj; byliśmy w domu i służyło nam prawo bronienia się; byliśmy w domu, mieliśmy prawo bronić się w nim, nikt zaś nie miał prawa nas napastować. P. Oudinot oddał hołd waleczności żołnierzy rzymskich, sam jen. Puihous podobnyż hołd im złożył; byli to republikanie, potwarzano ich, ale byli oni też Włochami, którzy Włoch bronili.

Obwołano rzeczpospolitą, ale jakiż inny rząd można było obwołać? Rzeczpospolita była tymczasowością; że nie powiodła się, tak jak nie dawno we Włoszech południowych, czyż za tém idzie, że działano przeciw Włochom? Obiedwie obrony Rzymu i Wenecji są pełnemi chwały przewagami, które przygotywały rozbudzenie ducha w naszém wojsku; ci wszyscy, co walczyli za wolność Włoch, wywiązali się ze swéj powinności.

Dzisiaj z powodu względów budżetowych, chcielibyście zaprzeczyć téj zasłudze. Czémże były rządy tymczasowe Neapolu, Sycylji, Emilji i Toskanji? Były takiemiż jak rządy Wenecji i Rzymu, ale lękać się przychodzi, aby nie łatwiéj było dotrzeć do Wiednia, niż do Wenecji? Powiedziałem, że nie jesteśmy tu ani dyplomatykami, ani rzecznikami; wierzę że hr. Cavour jest dyplomatykiem rewolucyjnym; nie ma w tym zawodzie potrzeby naszego współdziałania; ale nie pojmuję, dla czegoby nie chciano uznać zasług wojowników rzymskich? Nie ma w tém nic ani politycznego, ani dyplomatycznego, jest to prosta sprawa pieniężna, a bez wątpienia kraj nie odrzuci błahéj ilości, potrzebnéj na zawdzięczenie rzeczywistych zasług.

P. Broglio. Mówiłem jak sprawozdawca kommissji, popieram dane mi umocowanie; rozumiem, że spełniłem mój obowiązek.

P. Fanti. Wszyscy jesteśmy przeświadczeni o zasługach rządów tymczasowych, nie tylko rzymskiego, ale brescjańskiego medjolańskiego i florenckiego. Wszyscy wojskowi, którzy oświadczyli chęć do służby, zostali przyjęci; w 1859 powołano ich pod chorągwie; ci którzy nie przybyli widać, że nie mieli ochoty;ale gdyby przyznać wszystkie stopnie z owego czasu, liczba oficerów byłaby ogromna. Mówię przeciw własnemu dobru, bo gdyby izba przyjęła tę zasadę, starszeństwo moje w służbie byłoby nierównie dawniejsze, bo winienem mój stopień rządowi tymczasowemu.

Mówca prostuje niektóre szczegóły tyczące się jenerałów Solera i Succhi, poczém oświadcza, że rząd wszystko uczyni dla ulepszenia stanu rzeczy i wzywa izbę do zagłosowania porządku dziennego.

P. Boggio. P. prezes rady mówił o rzecznikach i zapewnił, że nim nie jest; jeżeli to powiedział w chęci dania do zrozumienia, że rzecznicy mącą sprawy, przyznać należy, iż przysądził sobie powołanie, do którego się nie liczy t. j powołanie rzecznika, bo sprowadził zadanie z właściwéj drogi umyślnie, aby je zamącić (śmiech).

Mówca zbija wyłożone dowodzenia i mówi, że jedynie chodzi o uznanie przez prawo tego co się dzieje, i postawienie prawa na miejsce pieniężnéj pomocy; kończy doradzając przyjęcie porządku dziennego, odczytanego przez prezydenta.

Po krótkiéj odpowiedzi p. *Fanti*, p. *Tecchio* złożył niektóre objaśnienia, tyczące się oficerów weneckich, którzy nie należeli do wojny 1859; przypomina, że w owym czasie złożył prezydentowi rady ogólną listę wszystkich oficerów rządu tymczasowego, żądających przyjęcia do wojska. Co do tych, którzy nie stawili się choćby byli z Wenecji, z Rovigo, z Mantui, lub innych miejscowości włoskich, nie widzi przyjmowania ich potrzeby. Doradza artykuł dodatkowy do art. 5 prawa, coby rzecz prostszą uczyniło przez przyjęcie do służby tych tylko, co byli na liście.

Hr. Cavour oświadcza, iż nie jest dalekim od przyjęcia przełożenia p. Tecchio, z dwóma jednak zastrzeżeniami, aby stosowało się tylko do tych, którzy będąc zdolnymi do służby, żądali wziąść uczęstnictwo w wojnie 1859, tudzież, że to nie ma ubliżać stanszeństwu tych, których już przyjęto do wojska, jeżeli przełożenie p. Tecchio może pogodzić się z temi dwóma zastrzeżeniami, nie sprzeciwiam się jego przyjęciu.

P. Tecchio przyzwala na przełożenie w tém, co się ściąga do pierwszéj jego części; co do drugiéj chce, aby ją odesłać do kommissji, która oświadczy swe zdanie, na jutrzejszém posiedzeniu.

Jen. Bixio daje objaśnienie co do jen. Succhi, którego podziwia jak marynarza, ale chwalić nie może jak Włocha, przy obronie Palma-Nuova.

P. *Pettinengo* mówi, że co się tycze Palma-Nuova, nie należy rozciągać nagany na wszystkich Włochów.

Prezes odczytuje artykuły 1, 2 i 3, które z kolei przyszły. Dalsze rozprawy odłożono do jutra. Sessja odroczona o godzinie pół do szóstéj.

Dziennik *Niepopodległość Belgijska* twierdzi, na mocy listu pisanego z Turynu, d. 24 maja, że cesarz Napoleon podał za ostateczny warunek przyznania królestwa włoskiego, aby Wiktor-Emmanuel zaręczył Ojcu św. spokojne posiadanie krajów, dziś we władzy jego zostających i zobowiązał się bronić ich całości od wszelkich zamachów, bądź Mazziniego, bądź Garibaldiego; nawet Anglja, która dotąd zachęcała hr. Cavour do oporu, radzi przyjąć to przełożenie; dziwna tylko, że niema żadnéj wzmianki, czy Stolica św. zgodzi się na podobny obrót rzeczy i czy wyrzecze się Legacij, Marchji i Umbrji.

Dzienniki turyńskie ogłosiły obszerne wyciągi z raportu, złożonego przez p. Konstantego Nigra, sporządzonego na rozkaz ks. Carignan. Z tego pisma okazuje się, z jakiemi trudnościami przychodzi walczyć rządowi w uspokojeniu i urządzeniu tego kraju. O szczerości pracy p. Nigra tém mniéj wątpić należy, że otrzymane wypadki mierzyć potrzeba wielkością przeszkód, które pokonać przychodziło. P. Nigra przedstawia jasno zdarzenia. Garibaldi, jako dyktator, rządził urokiem swego imienia, środkami rewolucyjnemi, Piemont, państwo prawidłowe, chciał rządzić prawidłowie, w duchu wolności. Owoż używanie wolności jest nowością w Neapolu, a to narzędzie w ręku ludu, który używać go nie umie, pomnaża tylko niebezpieczeństwa, nadewszystko wówczas, gdy rządu mniemanie powszechne nie wspierało i gdy potrzeba mu było oszczędzać stronnictwo autonomistów, znaczne liczbą i wpływem. Obraz skreślony przez p. Nigra wykazuje zasługi rządu, który wśród zawichrzeń i w kraju tak mało przygotowanym, nie zboczył z drogi prawności.

Francja.

Paryż, *29 maja*. *Monitor Powszechny* umieścił obszerny artykuł o podróży cesarza Napoleona, wzdłuż Niższéj-Sekwany, dla obejrzenia przedsięwziętych prac nad uprzątnieniem zawad utrudniających żeglugę i ochronieniem nie tylko portu w Havre od zaspów piaszczystych, ale też od wylewów niszczących nadbrzeżne pola. Inżynierowie użyci do wykonania tego wielkiego przedsięwzięcia, okazywali cesarzowi na miejscu sporządzone plany robot, mających wykonać się jeszcze na rozleglejszy rozmiar. Cesarz wyjechał na powrót ze swéj wycieczki o godzinie pół do 8, przybył do Paryża o 11 wieczorem i natychmiast rozkazał towarzyszącemu sobie ministrowi rolnictwa, handlu i robot publicznych, p. Rouher sporządzone plany przesłać głównéj radzie inżynierów, dla wygotowania projektu, mającego roztrząsnąć się w radzie stanu.

Przed wyjazdem swoim do Fontainebleau cesarzowa dała posłuchanie *Towarzystwu Macierzyństwa*, którego jest prezydentką. Ta wysoka i macierzyńska opieka jest wielką zachętą dla pań administratorek, których liczba wynosi 80 osób, a których prace tak dobroczynne, od czasu powiększenia Paryża, stały się wielce utrudzające. Zaczerpnęły one nową siłę w zacnym zawodzie w łaskawości, z jaką n. p. przyjęła ich dziekankę margrabinę *Lillers*.

Cesarz raczył w niedzielę d. 26 maja, przyjąć kommissję tak zwanéj kassy emerytalnéj starości, która złożyła mu sprawozdanie z obrotów téj kassy w ciągu roku 1860. Cesarz z zajęciem słuchał objaśnień, danych mu o postępach instytutucji, którą ludność pracowita winna zagajeniu rządu cesarskiego.

D. 30 maja. Dekretem cesarskim, dnia dzisiejszego, posiedzenia ciała prawodawczego, które miały ukończyć się d. 4 czerwca, przedłużone zostały do d. 19 tegoż miesiąca.

Dziś o godzinie 4 cesarz, cesarzowa i książę następca odjechali do Fontainebleau, gdzie zabawią kilka tygodni.

Monitor umieścił, w swojéj części urzędowéj, traktaty handlowy i żeglugi z Belgją, oraz zabezpieczający własność literacką i artystyczną z Rossją.

Anglja.

Londyn, *29 maja*. Na posiedzeniu izby gmin, 28, p. Duncombe zwrócił uwagę rządu na prześladowania jakich doznawać mają poddani angielscy, w stanach południowych Ameryki, pod pozorem sprzyjania Negrom. Utrzymuje, że odebrane przezeń listy dają okropny obraz tych prześladowań, że Anglicy musieli nawet uzbroić się dla odparcia napaści.

P. Bernal Osborne jest tego zdania, aby izba nie zwracała uwagi na wiadomości czerpane z listów prywatnych.

P. Bright mniema, że obie strony Stanów Zjednoczonych równie gorąco pragną unikać wszelkich zatargów z Anglją, że zatém członkowie dobrzeby sobie poczęli, aby naśladując postępowanie rządu, trzymali się względem rzeczypospolitéj amerykańskiéj ścisłéj neutralności.

P. Gregory również potępia wszystkie rozprawy, oparte na listach prywatnych.

Lord John Russel złożył dokumenta tyczące się blokady portów południowych.

Towarzystwo irlandzkie przewozów zaatlantyckich, zawiązane w Galvay (w Irlandji), zawarło z rządem umowę, mocą któréj, przyjąwszy na siebie spełnienie pewnych obowiązków, miało sobie zapewnione pieniężne rządowe wsparcie. W skutek niedbałego zarządu i licznych nadużyć, rząd postanowił umowę rozwiązać; członkowie irlandzcy nadzwyczaj przyjęli to do serca, opozycja postanowiła skorzystać z tego ich rozdrażnienia, przeciągnąć ich na swoję stronę i doświadczyć czy przy ostatniéj uchwale budżetu nie uda się jéj obalić ministerstwa; zdaje się jednak, że lord Palmerston postanowił przedłużyć umowę z towarzystwem Galvay, na pół roku, przez co uspokoił członków irlandzkich, a tém samém zapewnił sobie większość parlamentarną. Dziennik *Times* piorunuje na ten krok gabinetu i nazywa go wierutném przekupstwem parlamentowém, twierdząc, że 36,000 f. st. wydanych na ten obrót jest prostą kradzieżą z kieszeni ludności podatkującéj. Jakkolwiek rzeczy się mają, przejście bilu budżetowego jest ocalone. Anglja była zajęta wyścigami konnemi w Epson, tak, że przez dwa dni o niczém inném nie myślała. Parlament, giełda, sklepy nawet były zamknięte, bo wielka sprawa, kto wygra stawkę Derby, tak znamiętniła umysły, że o tém jedném tylko marzono.

Austrja.

Peszt, 24 maja. W liście pisanym do dziennika *le Nord* czytamy:

„Pamiętne są niektóre miejsca mowy Franciszka-Józefa, odczytanéj 1 maja, przy otwarciu rady cesarstwa. Cesarz powiedział, iż ma nadzieję, że przedmiot przedstawicielstwa Węgier, Kroacji, ziemi Słowackiéj i Siedmiogrodzia, wkrótce szczęśliwie rozwiązany zostanie, w duchu ustawy, 26 lutego. W inném miejscu, wynurzając otuchę błogosławieństw pokoju i utrwalenia uczucia obowiązku nienarażania go na żadne niebezpieczeństwo, żądał od swych ludów *poświęceń krwi i majątku* na cele nieznane, a skończył mowę *oświadczeniem niezłomnéj woli osłaniania, całą swą cesarską potęgą, konstytucji ogólnéj 26 lutego, jako nietykalnéj podwaliny cesarstwa.*

„Ten programmat cesarski posłużył hrabiemu Juljuszowi Andrassy za osnowę świetnego głosu. Ponieważ nowy programmat cesarski oznajmiony został Europie, słuszna jest, rzekł mówca, abyśmy go roztrząsnęli.

„Dzieje uczą, że przyszłość największych państw wiąże się z ideami, gdyż przez nie państwa ważą na szali ludzkości. Anglja jest obronicielką zasad swéj starodawnéj konstytucji. Francja wypisała na swéj chorągwi ideę prawa ludowego i cywilizacji. Rossja przedstawia wielką ideę słowiańską. Prussy widzą swą przyszłość w jedności Niemiec, ale co może przedstawiać Austrja, skoro nie zechce być przedstawicielką prawa dziejowego?

„Cesarz powinien był najpierwéj, słowem swojém, uspokoić ludy i ogłosić, że odtąd podstawą rządu będzie prawo, nie przemoc. Ale radzcy, którzy natchnęli mowę tronu, równie oszukali cesarza, jak oszukali Europę, chcąc wmówić, że Węgry gotowe były zamienić, swe udzielne odwieczne prawo, na prawo odwołalne i usprawiedliwić się nie mogące. Swobody konstytucyjne, w Austrji, zagaić się tylko mogą przez niepodległość Węgier. Jakże sąsiedzi nasi uwierzą, że następcy dziś panującego cesarza dotrzymają jego przyrzeczeń, gdy on sam niedotrzymał przyrzeczeń swoich poprzedników? Jakże uwierzą, że ten, co rozdarł pisaną umowę, spełni proste obietnice?

„Są za Lejtą ludzie twierdzący, że Węgry obstają przy utrzymaniu swoich praw dziejowych, bo liczą na obce wsparcie. Nie liczą one na nikogo, tylko na siebie same i na swoje święte prawo. Wiedzą doskonale, że dyplomacja podobna jest do dawnego rzymskiego ludu, który serdecznie przyklaskiwał mężnym chrześcijanom, walczącym w cyrku z dzikiemi zwierzętami, ale nie ocalał ich, zachowując wieńce dla zwycięzców. Węgry widzą także, że dyplomacja 1861, nie jest starą dyplomacją i że w kodeksie prawa publicznego wypisane jest, obok praw dla panujących, uszanowanie dla praw ludowych. W przeciągu wieków, swobody konstytucyjne znalazły tylko dwa przybytki, na dwóch krańcach Europy: w Anglji i Węgrzech. Byłoby niewdzięcznością względem naddziadów, gdyby żyjące pokolenie było do tego stopnia podłém, aby miało odstąpić niepodległości narodowéj.

„Dualizm uczynił Austrję wielką i silną, a nigdy nie okazała się tak słabą, jak po obaleniu tego dualizmu. Austrja przestała być wielkiém mocarstwem, skoro uciekła się do obcéj pomocy, dla zhołdowania narodu. W uczuciu téj winy, Szwarzenberg wyrzekł rozgłośne słowa, że Austrja zadziwi świat swoją niewdzięcznością. Austrja była niewdzięczną, ta niewdzięczność pozbawiła ją wziętości, nie dodając siły, bo ministrowie zapomnieli, że tylko silnym wolno być niewdzięcznymi, a słabi niewdzięcznością giną. Pod Vilagos, z upadkiem niepodległości węgierskiéj, upadła i niepodległość Austrji.

„P. Jokai, znakomity wieszcz i powieściopisarz, głosował przeciw wszelkiemu adresowi. Jakże podawać adres panującemu, otoczonemu cudzoziemskimi ministrami? Nie, poprawia się mówca, źle powiedziałem *ministrami cudzoziemskimi*, powinienem był powiedzieć, *ministrami cesarstwa nieistniejącego*, cesarstwa urojonego, na które Franciszek-Józef strwonił więcéj pieniędzy, niż jeden z jego poprzedników (Rudolf II) na podobneż urojenie: Alchemję; ówcześni mędrcy równie byli pewni zamienienia każdego kruszcu na złoto, jak mędrcy dzisiejsi są pewni ulepienia, ze wszystkich narodowści, Austryjaków.

„Jednolite cesarstwo austryjackie jest urojeniem. Państwo nie mające patrjotów, nie jest państwem. W Austji, są patrjoci czescy, polscy, niemieccy, ale nazwa *patrjotów Austryjackich* nie ma przedstawicieli. Austrja ma jenerałów, ministrów, bankierów, mrówisko biurokratów, dziennikarzy, ale nie ma patrjotów. Jakiż jest sprawdzian patrjotyzmu? miłość aż do ofiary.

„Stronnicy cesarstwa nie znają nawet wyrazu *ofiara*; mnóstwo jest na to dowodów, od sprawy Eynattena, aż do trudności kursu papierów, w któréj świat pieniężny nie chciał wesprzeć rządu nawet półprocentem. Ci tylko zapalają się za jednolitém cesarstwem, którzy z niego ciągną pieniądze i korzyści. Rząd państwa bez narodu i patrjotyzmu, nie wznieca w mówcy żadnego zaufania.”

„Między tylu mowami, nic dziwnego, że mówcy powtarzają się, ale mają tę zasługę, że położenie jest roztrząsane pod wielostronnym względem. Rozprawy mają jeszcze jedną szczególność, mianowicie, że przedstawiciele niewęgierskiéj ludności,głosują przeciw adresowi i że nastają, z większą jeszcze mocą, jeśli to podobna, na nietykalne utrzymanie praw 1848 r., niż przedstawiciele obwodów czysto węgierskich.

„W izbie magnatów rozprawy nie mniéj będą żwawe. Duchowieństwo znajdzie nowe pole okazania światu, że duchowieństwo węgierskie niemniéj jest patrjotyczne, jak katolickie. Potrafi ono dowieść, że cnoty obywatelskie równie je zdobią, jak uczucie religijne i że można być katolikiem, nie będąc papieżnikiem i ultramontaninem, arcybiskupem i biskupem, bez uciekania od światła. Religijne wyzwolone, patrjotyczne i popularne, okaże równe przywiązanie do konstytucji i równouprawnienia wyznań, jak dla wiary katolickiéj.”

Wyszła w Wiedniu broszura, pod nazwą *Pytanie obecne*. Autor roztrząsa w niéj, co rząd uczynić powinien, w razie odmowy Węgrów, wyrzeczenia się zasady prawności.

„Jakie środki bez użycia siły będą możliwemi? 1) Rozwiązać sejm węgierski i nakazać bezpośrednie wybory do rady cesarstwa, albo ogłosić, że z sejmem do końca trafić nie podobna. 2) Oczyścić kraj, pod względem administracyjnym, odwołując wszystkich nie węgierskich urzędników i strażników celnych; są oni bowiem przedmiotem pełnego nienawiści, prześladowania; wyprowadzić nawet wojsko, prócz załog po twierdzach, które pomnożyć należy. 2) Wezwać sejm, nawet po zagłosowaniu adresu, w widoku przyjścia jeszcze do porozumienia i zgody, do wysłania deputacji, która umówiła by się z deputacją redy cesarstwa, o zasady tego porozumienia. Wypadek tych umów przedstawić sejmowi węgierskiemu i radzie cesarstwa, któraby złożyłaby ją na sankcję najwyższą.“

Dziennik *Pesti Naplo* podaje następne szczegóły o bójce zagrzebskiéj:

„Część towarzystwa narodowego śpiewaków karlstadtskich, przedsięwzięła wycieczkę, w niedzielę Zielonych świątek (19 maja) w malownicze okolice zamku ozalskiego, własności hr. Batthyany. Śpiewacy zatrzymali się w jednéj z cienistych ulic zamkowych, dla posilenia się i odśpiewania pieśni kroackich. Wnet wieśniacy zbiegli się tłumnie z pobliższych okolic, dla słuchania; ale postrzegłszy śpiewaków ubranych po pandursku, w czerwonych płaszczach i czapkach, lud nastawał, aby ten strój zrzucili i aby chorągiew kroacką zamienili na węgierską. Gdy śpiewacy tego odmówili, lud rzucił się na nich i tylko usiłowaniem 4 inżynjerów węgierskich, użytych w dobrach hr. Batthyany, winni byli ocalenie życia. W jednéj chwili płaszcze pandurskie, czapki czerwone i z 50 chorągwi poszarpano w sztuki, powozy powywracano i ci co niemogli schronić się do zamku okropnie pobici; służba zamkowa potrafiła, nakoniec, wydrzeć ich z rąk wściekłéj zgrai, która ich chciała rozszarpać.“

Jeden z korrespondentów tegoż dziennika, następnie tłumaczy przyczynę powyższéj bójki:

„W 1848, nieszczęście krajowe oznajmiło się w tenże sposób. Wówczas ban Jellaczyc, wysłał bandę z Karlstadtu, z takiemiż chorągwiami i płaszczami czerwonemi; krew popłynęła, zawrzała bratobójcza walka i odtąd przekléctwo boskie cięży nad nami. Dziś ban Sokczewicz chce taką samą grę odnowić; ale nie uda mu się nas oszukać, nikomu już nie wierzymy. Biada temu kto ośmieli się podnieść rękę na naszych braci węgierskich.“

Dziennik węgierski, ogłaszający tę wiadomość, dodaje: „Pisząc te słowa, czujemy dotkliwą boleść, że między ludem kroackim uczciwym, wiernym i pracowitym, są ludzie zapominający, że chorągiew węgierska nie nosi godła: *Gwałt i zemsta,* ale *Równość i braterstwo.* Odpowiedzialność za te występki spada na tych, którzy przed 12 laty, zatruli uczucia bratnich ludów. Kroaci, podajcie nam rękę i w jakimkolwiek będziecie stanie, wiedźcie, że mamy jeden chleb, sól i jedno prawo!“

Wiedeń, 26 maja. Cesarz przesłał następny list patrjarsze serbskiemu:

„Kochany patrjarcho i metropolito, baronie Rajaczycz, w nowy dowód mojéj osobliwéj przychylności i nieodmiennéj łaski, a równie wdzięczności za wasze znakomite zasługi, nadaję wam, z powodu waszego kapłańskiego jubileuszu, order wielkiego krzyża św. Leopolda, bez opłaty, przesyłając przytém moje powinszowanie.

„*Franciszek-Józef.*

„Wiedeń 23 maja 1861.“

Piszą z Zagrzebia, 22 maja:

„Rada gminowa postanowiła, na wczorajszém swojém posiedzeniu, nie ogłaszać patentu 26 lutego, tym końcem do niéj przysłanego; wszelkiemi siłami przyczynić się do założenia południowo-słowiańskiego uniwersytetu i prosić sejm o przedsięwzięcie środków, aby przymusowy pobor podatków, odbywający się teraz z użyciem siły zbrojnéj, był zniesiony.“

Kanclerz baron Vay i minister, hr. Szeczenyi przybyli do Pesztu. Dzienniki wiedeńskie i pesztańskie, stosownie do różniącéj ich barwy, przypisują odmienne pobudki téj podróży i wzajemnie się zbijają:

Dziennik francuzki petersburski pisze.

„Czasopisma wiedeńskie, a zwłaszcza poczytywane za sprzyjające centralizacji, przerwały dziś ogłaszanie protokołów posiedzeń sejmu węgierskiego, dla dania w swych słupach miejsca broszurze p. Warrens, pod napisem *O mowie Deaka.* P. Varrens, znajomy jest w Austrji jako jeden z najzdolniejszych i najzapędniejszych pisarzy, ale też i z tego, że nigdy nie odmawiał swego pióra żadnemu systematowi, żadnéj zasadzie, żadnemu nawet pieniężnemu przedsięwzięciu, co właśnie przeszkodziło, w tych ostatnich czasach, wybraniu go na posła. Niemniéj broszura jego, przez wymienione dzienniki przyjętą została, jako pismo pierwszego rzędu. Przywodzą one szczególnie, jako posiadający niezbitą siłę rozumowania, następny paradoksalny wyjątek:

„Jeżeli, podług mniemania p. Deaka, kraje węgierskie i nie węgierskie cesarza, zawrą traktat przyjazni z Rossją, jeżeli to państwo najedzie Siedmiogrod, będący częścią Węgier, wówczas złamie tylko traktat z Węgrami, bynajmniéj zaś z innemi krajami monarchji, które będą mogły pozostać w najlepszych stosunkach z mocarstwem północném; jeżeli Wiktor-Emmanuel zechce zdobyć Triest, jego okręta będą mogły opatrywać się w wodę i żywność w porcie neutralnym Fiume. Jeżeli Napoleon III wyciągnie rękę na opanowanie Tyrolu, Voralbergu, podług wyraźnego oświadczenia Deaka, stosunki Francji i Węgier mogą pozostać najprzyjaźniejszemi. Stąd łatwo wnieść, że nawet cesarz austrjacki mógłby się znaleść w stanie wojny, z królem węgierskim.“

Nie wiemy, czy w Peszcie zechcą przywiązywać równąż wagę do broszury p. Varrens, jak w Wiedniu; w tym razie nie zostanie ona bez odpowiedzi. Ale nastręcza się, dość ciekawa uwaga, że położenie, na które oburza się pisarz wiedeński, dłużéj niż przez trzy wieki trwało. t. j. aż do 1848 i że za każdą potrzebą toczenia wojny, trzeba było u sejmu węgierskiego żądać ludzi i pieniędzy, a niedogodności wyliczone przez p. Varrens, nigdy się jednak nie objawiły.

Dnia 27 maja. Izba poselska rady cesarstwa odnowiła dziś swoje posiedzenia. P. Schmerling dał odpowiedź niedostateczną i z niejakiemi przemilczeniami, na zapytanie p. Riegera, co do mającéj się utworzyć rady wychowania, P. minister stanu oświadczył, że statut téj rady nie został jeszcze wypracowany, że skoro będzie ukończony i sankcjonowany przez cesarza, natychmiast wejdzie w wykonanie.

Następnie roztrząsano projekt biskupa Litwinowicza, tyczący się wynagrodzeń członków rady cesarstwa. P. Smołka ostrzegł, że izba zabiera się do zagłosowania prawa, ściągającego się wyłącznie do skarbowości państwa, czego czynić jéj nie wolno, w obecnym jéj składzie. Wszakże, przez wzgląd na nagłość niniejszego przedmiotu, radził aby ministerstwo, które już nie jedno zaliczenie z góry uczyniło, rozkazało i teraz wydać potrzebne pieniądze na opłatę posłów, rozbiór zaś będącego dziś w mowie prawa odłożyć do rozpraw budżetowych. Wniesienia tego nieprzyjęto, jako też dwóch innych wniesień żądających zniżenia z 10 na 8 i 7 zł. r. dziennéj opłaty posłów. Projekt do prawa zagłosowano w pierwotném jego brzmieniu, a ponieważ uznany był za naglący, natychmiast przystąpiono do trzeciego odczytania i ostatecznego przyjęcia.

Po głosowaniu, minister skarbu. P. Plener powstawszy, oświadczył, że niemoże uznać téj uchwały za czynność wewnętrzną izby. Przeciwnie, jest ona rzeczywistém prawem i jako takie powinno przejść przez izbę panow i sankcję cesarską.

Posiedzenie ukończyło się o godzinie 1 po południu.

Dzienniki ogłosiły następne sprawozdanie z posiedzenia d. 25 maja, izby poselskiéj, sejmu węgierskiego:

„Marszałek sejmowy odczytał prośbę komitatu Dobok (Siedmiogrodzie) przesłaną n. p., żądającą, aby cudzoziemcy nie wtrącali się, na przyszłość, w sprawy węgierskie i aby posłowie siedmiogrodzcy powołani zostali na sejm węgierski.

„Słuchano z wielkiém oburzeniem czytania listów komitatów ostryhomskiego i saroskiego, opisujących w jaki sposób odbywa się przymusowy pobór podatków. Jeden z tych listów zawiera mnóstwo szczegółow, między innemi, że niewiasta brzemienna, „matka małego dziecięcia, została wygnaną z własnego domu i zmuszoną szukać schronienia u obcych. Na wniosek posła Franciszka Kubinyi, oburzenie izby, na te nadużycia, zapisane zostało do protokołu. Wielu mówców występowało z kolei za i przeciw adresowi. P. Ferdynand Rogalyi w mowie okrytéj licznemi oklaskami mówił za adresem, który w razie przyjęcia będzie adresem, w razie zaś odrzucenia skargą zaniesioną w obec Europy przeciw austryjackiemu rządowi.

Rozprawy będą ponowione w poniedziałek (27 maja). O posiedzeniu wtorkowém (d. 28), znajdujemy w dziennikach berlińskich następną depeszę:

„Na dzisiejszém posiedzeniu, hr. Antoni Zichy dobitnie zalecał polubowne porozumienie się z rządem. Pessimizm, który wszystkie umysły opanował, według zdania mowcy, utrudnia szczęśliwe rozwiązanie. Zapewne, dyplomat październikowy nie jest konstytucją dla Węgier; ale dla krajów położonych na drugim brzegu Lejty, jest przewodnikiem do konstytucyjnego życia. Mówca oświadczył, iż nie rozumie, dla czego zamiary rządu władania konstytucyjnie podawane są w wątpliwość.“

Prusy.

Berlin, *27 maja.* Odbył się tu pojedynek między jenerałem *Manteuffel* i radzcą trybunału berlińskiego, panem *Twesten.* Przyczyna pojedynku była następna: W bezimiennéj broszurze pod nazwą: *Co jedynie ocalić nas może,* jenerał Manteuffel, naczelnik wojskowego gabinetu królewskiego, żwawo był oskarżony o rozmaite nadużycia władzy; autor porównał go z jenerałem Grünn, który uporem swoim, utrzymania hrabiego Giulay na posadzie głównodowodzącego, doprowadził Austrję do klęski Solferyńskiéj. Nakoniec utrzymywał, że tylko rozwój gminowładztwa Prusy ocalić może. Jen. Manteuffel napisał do pana Twesten zapytując, czy jest autorem rzeczonego pisma i czy zgadza się je odwołać; czego gdy pan Twesten uczynić niechciał, nastąpiło wyzwanie. Świadkowie obrali za broń pistolety; przeciwnicy stanęli o 11 kroków; postąpiwszy naprzód o trzy kroki mieli strzelać. Pierwszy strzał należał do pana Twesten; kula przeleciała koło głowy tuż przy skroni; jen. Manteuffel oświadczył, że ponieważ części zadość się stało, niech pan Twesten podpisze oświadczenie, ułożone przez spólnych świadków, w duchu nadzwyczaj umiarkowanym i niech się rzecz na tém kończy. Lecz gdy pan Twesten to odrzucił, jen. Manteuffel postąpił o trzy kroki, strzelił i ranił w rękę przeciwnika nieco wyżéj pięści.

Wczoraj nowe zbiegowisko miało miejsce na Szutzenplatz. Konstablowie musieli użyć zimnéj broni dla rozproszenia wichrzycielów. Herszt bandy, który nazwał się Garibaldim, został uwięziony z dziesiątkiem innych zuchwalców.

W izbie poselskiéj ogólne rozprawy nad budżetem wojskowym zamknięto. Mówcy wszystkich stronnictw dali dowód patrjotyzmu, i wyjąwszy niekonstytucyjny wyskok posła Wagnera, który utrzymywał, że w ustanowieniu budżetu wojny król może obejść się bez głosowania izby; wyskok surowo zgromiony przez p. v. Vincke, posiedzenie nie przedstawiło nic znaczącego.

Sprawozdanie pana Sfordten o zatargach z Danją poczytywane jest za niedostateczne, wszakże niema w niém mowy o środkach przymusowych. Mówią tu, że Anglja zamyśla oddać ten spór na rozstrzygnienie konferencji europejskiéj.

Upewniają, że w sprawie syryjskiéj Prusy przychylają się raczéj do sposobu zapatrywania się na nią Francji, niż Anglji. Anglji nie uda się osadzić Fanarjoty na czele rządu libańskiego.

Na posiedzenie d. 29 maja, rozprawy nad budżetem wojny przeniosły się na pole polityki zewnętrznéj. Z tego powodu baron Schleinitz, minister spraw zagranicznych, następnie przemówił:

„Przyznaję, że zajmujący nas obecny przedmiot ma związek z polityką zagraniczną; wszakże powinienem zauważać, że potrzeba reorganizacji wojska nie bierze swego źródła w położeniu politycznem obecnéj chwili, ale w warunkach ciągle trwających i nie zależnych od dawnego systematu, który potrzebá poprawić. Rząd więc niema powodów do usprawiedliwienia żądanego kredytu przez szczególne zamiary polityczne; lecz dla uznania jego konieczności, dosyć rzucić wzrok na ogólne położenie Europy. W chwili, w któréj połowa Europy znajduje się na stopie wojennéj w któréj dwa największe mocarstwa wyczerpały aż do szczętu swoje wojenne zasoby, w któréj Europa skutkiem rozwiązania dawnych przymierzy, znajduje się w pewnym rodzaju rozprzężenia, przyszła do stanu przymusu i niepewności, w téj chwili, w któréj największe zadania polityczne czekają na rozstrzygnienie i mogą w danym razie zapalić wojnę powszechną, w podobnéj chwili, mówię, Prusy nie mogą opaźniać się w swoim wojennym rozwoju. Reorganizacja więc naszego systematu wojennego, jest nakazywana przez obowiązek naszego własnego bezpieczeństwa i zachowania naszego bytu. Pod tym względem stała się ona niezbędną potrzebą, i dzieje zawdzięczą to kiedyś dzisiejszemu rządowi; izba zaś, która by chciała zniweczyć to wielkie przedsięwzięcie, obarczyłaby siebie ogromną odpowiedzialnością. (Oklaski)!

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

MADRYT, 27 maja. Cadix 27 maja. W Algesiras panuje wielki ruch okrętów. Admirał Pinson udał się do Tetuanu, dla rozmówienia się z jenerałem dowodzącym tą twierdzą; Maurowie przybywają do Alicante. Upadek cesarza Marokańskiego jest prawdopodobny; Soliman-Abbas dąży do wydarcia mu tronu. Cesarza wspierają Kabylowie, Solimana zaś wojsko. Wpływ angielski sprzyja Solimanowi.

PARYŻ, 29 maja. Konferencja w sprawie syryjskiéj odbyła trzecie posiedzenie, Turcja przyjęła przełożenie Francji, mianowanie jednego tylko naczelnika chrześcijańskiego na Libanie. Oczekują tu przybycia margrabi Lavalette pod koniec czerwca.

MARSYLJA, 29 maja. Konstantynopol 22 maja. Admirał Inglish-pasza przewiozł do Bejrutu nowe posiłki; inne posiłki wyprawiono do Rumelji. Liczne uwięzienia poczyniono w Hercogowinie.

Podług wiadomości przyniesionych przez ostatnie parostatki, Anglja i Francja oświadczyły, że jeżeli spokojność będzie znowu naruszona w Syrji, wówczas spólnie ten kraj osadzą.

Sułtan może wychodzić ale ciągle cierpi. Wiadomości z Turcji są pomyślniejsze. Porta gotowa była do ustępstw dla Serbów.

MADRYT, 28 maja. Brak bawełny sprawił wielką trwogę w Katalonji. Żądano zniesienia zakazu wprowadzania innéj bawełny, prócz pochodzącéj ze stanów zjednoczonych. Czekają na d. 2 czerwca przybycia do Madrytu książęcia i księżny Montpensier.

BERLIN, 30 maja. Izba poselska przyjęła wczoraj znaczną większością wniesienie swojéj kommissji, przeciwnéj wszelkiemu powiększeniu szkoły kadetów. Kredyt 12,650 talarów na wydatki zwyczajne i 50,000 talarów wydatków nadzwyczajnych, został odrzucony. Przełożenie dążące do zmniejszenia piechoty o 40,000 ludzi, upadło. To zmniejszenie miało przynieść oszczędności na półmiljona talarów.

KONSTANTYNOPOL, 30 maja. Dziś odbyła się konferencja w sprawie syryjskiéj u Ali-paszy.

We wtorek 12 milionów wysłano na cel wynagrodzenia Maronitów; 56 miljonów mają być wybrane w Syrji na tenże przedmiot. Czarnogórzanie mieli znowu wytępić oddział żołnierzy tureckich, przeprowadzających dowóz żywności.

LONDYN, piątek 31 maja wieczorem. Zakład Reutera ogłasza następne wiadomości z Rzymu z d. 29 maja we środę:

Rząd papiezki rozpoczął rokowania z mocarstwami, w celu otrzymania rękojmi bepieczeństwa swoich posiadłości. Wydano tajemne rozkazy do urządzenia komitetów rewolucyjnych w prowincjach przyłączonych do Piemontu. W poniedziałek t. j. 27 maja, papież był witany mnogiemi okrzykami. Król Franciszek II nie myśli o opuszczeniu Rzymu.

KONSTANTYNOPOL, czwartek 30 maja. Wczoraj, konferencja europejska, zajmująca się sprawami Syryjskiemi wyrzekła mianowanie jednego chrześcijańskiego rządzcy dla Libanu, mającego wprost zależeć od wysokiéj Porty.

PARYŻ, niedziela 2 czerwca. Monitor powszechny ogłasza notę, w któréj wyraża, że rząd z żalem widzi napaści na duchowieństwo i że ścigać je będzie, jeśli zamienią w obrazę.

TURYN, sobota 1 czerwca Hr. Cavour doświadczył ponowienia choroby, na którą przed niejakim czasem cierpiał. Wszakże stan jego nie obudza rzeczywistéj obawy.

LONDYN, 2 czerwca. Zakład Reutera udziela następne wiadomości z New-Yorku z d. 22 maja.

Kongres w Montgomery kazał wypuścić 50 miljonów obligacij, mających wypłacić się w przeciągu lat 20 i dających procent po 8 od sta.

Rząd związkowy nie uczyni żadnéj bezpośredniéj zaczepki. Prezyd. Lincoln ma wypowiedzieć wojnę każdemu państwu europejskiemu, któreby chciało wdać się w spór, rozróżniający teraz Stany Zjednoczone. Uwiadomił Hiszpanję, że jeżeli obejmie swą posiadłość San-Domingo, uczyni to na własny zysk lub stratę. Prezydent Lincoln przystępuje do zasad kodeksu morskiego, przyjętego przez kongres paryzki r. 1856. Zgodził się na oświadczenie wejścia w służbę pułku ochotników kanadyjskich.

Gubernator Kentucky zabronił wojskom związkowym i wojskom skonfederowanym przebywać lub przechodzić przez posiadłości tego stanu, pragnącego być neutralnym. Blokada miasta Charlestown została podniesioną.

Prezydent Davis przybył do Pensacola gdzie przyjęgo z zapałem Steamer związkowy zniszczył działobitnie, broniące zbliżenia się do portu Norfolkskiego.

LONDYN, 2 czerwca. Zakład Reutera udziela następną depeszę z Konstantynopola z d. 1 czerwca:

Konferencja międzynarodowa przyjęła polubowne zdanie Austrji, aby Kajmakan chrześcijański, wybrany z rodziny Cheab, rządził chrześcijanami, kajmakan zaś muzułmański — Druzami; obadwa kajmakani mają zależeć od paszy.

JESZCZE O KREDYCIE ZIEMSKIM.

(Dalszy ciąg ob. N. 40).

Możnaby mniemać, że centralizacja kredytu ziemskiego może mieć wpływ zbawienny na cenę listów zastawnych, że kapitaliści będą mieli więcéj ufności do jedynego solidarnego towarzystwa w cesarstwie, niż do kilku rozmaitych towarzystw, dla saméj już powagi i znaczenia towarzystwa posiadającego tak znaczne zasoby. Gdyby nawet tak było rzeczywiście, tedy konieczność wdania się do interesów tego towarzystwa elementu biurokratycznego zdolna jest więcéj niż przeważyć wszystkie dobre skutki, jakieby urządzenie kredytu ziemskiego na téj zasadzie mieć mogło. Wszakże przypatrzywszy się bliżéj, postrzegamy, że jako żywo tak nie jest. Zaufanie kapitalistów nabywa się nie ogromem ziemi, ani nawet jéj płodnością, ale jedynie dobrém prowadzeniem gospodarstwa wiejskiego, w ogólności dobrze kierowaną pracą. Doświadczenie pokazuje, że maluczka Belgja daleko lepszego używa kredytu niż ogromna Turcja. W początkach urządzenia kredytu ziemskiego w cesarstwie na zasadzie towarzystwa jedynego, może się stać rzeczywiście, że kapitaliści będą kupowali listy zastawne tego towarzystwa z większą ochotą, niżby kupowali listy zastawne wielu towarzystw exystujących współcześnie; późniéj jednak, przy nieodzownem owładnieniu interesami tego towarzystwa przez biurokracją, w skutek okoliczności do przewidzenia bardzo łatwych, cena listów zastawnych tego jedynego towarzystwa niezawodnie upadnie. Przeciwnie, listy zastawne towarzystw rozmaitych, chociaż z początku może mniéj pokupne, byle tylko członkowie tych towarzystw użyli ich na cel właściwy, i byle na ziemi tych członków powstały racjonalnie prowadzone i mające odbyt przedsiębierstwa gospodarstwa wiejskiego, niezawodnie z czasem i coraz bardziéj w cenie się podniosą. Tak więc korzyść wypływająca z centralizacji kredytu pod tym względem jest tylko czasową i bardzo wątpliwą. Dodajmy jeszcze, że cena listów zastawnych, w któréj się wyraża stopień zaufania kapitalistów do operacij towarzystwa kredytowego, jak i każdego produktu przemysłu zależy od stosunku między ich ofiarowaniem i żądaniem ich nabycia, czyli że cena listów zastawnych zależy od stosunku w jakim się znajduje ilość tychże listów na danym rynku do ilości kapitałów przeznaczonych na ich nabycie. Skoro tak jest, wypada tedy oczywiście, że do utrzymania listów zastawnych w dobrej cenie, a zatém i do skuteczności operacji kredytowych, zlanie się w jedno i centralizacja nic towarzystwóm kredytowym nie pomoże. Dla dopięcia tego celu towarzystwa te będą przymuszone użyć innych środków; oprócz zabespieczenia interesów kapitalistów przez ściśle dopełnienie warunków wypływających z saméj istoty kredytu ziemskiego, wypadnie im wystawić swoje listy zastawne na sprzedaż nie już w *centrze geograficznym,* ale w *wielu centrach przemysłowych,* to jest obfitujących w swobodne kapitały. My z naszéj strony przekonani jesteśmy jak najmocniéj, że towarzystwa kredytowe ziemskie w cesarstwie, koniecznie będą musiały szukać kapitałów nawet za granicą.

P. Miaskowski utrzymuje jeszcze że systemat kredytu ziemskiego, proponowany przez Kommissję ustanowioną dla urządzenia banków ziemskich, i oparty na współczesnéj exystencji mnóstwa towarzystw kredytowych, będzie miał tę wadę *„że utworzy mnóstwo biletów ziemskich (listów zastawnych) z których jedne będą poczytywane za lepsze od drugich i że tym jakoby sposobem listy te niezawodnie oddane będą na łup ażjotażu który jest zgubą kredytu.“*

Naprzód weźmiemy pod uwagę tylko listy zastawne, uważane jako narzędzie kredytu; o znaczeniu, które p. Miaskowski chce tym listom nadać, jako narzędziom cyrkulacji, o ich zmianie w bilety ziemskie, powiemy późniéj.

Nie powiemy, że nie ma w tym nic złego, że listy zastawne, wypuszczone w obieg przez jedno z licznych towarzystw kredytowych ziemskich, będą mniéj popłatne niż listy zastawne innych towarzystw, nie przytoczymy téj uwagi, którą chybaby mogło zrobić rozdrażnione łakomstwo, albo najnierządniejszy egoizm, że ponieważ przyczyną takowego skutku będzie, albo niedbalstwo i nieoględność niektórych z właścicieli ziemskich, albo brak należytego odbytu dla ich produktów, tedy, przy wprowadzeniu systematu p. Miaskowskiego oczewiście staranni i szczęśliwi, będą musieli płacić za mniéj starannych i nieszczęśliwych. Tego nie powiemy, gdyż wiemy o tém bardzo dobrze, że strata, którąby tym sposobem ponieśli niektórzy z właścicieli, byłaby nadzwyczajnie małą, i w stosunku powiększenia się liczby właścicieli, wchodzących wskład towarzystwa, jeszczeby się zmniejszyła, a tymczasem wypływająca z wprowadzenia zasady p. Miaskowskiego solidarność, przyczyniłaby się nie mało do podniesienia kredytu towarzystwa. Strata takowa oczéwiście niepowinna być nawet uważana za stratę, ale za premium, które się płaci przy wstąpieniu do każdego assekuracyjnego stowarzyszenia i za którą płacący dobrze bywa wynagrodzonym. Powtarzamy, że wiemy o tém wszystkiém bardzo dobrze, ależ nie możemy nie zrobić uwagi, że w tym razie, lekarstwo p. Miaskowskiego gorsze jest od choroby, gdyż jego użycie ciągnie za sobą koniecznie poddanie zakładu kredytowego pod władzę biurokracji i kancellarji, i przy tém lekarstwo to może byc zastąpioném przez użycie innych, nie tak heroicznych i stosowniejszych, środków. Niech właściciele ziemscy wchodzący do składu każdego z mnóstwa towarzystw kredytowych, ściśle zachowują istotne warunki kredytu, wtenczas nie będą mieli powodu lękania się upadku ceny na swoje listy zastawne i dla zapobieżenia temu, udawania się do centralizacji i uciekania się pod opiekę władzy ojcowskiéj dyrektora generalnego.

Daléj wyznajemy otwarcie, że nie pojmujemy bynajmniéj, jakim sposobem i dla czego listy zastawne wydane przez rozmaite towarzystwa exystujące współcześnie koniecznie, jak utrzymuje p. Miaskowski, mają się stać przedmiotem ażjotażu, czyli gry giełdowéj, a listy zastawne wystawione przez towarzystwo jedynie, mają być od téj gry wolne. Wiadomo że ażjotaż czyli gra giełdowa jest gatunkiem umowy, czyli kontraktu znajomego w kodeksach pod nazwiskiem *przedaży na termin, liwerunku,* czyli *podradu.* Jedna ze stron wchodzących w umowę, bierze na siebie obowiązek dostarczenia drugiéj, w pewnym terminie i za wniesioną cenę, jakichkolwiek papierów przynoszących procent. Ponieważ po upływie czasu, po którym umowa ta ma być spełnioną, papiery te mogą albo upaść albo się podnieść w cenie, przeto umowa niby legalna, zawsze i koniecznie ostatecznie zmienia się w zakład, czyli w grę hazardowną. Stronóm bowiem zawierającym tę umowę nie idzie bynajmniéj o rzeczywiste dostarczenie jakichbądź papierów, ale jednéj z nich idzie o to, aby przy dopełnieniu warunków umowy, cena na papiery była od umówionéj mniejszą, a drugiéj przeciwnie o to, aby cena ta była od umówionéj większą. Dla tego to zwyczajnie warunki téj umowy spełniają się nie dostarczeniem jakichbądź papierów, ale po prostu wypłatą różnicy między ceną tych papiérów umówioną i ich ceną wtenczas, kiedy warunki umowy mają być spełnionemi. Skoro taka jest właściwa istota ażjotażu pytamy, dla któréj przyczyny listy zastawne, wypuszczone w obieg przez towarzystwo kredytowe ziemskie, jedynie dla całego cesarstwa, mają być od niego wolne? Żeby to mogło miec miejsce, potrzebaby było, aby cena tych listów nigdy i żadnéj nie ulegała zmianie, co, jak p. Miaskowskiemu dobrze wiadomo, być nie może. Oczewiście przedmiotem gry giełdowéj mogą być również listy zastawne towarzystwa jedynego, jak i listy zastawne mnogich towarzystw. Oczewiście tego straszydła ażjotażu p. Miaskowski użył tu zupełnie napróżno.

Powtarzamy tu jeszcze raz, że nie tylko w solidarności proponowanéj przez p. Miaskowskiego, nie widzimy nic złego, ale owszem poczytujemy ją za rzecz bardzo dobrą, jednak w takim tylko razie, kiedy jéj wprowadzenie nie pociągnie za sobą poddania kredytu ziemskiego pod władzę kancellarji i biurokracji.

Kommissja ustanowiona dla urządzenia banków ziemskich, podała projekt oparty na zasadzie mnóstwa towarzystw exystujących współcześnie, idąc w tém za nauką, która teraźniejsze przemysłowo-ekonomiczne warunki życia społecznego, przyznaje za normalne; projekt zaś p. Miaskowskiego, oparty na zasadzie solidarności, oczewiście wypływa z innego zupełnie rodzaju pojęć. Przyznajemy się otwarcie, że obecnych przemysłowo-ekonomicznych warunków społeczeństwa, za normalne i na naturze rzeczy oparte nie poczytujemy bynajmniéj; ale z drugiéj strony, bardzo dobrze pojmujemy także i to, że cząstkowa zmiana w tych warunkach nie poprowadzi do niczego. Wprowadzenie i zastosowanie zasady solidarności do jednego, bardzo małego oddziału operacij przemysłowo-ekonomicznych, wtenczas, kiedy w całéj pozostałéj massie tychże operacij ma przeważać zasada téj wbrew przeciwna zasada *„każdy za się,“* wedle naszego zdania, żadnych dobrych skutków przynieść nie może.

Co do drugiego i trzeciego punktów systematu p. Miaskowskiego, to jest szczególnéj nad kredytem opieki rządu i zwłaszcza co do utworzenia ogólnego zarządu kredytu ziemskiego, zarządu zostającego pod prezydencją dyrektora generalnego, rezydującego w centrze geograficznym i używającego władzy dyskrecjonalnéj i ojcowskiéj, powiemy naprzód, że ponieważ ekonomiczne operacje kredytu ziemskiego odbywają się w legalnéj formie pożyczki, albo w ogóle umowy między stronami, nie widzimy przeto żadnéj przyczyny, dla któréjby oprócz ogólnego orzeczenia w kodeksie i sądowéj ochrony w każdym szczególnym przypadku naruszenia umowy, rząd miał jeszcze potrzebę rozciągania szczególnéj jakiejściś opieki, i poruczania tejże opieki władzy dyskrecjonalnéj i ojcowskiéj dyrektora generalnego. Oczewiście taka opieka, dla kredytu ziemskiego, uważanego ze strony jego znaczenia przemysłowo-ekonomicznego, ani dla tegoż kredytu uważanego w jego formie legalnéj bynajmniéj potrzebną nie jest. Opieka ta potrzebnąby może była wtenczas, kiedyby listy zastawne miały na prawdę być zmienionymi w bilety ziemskie, kiedy operacje kredytowe, wbrew ich przyrodzeniu, miałyby być użyte dla uregulowania cyrkulacji; ale o tém późniéj. Tu zrobimy tylko tę uwagę, że wątpimy o tém bardzo, aby między właścicielami ziemskimi cesarstwa, miało się znaleść wielu ochotników do przystąpienia do towarzystwa kredytowego ziemskiego, kiedy będą mieli w perspektywie podpaść pod ferułę władzy dyskrecjo-

nalnéj i ojcowskiéj dyrektora generalnego, chociażby dyrektor ten rezydował w jak najbardziéj oddalonym centrze geograficznym. P. Miaskowski, jak widać sam o tém także wątpi, gdyż w jedném miejscu proponuje nawet *„aby wierzycielom przyznane było prawo zmuszenia właściciela, a ich dłużnika, do przystąpienia do towarzystwa kredytowego ziemskiego."* Powiemy tu nawiasem, że w skuteczność takiego musu mało wierzymy, zwłaszcza gdy wierzycielom służy prawo użycia drogi daleko krótszéj, to jest wywłaszczenia, albo subhastacji.

P. Miaskowski sądzi, że ustanowienie dyrekcji generalnéj kredytu ziemskiego, pod prezydencją wyższego administratora *„może nadać operacjom tego kredytu cechę jedności* na całéj przestrzeni cesarstwa."

Wyznajemy i tu otwarcie, że żadnym sposobem nie pojmujemy, ani co za pożytek dla kredytu może przynieść *nadanie jego operacjom cechy jedności,* ani nawet tego, na czém owa cecha ma zależeć; co właściwie ma znaczyć.

(d. c. n.)

PRZEGLĄD LITERACKI.

O domach zleceń rolników, o ich wpływie na rolnictwo, na handel i na rozwinięcie systematu bankowego i kredytowego w kraju naszym, przez Piotra Falkenhagen Zaleskiego. O instytucjach Kredytowych w kraju naszym, przez tegoż. Gawędy i Rymy ulotne przez Władysława Syrokomlę, poczet szósty— Wilno nakład Michała Gałkowskiego.—Taras Szewczenko studjum przez Leonarda Sowińskiego, z dołączeniem przekładu—Hajdamaków. Wilno. Nakład M. Gałkowskiego; Rarogi obywatelskie przez Bociana Wileńskiego, Wilno nakład A. Syrkina.—Badanie prawdy o koniecznéj potrzebie 1-go objawienia. Mińsk—drukiem E Adamowicza. O owadach G. Belke— Elementarz większy przez A. Grozę.

(Dokończenie).

— Niedawno zmarły poeta ukraiński, Taras Szewczenko, jest najpopularniejszą postacią u ludu ukraińskiego: w każdéj wsi imie jego znane, pieśni jego w każdéj niemal chacie śpiewają. Sam duszą i ciałem z ludu wyrosły, wniósł do literatury wszystkie cnoty jego i wady; pieśń jego krewka i namiętna, nieraz się do szału posuwa; jak tego widzimy smutny przykład w Hajdamakach, w których idąc za podszeptem indywidualnéj nienawiści, pragnął wywołać widmo krwawe bezrządu i swawoli rozpasanéj, a konwulsyjne rzuty rozbestwienia, wyidealizować i uzacnić. Trud marny, zbrodnia, czy indywidualna czy społeczna, zawsze zbrodnią zostanie i zawsze będzie haniebnie piętnować sprawców krwi niewinnéj rozlewu, a wywoływanie obrazów takich przed oczy tłumu, co jeszcze nie dorósł, do moralnego rozwoju uczuć chrystjanizmu, nawet obojętne i rzeczywiste, jest niebezpieczne, a cóż jeszcze gdy rozmyślnie, kropla po kropli, będziemy dolewać jadu, do czary i tak już niechęci starych, pełnéj.

Są przełomy w życiu społeczném, na które lepiéj rzucić zasłonę i niepamięci je oddać, dla tego, by ich ohyda nie była źródłem niechęci wzajemnéj w chwili obecnéj.

Jako utwor literacki tylko, Hajdamacy Szewczenki, niżéj daleko stoją od innych jego utworów, jak *Kobzarz* i t. p.

Kreśliła jego ręka drżąca od gniewu, a zawziętość namiętna zamroczyła oczy i nie dozwoliła prawdy zobaczyć. Smutny to owoc, indywidualnych boleści, których nie umiał koić modlitwą świętą, walki codziennéj z warunkami życia, walki z samym sobą, gdy się szargając po przedpokojach, znosząc obelgi i razy, o których sam z taką szczerotą naiwną opowiada, musiał przechować godność człowieka w swéj złamanéj piersi, niepokalaną.

Przebiegając cały życiorys Szewczenki, możemy zrozumieć, jak się powoli nagromadzały materjały palne w jego piersi, których nie mogło zagasić uczucie chrześcijańskie i oderwanie się od warunków indywidualnego położenia. Wszystkie łzy, które się na Ukrainie wylały, serce jego paliły, każdy jęk odbił się w jego piersi; bolał za siebie i za wszystkich i ta boleść właśnie zamiast go podnieść do ideału ofiary, wylała się na zewnątrz, wyciem szakala. Hajdamacy, to pieśń przekleństwa zbójcy nad swoją ofiarą, wieje od niéj zapachem krwi, wytoczonéj zdradzieckim nożem.

Dla czego p. Sowiński wybrał tę pracę Szewczenki do przekładu, trudno odgadnąć, może chciał wykazać w całéj nagości, okropny upadek talentu, co nie z miłości czerpie swe natchnienie; może przytoczył ten ustęp, jako potwierdzenie tego, co powiada o Szewczence, w jego życiorysie, a może w celu obalenia wszystkich fałszów historycznych, nagromadzonych umyślnie czy też przez nieświadomość w każdéj niemal pieśni tego poematu. Najprawdopodobniéj przypuścić ostatnie; przekład Hajdamaków uważamy jako protest przeciwko szalonym ideom w nich wygłaszanym.

Życiorys Szewczenki skreślony wiernie i bezstronnie. P. Sowiński nie unosi się żadnemi względami, uchyla czoła przed tém, co poszanowania godne, a wystawia błędy w nagości ich całéj, bo te błędy odbiły się krwawą łuną w pieśniach poety.

— Mamy przed sobą małą broszurkę, wierszem pisaną, pod tytułem: *Rarogi obywatelskie*, przez bociana Wileńskiego; przebiegając stronnice tego opowiadania, szkiców i karrykatur, może bardzo wiernie odrysowanych, jakoś smutno się robi na duszy; mój Boże, czyż nie szkoda zdolności prawdziwych, na malowanie tylko ujemnych i tylko śmiesznych stron ludzkości. Zapewne, dziwném by to było, żebyśmy chcieli kanonizować, à priori, wszyskich i każdego, i w optymistowskim zapale dowodzili, że wszystko dobrze jest i pięknie i szlachetnie na tym najpiękniejszym świecie, ale znowu nie pojmujemy wystawiania wad, dla tego że śmieszne, kiedy nam patrząc na nie jakoś na łzy się zbiera. Starajmy się odszukać źródło złego, i działać na nie, bo i cóż z tego, że będziemy wojować ze skutkami, a przyczyny nie odważymy się dotknąć; będzie to praca jak owa, podobna noszeniu wody przetakiem; a tu czas nagli, tyle niwy społecznéj leży odłogiem, nie wolno pracy i talentu na zabawki marnować. Zresztą satyra, chociażby z największym talentem napisana, zaprawdę, nie jest teraz na dobie, jest to dziecię rozpadających się społeczeństw, zachwianych przekonań, a my, dzięki Bogu, do tego nie doszliśmy. Pozwalamy sobie przytoczyć ustęp Sowińskiego, który tak maluje chwilę życia społeczeństwa, w któréj się satyra zrodziła:

Na zgliszczach świata krwią ludów pijana,
Ogromna ciałem, lecz duszą mała,
Potworna Roma gnuśnie konała
Pod brylantowém krzesłem tyrana,
W złowrogiéj ciszy drzemał kraj cały...
Gdzieniegdzie ty ko śmierci okrzykiem
Graniczne puszcze dziko przebrzmiały;
Albo gród święty — pogaństwa mara,
Gniazdo szaleńców i niewolników —
Witał po cyrkach tygrysim rykiem
Podarte ciała Nazareńczyków,
Lub purpurową szatę Cezara.

Na téjto niecnéj potworów ziemi,
Gdzie ojców prochy ze sławą starą,
I cześć z sumieniem, i godność z wiarą,
Zdeptała tłuszcza stopy podłemi,—
W rozkładzie piersi trupiéj poczęty
Dojrzał satyry owoc przeklęty.

Gdy rzesza ludów druzgoce czoła
O marmurowe kwirytów progi,
I tłumnym jękiem zbawienia woła,
Błagalnie patrząc na stare bogi:

Pieśń nowa, w serce zajrzawszy światu,
Nie chwyta gromów, lecz w nędzy ducha,
Szyderczym śmiechem wesoło bucha
Wśród orgij krwawych patrycyatu!

Jak gdyby w dusze owe kamienne
Z jednego śmiechu mogły wystrzelić
Cnót odrodzenia groty promienne
I w jakieś wielkie czyny się wcielić!...

Śmiał się Satyryk, lecz nie przetworzył
Na plenne kłosy zbutwiałéj słomy —
I jeden uśmiech tylko dołożył
Do bakchanalij obmierzłych Romy.

Wrzała Urbs sacra szalonym śmiechem,
Aż niebo przedarł olbrzymiém echem —
I Bóg pochwycił piorun w prawicę,
I w proch zgruchotał ziemi stolicę

Rarogi nie dorosły do satyry prawdziwéj, ale zatrzymały się na szczeblu karykatury, co śmiech tylko obudza, — a szkoda sił młodych na taką pracę, i dla tego z całą szczérością radzimy bocianowi Wileńskiemu, by się zwrócił do celów innych — i znowu powtarzamy słowa poety:

Bracia! w obliczu wspólnéj niedoli
I duszy w ranach i piersi gnicia,
Smiać się nie zdołam, bo serce boli,
Bo widzę szczytność w téj nędzy życia.

— Śledzenie sposobu życia owadów szkodliwych, winno należeć do ważnych zajęć oględnego gospodarza, całe bowiem niezliczone tłumy drobnych tych istotek, rozmnażające się z niesłychaną szybkością, toczą walkę zawziętą ze światem roślinnym, napadając i niszcząc zasiewy, drzewa owocowe, lasy a nawet budowle i t. p.

Że już pominiemy okropne klęski przez szarańczę spowodowane, przez zabójcze dla lasów, mianowicie iglastych, wędrówki prządki mniszki (phalaena bombyx monacha), o któréj tyle było pisane, to bliżéj zajrzawszy w życie natury, przekonamy się dowodnie, że każda niemal roślina, daje w swém łonie przytułek jajom owadu, które z czasem w rozmaitych epokach swoich przeobrażeń rozpocznie z nią walkę; a przypatrzcie się jak silnie uzbrojony bierze się do niszczenia ten drobny atylla świata roślinnego, w jaką rozmaitość piłek, szczypców, obcężków uposażyła go natura, dając mu nadto niesłychaną energję i siłę, którą jeżelibyśmy chcieli stosunkowo wyobrazić w człowieku, to taki Herkules wieże kościelne dźwigałby na swych barkach, a sztaby żelaza rozrywałby jak nicie pajęcze.

W rownowadze życia natury, dzieło zniszczenia jest koniecznością, owady to hamulce na rozbujały rozwój świata roślinnego.

Gdy jednak pod naszem niebem chmurném i roślinność potrzebuje opieki człowieka, gdy nasza rola łaknie kropel ludzkiego potu, by wydać plon obfitszy, owad niosący zniszczenie jest plagą, i człowiek obowiązany jest stanąć z nim do walki, zbrojny w środki, jakie mu nauka i doświadczenie podaje; lecz pierwéj nim ten bój rozpocznie, powinien poznać dokładnie życie wrogów swoich, powinien przeznać wszystkie gatunki owadów szkodliwych, ich sposób życia, przeobrażenia i własności.

Dla tego więc z radością witamy nową pracę p. G. Belke, którego mastologja znaną jest w kronikach nauki, témbardziéj, że w literaturze naszéj mało mamy dzieł specjalnie o tym przedmiocie traktujących; bo oprócz środków niektórych zapobieżenia i zaradzenia szkodom przez owady wyrządzanym, podanych w szacownych dziełach ks. Kluka: *O roślinach i owadach*; jedna tylko książka wyłącznie temu przedmiotowi została poświęconą, mianowicie: o *Owadach lasom szkodliwych* przez p. Kurowskiego, który oparł swe uwagi na postrzeżeniach Dra F. Pfeil; lecz od tego czasu wiele bardzo zrobiono nowych odkryć, o których autor dzieła niemógł wiedzieć. Mamy wprawdzie oddzielne rozprawy o owadach szkodliwych, napisane przez Jarockiego, Wagę, Górskiego, Lipińskiego, Strumiłłę, Łobarzewskiego, hr. Wodzickiego, Gluzińskiego i innych, lecz ponieważ te prace ogłaszane były w rozmaitych czasopismach, nie każdemu przeto mogą być znane, i nie zawsze można je mieć pod ręką; i dla tego bardzo może być pożytecznem dla gospodarzy wiejskich, dzieło, które obejmuje charakterystyczne cechy wszystkich owadów, za szkodliwe w kraju naszym uznanych, w każdéj porze wieku, ich rodzaj życia, tudzież środki zapobiegające ich rozmnażaniu się, a gdy się już rozmnożą, sposoby wytępiania.

P. Belke, dla tego by pracę swą uczynić przystępną dla ogółu, nieświadomego zasad nauki, wyłożył w swéj pracy najprzód całą historją życia i przeobrażeń owadów, ich cechy charakterystyczne i t. p. Wstępne te wiadomości niezbędnie były potrzebne, bo większa część rolników w kraju naszym, nie dosyć jest wykształconą naukowo, by się bez tego obejść mogła.

Następnie poświęca cały rozdział wykazaniu ogólnych sposobów zapobiegania szkodom, przez owady wyrządzonym, a przy końcu dzieła zamieszcza kalendarz, wskazujący, jakie w każdym miesiącu przedsiębrać należy roboty około wytępienia szkodliwych owadów. Wprawdzie między środkami podawanymi przez uczonego badacza natury, niektóre, dla kosztów, jakie za sobą pociągnąć muszą, niezupełnie są praktyczne, lecz okoliczność ta zależeć będzie od uwag miejscowych każdego rolnika, który najlepiéj sam wiedzieć może, co przechodzi jego siły i środki, jakiemi rozporządza.

Przy opisaniu owadów, p. Belke grromadzi je w gruppy oddzielne, ze względu na rodzaj szkody, jaką wyrządzają, co wielce ułatwia ich poznanie.

Podział takowy, chociaż nie jest ściśle naukowym, lecz ponieważ dzieło to wyłącznie praktycznemu zastosowaniu jest poświęconém i traktuje tylko o niektórych owadach, nie zaś o całéj ich klassie, musimy się zgodzić, że podział takowy jest zupełnie założeniu odpowiedny.

P. Belke szykuje następnie, dziesięć działów gromad owadów: 1) Owady szkodliwe lub uprzykrzone ludziom i zwierzętom domowym. 2) Owady szkodliwe budowlom i sprzętom drewnianym, zapasom żywności i t. p. 3) Owady szkodliwe zasiewom i zbożom na pniu. 4) Owady szkodliwe burakom cukrowym. 5) Owady szkodliwe kartoflom i rozmaitym warzywom. 6) Owady szkodliwe uprawie chmielu. 7) Owady szkodliwe winnicom. 8) Owady szkodliwe łąkom i uprawie roślin pastewnych. 9) Owady szkodliwe drzewom owocowym. 10) Owady szkodliwe lasom.

Ostatni dział gruppuje stosownie do gatunku drzew, które podlegają zniszczeniu owadów; zaczyna od owadów szkodliwych sosnom, jodłom, świerkom i t. p. Każdą taką gromadę dzieli wedle systematu naukowego. W cechach charakterystycznych używał ogólnie znanéj terminologji; wyrazy zaś techniczne mało znane w mowie naszéj, zastępuje omówieniami, które ułatwiają zrozumienie rzeczy.

Nomenklaturę używał Linneusza.

— W Mińsku wyszła malutka rozprawka pod tytułem: *Badania prawdy* o koniecznéj potrzebie 1-go objawienia. Za podstawę do swych roztrząsań wziął autor znane dzieło Bonalda: *Recherche philosophique sur l'Origine de Connaissances humaines.* Myśli stamtąd czerpane popiera własnemi postrzeżeniami nad naturą ducha ludzkiego, oraz badaniami odkryć przez naukę dokonanych. We wszystkich badaniach, przewodniczy mu światło nauki Chrystusa.

Wykład poważny i dostępny dla ogółu czytających.

— W Żytomierzu nakładem księgarni J. Hussarowskiego wydano *Elementarz większy* przez Al. Gr. Układ tego elementarza, zastosowany ściśle do potrzeb miejscowych, stawi go wyżéj niż inne dotychczas znane i używane, oprócz bowiem nauki czytania, dziecię znajdzie w nim konieczne wiadomości, ku ukształceniu pierwiastkowemu swéj duszy i umysłu.

Użycie tego elementarza w szkółkach wiejskich, bardzo byłoby pożyteczném, byleby tylko nauczyciel był w stanie przewodniczyć dziatwie w pojmowaniu zasadniczych prawd nauki.

Niektóre działy niniejszego elementarza wzięte wprost z elementarza dla dzieci polskich, lecz to nie zmniejsza jego zalet, gdyż w takich dziełach nie tyle chodzi o to, ażeby wszystko było własne, lecz głównie, ażeby układ był dobrze zastosowany do stopniowego rozwijania się zdolności umysłowych dzieci.

Po abecadle i tablicach zgłoskowania, następują przypowieści, dla wprawy w czytaniu. W pośród tych przypowieści, spotykamy kilka z Czytelni Niedzielnéj, malutkie opowiadania L. Siemieńskiego i Al. Grozy. Daléj zamieszczono katechizm, podzielony na pytania i odpowiedzi (z Elementarza dla dzieci polskich); pieśni nabożne; początkową grammatykę polską (z El. dla dz. pol.); pooczątkową arytmetykę przez ks. Jana Bogdąna; o liczbach mianowanych i początkach geometrji, w zastosowaniu jéj do praktyki, przez Szumskiego. Początkowe wiadomości z historji; o świecie powszechnym i o ziemi, oraz o zwierzętach, są wyjęte z Elementarzą dla dzieci polskich. Wielka szkoda, że mówiąc o zwierzętach, zamiast opisów lwów, słoniów, tygrysów i t. p. nie zamieszczono raczéj króciutkiéj wiadomości o zwierzętach i ptakach naszéj fauny, byłoby to daleko pożyteczniejsze.

Oprócz wyżéj wymienionych części, p. Al. Groza dodał niezbędnie potrzebne wiadomości o rolnictwie, co uzupełnia całość pierwiastkowego wychowania i wyświetla cel wydania elementarza, przeznaczonego głównie dla dzieci rolników.

W. Przybylski.

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

Bibljoteka Warszawska za kwiecień.

— Zeszyt obecny rozpoczyna się obszerném studjum p. Maurycego Karasowskiego, p. t. „Stanisław Moniuszko jako kompozytor dramatyczny." Znany autor „Rysu historycznego opery polskiéj", z właściwą wprawą, kilku charakterystycznemi rzutami skreślił przebieg muzyki dramatycznéj u nas od r. 1778, epoki pojawienia się na scenie piérwszéj opery narodowéj. Następnie okazawszy, iż ta muzyka od r. 1829 nieuczyniła żadnego kroku naprzód przez lat dwadzieścia dziewięć, za chwilę jéj ocknienia naznacza pojawienie się na scenie „Halki" Moniuszki. Samo to naznaczenie punktu wytycznego w dziejach opery polskiéj, jasno wskazuje, jak wysoko podnosi krytyk Moniuszkę i jego dzieło. Wszelako p. Karasowski nieogranicza się na bezwzględnych pochwałach; malując dosadnie niewyczerpane piękności w dziełach naszego prawdziwie narodowego śpiewaka, wytyka też usterki, które się w nich niekiedy spotykają. Za powód tych usterków stawi krytyk głównie wpływ szkoły niemieckiéj na autora „Śpiewników." Gdyby (powiada) Moniuszko po ostateczne swoje wykształcenie zamiast do Niemiec, udał się do Włoch, do téj ojczyzny i kolebki muzyki dramatycznéj, kto wié jak wielka byłaby różnica w charakterze jego pomysłów. Lecz (mówi wreszcie) jest on w całéj sile wieku i w początkach swego dramatycznego zawodu. Doświadczenie, jakiego na tém polu z każdym dniem nabywa, może go właśnie doprowadzić do téj idealnéj doskonałości w sztuce, do jakiéj już zbliżył się znacznie, pisząc czwarty akt „Halki", drugi „Hrabiny", a do któréj dójść mogą tylko ci, co przy wzniosłym polocie ducha, są wszechwładnymi panami techniki. Już nawet w ostatniém jego dziele (Verbum Nobile) są dowody pewnych ustępstw na korzyść wyswobodzenia melodji od harmonji; styl tego kompozytora, chociaż w tak drobnéj kreacji, do komedji się raczéj odnoszącéj, zdaje się obierać nowy kierunek. Czy ulegnie stanowczemu jakowemu przeobrażeniu? niedaleka przyszłość pokaże...

— Szekspirowego dramatu „Burza", w przekładzie śp. Józefa Paszkowskiego, wydrukowano tu trzy ostatnie akta. Jestto też podobno ostatnie dzieło Szekspira, nad którem pomimo dotkliwéj choroby piersiowéj, pracował nieodżałowany Paszkowski. Lecz pozostały po nim przekłady z innych genjalnych pisarzy, mianowicie z Getego i Bajrona. Wnosząc z przekładu dzieł Szekspira, które tak są trudne, a które jednak tak pięknie umiał przelać na mowę ojczystą, śmiało twierdzić można, że i owe w rękopiśmie zostające przekłady Paszkowskiego nieustępują drukowanym. Sądzimy przeto, że nim się ukażą w osobnym zbiorze, którego publiczność ma żywą pobudkę oczekiwać, przekłady te ujrzymy w Bibljotece, mianowicie zaś tłómaczenie Fausta, którego w zupełności literatura polska dotąd niemiała.

— Prócz „Burzy" z poezji spotkaliśmy tu jeszcze wierszyk Stefana z Opatówka p. t. „Dłótnik Marji". Jestto utwór maleńki, ale niewypowiedzianéj piękności. W duchu mistyczno religijnym, a namaszczonym prostotą wiejską, poeta opowiada, jak stary dłótnik, który zawsze rzeźbiąc wizerunki Marji, pracując w starości nad omszonym kamieniem, aby zeń wytrysnął obraz „Świętéj Panienki", poczuł, iż mu sił już niestarczy i wybierał się na żebraninę; lecz Marja niechcąc, aby jéj czciciel wyciągał ręce, kamienną nóżką przydeptała dłóto roboczéj ręki, i dłótnik skamieniał klęczący nad robotą. Tak wzniośle i tak prosto zarazem tylko autor „Zachwycenia i Błogosławionéj" śpiewać umie.

— Zajmująco a rozumnie napisany artykuł w „Przeglądzie dwóch światów", p. t. „Ryszard Cobden", Bibljoteka dała nam w tłómaczeniu. Rzeczywiście piękna i wzniosła postać Cobdena zasługuje, abyśmy ją bliżéj poznali. Syn ubogiego dzierżawcy, którego piérwszym zawodem było pasienie owiec ojcowskich; samouczek, któremu szkółka ledwie wychowaniem elementarném się przysłużyła; potém członek parlamentu i wyzwoliciel handlu, którego imię stawią dziś obok imienia Wilberforce, zwycięskiego walecznika w obronie praw ludzkości Murzynów: postać zaiste godna poznania! Tylko pod wpływem tak dobroczynnych instytucij społecznych jak angielskie mogą się dziś wyrodzić takie postacie godne Plutarcha. Polska nadewszystko, jako kraj rolniczy, zawdzięcza Cobdenowi wiele dobrego ze zniesienia wysokich opłat od zboża wprowadzonego do Anglji: oto jeszcze jeden powód do bliższego poznania się z tym człowiekiem, który zawsze, aż dotąd staje przy tém, co uważa za potrzebne i pożyteczne dla swojéj ojczyzny i dla całéj ludzkości.

— Artykułu „Z podróży po zabajkalskiéj krainie w Syberji", przez Agatona Gillera, wydrukowano w obecnéj książce ciąg czwarty. Zawarto tu opis religji i hierarchji duchownéj Burjatów, którzy są wyznawcami Buddaizmu.

— P. H. Krzyżanowski umieścił obszerną rozprawę „O błędném użyciu wyrażeń: *kodeks cywilny*, *prawo cywilne*, powszechnie w nauce i w praktyce przyjętych." Autor opiera się głównie na tém, że nazwa prawa cywilnego znaczyła u Rzymian co innego niż dzisiaj. *Jus civile,* służące *obywatelom* rzymskim, odróżniało się od *jus gentium*, ludzi, którym obywatelstwa nieprzyznawano; a ponieważ wedle dzisiejszego kodeksu taka różnica się niedopuszcza i praw osób prywatnych każdemu w równéj mierze używać wolno, niezależnie od posiadania praw obywatelstwa w danym kraju, więc p. Krzyżanowski uznaje nazwę *cywilny* za niewłaściwą i popiera to obszernym wywodem. Zamiast tego wyrazu autor proponuje inny wyraz: *prywatny;* redakcja jednak w przypisku do obecnego artykułu powiada, iż to zdanie autora w dziedzinie tylko czystéj teorji może znaleźć poparcie.

— „Kronika paryska literacka. naukowa i artystyczna", zawiera następujące artykuły. W rozbiorze dramatu Barbier'a „L'Ange de minuit", którego bohaterką jest śmierć; recenzent przebiega naprzód rozmaite o niéj pojęcia w kolei wieków; następnie mówiąc o samém dziele, utrzymuje, iż kolosalna bohaterka Barrier'a rozrywa ciasne ramy, w których ją zamknął, lecz pomimo tego „Anioł śmierci" niejest powszedni, podnosi i mocno porusza. Z rozmaitych przeobrażeń pojęcia o śmierci notujemy szczegół podany przez recenzenta, iż autor „Irydiona" podobnie jak Menander po grecku na młodą śmierć patrzył. Na dowód tego znajdujemy tu przytoczony jego „Nagrobek młodemu".

Szczęsny, kto za młodu w lepsze uszedł strony,
Kędy mąk niewidzi, ni jęków niesłyszy;
Szczęsny, kto za kolce cierniowéj korony,
Dostał sen i spokój wiekuistéj ciszy.

Drugim niemniéj ciekawym dowodem wspólności niektórych nawet fantastycznych wyobrażeń w ludzkości, jest sama osnowa dramatu, na co recenzent niezwrócił uwagi. W utworze Barier'a śmierć umawia się z lekarzem, iż da mu majątek i sławę, jeżeli on, ilekroć ona ukaże się przy łożu konającego, od chorego odstąpi. Taka sama powieść bardzo dobrze jest znaną od wieków między ludem na Litwie, chociaż, o ile wiemy, nikt jéj dotąd nie zapisał. Autor dramatu musiał osnowę jego wziąć z powieści ludu francuzkiego i stąd niezawodnie pochodzi to zbliżenie. O „Tannhauserze" Wagnera, zwiastowanym jako ósmy cud świata, a wygwizdanym bez litości w Paryżu, sprawozdawca nader niepochlebnie się odzywa, zowiąc to dzieło uosobieniem wszyskich wad przesady germańskiéj. Niedawno w Gazecie Warszawskiéj czytaliśmy przeciwnie arcy-szeroko rozwodzone pochwały aż do uwielbienia dla dzieła Webera. Kto tu ma więcéj słuszności, nam oddalonym sądzić nie sposób. Karol Hugo, tłumacz Szekspira, przedstawił w Vaudevillu jednoaktową komedyjkę pod napisem: „Je vous aime." Pięknych myśli i dowcipu w téj małéj sztuczce, powiada sprawozdawca, tak jest wiele, iż słuchacz pyta siebie po niewoli, jak Hugo mógł do tak wątłéj tkanki tyle kwiatów przyczepić?—Wysłany kosztem rządu do Syrji sławny orjentalista Renan, złożył cesarzowi pierwszy raport z poszukiwań dokonanych we wnętrznościach téj, pełnéj historycznych tajemnic, ziemi. Sprawozdawca udziela wiadomości o tych poszukiwaniach, które jeszcze dotąd nie zostały uwieńczone należytém powodzeniem. Z innego raportu podanego tu w treści, dowiadujemy się, iż inżynierowie wysłani do Nowéj ziemi dla zbadaniu stanu telegrafu atlantyckiego, znaleźli go w stanie opłakanym. Dalsze poszukiwania i naprawa drutu uznana za niemożebną, zupełnie zaniechaną została.—Przyłączenie Nizzy do Francji zaczyna już nawet literackie wydawać owoce. Utalentowany francuz T. Bauville w ślicznéj książce ten kraj uroczy opisał z miłością, z jaką tylko swoję ojczyznę opisać można. Książka nosi tytuł „La Mer de Nice," i należy do liczby rzadkich przewodników, za któremi chodzić warto. — W cyrku grają nowy dramat historyczny Dumasa p. t. „Le Prisonnier de la Bastille", wysnuty z romansu tegoż autora p. t. „Le Vicomte de Bragelone", o którym autor Irydiona powiedział, że po Donkiszocie i Żilblasie niema mu równego romansu.—Cousin wydał zupełną edycję swoich prelekcij filozoficznych. Dzieło składa się z trzech tomów i zawiera: Wstęp do historji filozofji; Historję powszechną filozofji; Filozofję Lockego. — Wyszedł „Wielki atlas powszechny, fizyczny, historyczny i polityczny geografji starożytnéj i nowoczesnéj", ułożony przez Dufour'a, a ryty przez Dyonet'a. Jestto podobno największa praca, na jaką zdobyli się dotąd geografowie.

— Ważnego artykułu pod tytułem „Dziennikarstwo w Galicji i Krakowie", wydrukowano ciąg drugi. Mówiliśmy już raz o téj pracy, i pochlebne zdanie nasze nie zostało zawiedzione. Upadek dziennikarstwa galicyjskiego w latach ostatnich autor przypisuje wpływom zewnętrznym. „Nie brak energji, nie brak wytrwania, ale niemożebność wstrzymała wszelki krok postępu. Wiadoma to historja! powtarza się ona w dziennikarstwie co chwila, dziś i dawniéj, tu i tam, a dziennikarstwo wciska się kontrabandą, często w kostiumie maskaradowym, niemogąc odsłonić szlachetnego oblicza."

— W dopełnieniu do szeregu artykułów swoich, umieszczonych w Bibljotece z roku przeszłego, p. Adolf Kudasiewicz umieścił: „Cztery jeszcze punkta sporne ortografji polskiéj." Traktuje tu autor o pisaniu liter dużych i o rozdzielaniu wyrazów na zgłoski; reszta ma być późniéj wydrukowaną. Co do liter dużych, zdaje się, iż autor zanadto wiele naznacza dla nich miejsca, chociaż w niektórych względach, jak np. pisanie imion ludów przez literę dużą, ma zupełną słuszność za sobą. Co zaś do rozdzielania wyrazów na zgłoski, rzecz tę znajdujemy nader sumiennie opracowaną. Zauważyliśmy tu bardzo słuszny przepis, iż ponieważ końcówki imiesłowowe są u nas *ły, szy*, więc powinno się pisać rozdzielając wyraz: *zamierzch-ły*, *zrobiwszy* i t. p., co niesłusznie w praktyce jest lekceważoném. Do tego twierdzenia autora, możemy dodać poparcie wypływające z mechanizmu samogłosek, a mianowicie z przechodzenia *ą* na *ę* i przeciwnie. Ilekroć w odmianach przestaje na *ą* od końca opierać się współgłoska, tyle razy *ą* przechodzi zwykle na *ę*; stąd mamy: *wziąć*, *wziął*, po odejściu zaś współgłoski: *wzięcie, wzięła*; a stąd widoczna, że powinno być: *wziąw-szy*. Ta właściwość języka wskazuje nam jeszcze jedną uwagę, któréj przy zręczności pomijać nie chcemy. Wielu straciwszy poczucie odcieniów własnéj mowy, mówi i pisze dzisiaj: *rzęd, gałęź, obłęd* i t. p., zamiast zgodnego z duchem języka wymawiania naszych ojców: *rząd, gałąź, obłąd* (błąd) i t. p. Widzimy z powyższego sposobu stawania dźwięków *ą* i *ę*, w zakończeniach wyrazów, iż takie wymawianie i pisanie pod żadnym względem miejsca mieć nie powinno.

— Na czele Kroniki literackiéj znaleźliśmy „Sprawozdanie w przedmiocie konkursu na komedję polską." Wypadek tego konkursu jużeśmy uprzednio podali z Gazety Polskiéj; nie widzimy więc potrzeby tutaj się powtarzać. Notujemy tylko ważny podług nas szczegół następujący: „Redakcja Bibljoteki Warszawskiéj wyraża życzenie, iżby na przyszłość w konkursach podobnych, o ileby się to zgadzało z wolą dawców, przeznaczały się nagrody nie za komedję wyłącznie, ale za dobre dramatyczne dzieło w ogólności." Konkurs na komedję nie wywołał na świat żadnéj prawdziwie dobréj komedji (bo „Dla miłego grosza" jest istnym dramatem, chociaż autor nazwał swe dzieło komedją); może z dramatem, który jest odpowiedniejszym nastrojowi naszego ducha, pójdzie lepiéj konkursowi, czego mu z duszy życzymy, lubo nie ręczymy za powodzenie.

— P. A. Adamowicz napisał obszerny rozbiór „Wiadomości do dziejów polskich" i „Przyczynków do dziejów polskich." Oba te dzieła p. Mosbacha, zawierające ważne materjały do historji stosunków Szląska z jego dawną metropolją, Polską, zyskały od recenzenta należne uznanie. Tylko co do przedmowy, umieszczonéj na czele „Wiadomości" i głównie co do powstawania autora na Czarnkowskich, stronników cesarskich podczas elekcji po śmierci Zygmunta-Augusta, obwinianych o przekupstwo i zdradę,— p. Adamowicz występuje w ich obronie, tłumacząc fakta duchem owego czasu i zbijając niektóre domysły p. Mosbacha.

— Inaczéj zupełnie rzecz się ma z rozbiorem „Historji naturalnéj dla szkół,“ ułożonéj przez dra J. Szafarkiewicza. Bezimienny recenzent, wyliczając ogromną liczbę omyłek i opuszczeń, odmawia temu dziełku wszelkiéj wartości naukowéj i użyteczności pedagogicznej.

— Wydawca „Bibljoteki polskiéj“ ogłosił programat swego wydawnictwa na rok 1861. Przeczytawszy go nie możemy niepoklasnąć mu z całéj duszy. Oddziały téj publikacji, wyszłe w Sanoku i Przemyślu, już się wyczerpały, co dowodzi słusznego uznania publiczności i pociesza dowiadujących się o tym fakcie. Wydawca zapowiada nową edycję tych oddziałów Bibljoteki.

— W „Rozmaitościach“ wydrukowano „Dopełnienie wiadomości o życiu ks. Michała Hieronima Juszyńskiego“ przez Ambrożego Grabowskiego. Są tu skrzętnie zebrane szczegóły o pracach literackich ks. Juszyńskiego.

— Tom IV i ostatni „Historji literatury polskiéj w zarysach“, K. Wł. Wójcickiego, obejmujący do 60 arkuszy ścisłego druku, wyszedł z pod prasy.

— „Encyklopedji powszechnéj“ drukuje się obecnie tom siódmy. W tomie tym ukończy się cała litera D i E. Komitet redakcyjny coraz więcéj nabiera pewności, że całe dzieło nie przewyższy dwudziestu tomów, jak to zapowiedziano w prospekcie.

— Koroną obecnego naszego przeglądu Bibljoteki Warszawskiéj, niech będzie wiersz znanego zaszczytnie w literaturze polskiéj poety, Romana Zmorskiego. Wiersz ten napisany przed kilku laty na grobie Juljusza Słowackiego, wydrukowany był w rocznicę śmierci wieszcza w „Pszczole“, z któréj Bibljoteka na swoje karty go przeniosła.

Klątwy istnienia, pęty żelaznemi,
Orle niebieski! do klatki skowany,
Krwawiąc pierś własną twardemi kajdany,
Z krzykiem rozpaczy rwałeś się od ziemi;
Aż bezustanném szamotaniem ducha
Stargane, pękły ogniwa łancucha,
I ty, na trupie postawiwszy nogę,
Odszedłeś w duchów tajemniczą drogę.

Gdzieś — przez milczące wieczności przestworze —
Kroczysz, stąpając po gwiazdach błyszczących,
Jak pątnik, górskich rzek wezbrane łoże
Po głazach z głębi przebywa sterczących.
Toż, chociaż w sercu smutno mi po tobie,
Dziwnie spokojny stoję na twym grobie:
Tak pewien jestem, że jeśli ta droga
Ma koniec, dowieść musi cię do Boga.

Wszakże, pod kształty jakbądź promiennemi,
Drogę ci ducha spełniać się dostało, —
Gdziekolwiek pójdziesz, wéim, przeź wieczność całą
Smętny że będziesz zwracać wzrok ku ziemi:
I wszystko niebios wesele téj twojéj
Wielkiéj boleści, wiém, że nie ukoi,
Aż nie zobaczysz, że spełnienie wzięło
Na ziemi święte odkupienia dzieło.

Więc jeżeli cię zdradziecko niezwiodły
Życia twojego wiara i nadzieje;
Jeżeli mają władzę duchów modły
Na losy ziemi, na ludów koleje:
Módl się o jedną, którąś był natchniony,
Niech Bóg rozdzieli miłość na miljony.....

Gazeta Warszawska (do 127):

— W celu należytego korzystania z lasów okolic naddnieprowych, powzięto zamiar wystawić nad Dnieprem, na południe Kijowa, olbrzymi zakład do obrabiania drzewa okrętowego, z kilku tartaków złożony. Według najnowszych podań statystycznych, w gubernji wołyńskiéj znajduje się 730,403, w kijowskiéj 277,213, w mińskiéj 1,050,572, mohylewskiéj 174,783, podolskiéj 87,603, smoleńskiéj 129,579, czernihowskiéj 267,161, ekaterynosławskiéj 36,648 dziesiatin lasu, z którego drzewo może być spławianém po Dnieprze. Cyfry obecne wskazują, iż przedsięwzięcie zakładu do obrabiania drzewa, może być bardzo dla akcjonarjuszów korzystne.

— Wspominaliśmy już poprzednio o projekcie drogi żelaznéj na przestrzeni wiorst 60 od Olszan dóbr hr. Branickiego do Dniepru. Obecnie dowiadujemy się, iż rzecz ta według wypracowanego zarysu przez p. Frankowskiego, złożoną została rządowi do rozpoznania i zatwierdzenia.

— Wedle sprawozdania z obrótu kolei żelaznéj galicyjskiéj w r. 1860, ruch się odbywał do 4 listopada na przestrzeni 28-milowéj, od tego zaś dnia, po otwarciu drogi z Przeworska do Przemyśla, na 34½-milowéj. Przewieziono w ogóle 270,595 osób, 4,956,827 centnarów ładunku za opłatą i 1,507,063 cent. na potrzeby administracji. Dochód w ogóle wynosił 2,108,456 złr., z których czystego zysku, po potrąceniu kosztów administracji, procentów i dodatku na fundusz rezerwowy, było 601,655 złr.

— G. W. ostrzega, iż podróżujący po Wołyniu i Podolu dwaj agenci zagraniczni, jeden pod firmą Martin et Comp., a drugi Ture et Comp., z przedmiotami ozdobnego ogrodnictwa na sprzedaż, są prości szarlatani, którzy niemają żadnych stosunków z podstępnie przyswojonemi firmami znanych ogrodników francuzkich.

— W drukarni E. Winiarza we Lwowie wyszła temi dniami „Gramatyka polska“ dla użytku szkół niższych, ułożona przez Julję Goczałkowską. Jestto piérwsza grammatyka u nas napisana przez kobiétę.

Gazeta Polska (do 127):

Piszą z Białegostoku: Trzeźwość podniosła lud tutejszych okolic do niepoznania moralnie i materjalnie; zgoda i miłość klass różnych nieraz do łez rozrzewnia. Trzeźwość, pobożność i miłość, które z dnia na dzień coraz wybitniéj dają się spostrzegać, te nas uszczęśliwią, te sprowadzą błogosławieństwo boże, a piękna wiosna pozwoli nam w jesieni zebrać owoce pracy naszéj i naszych modłów. Trwajmy w dobrem zaczętém, i niezapominajmy tych słów Zbawiciela: „Kto dotrwa do końca, ten zbawion będzie.“

— D. 14 maja odbyło się w Krakowie posiedzenie oddziału nauk moralnych w Towarzystwie naukowém. Prof. Janota czytał na niém część swojéj rozprawy monograficznéj p. t. „Zapiski o Bardjowie“, zawierającą rys historji tego miasta i pogląd na jego stosunki handlowe z Polską.

— Bawiący obecnie w Paryżu p. Józef Wieniawski donosi, że przedstawił partycję Halki Rossiniemu, który z uwielbieniem przyjął muzykę Moniuszki, i w dowód czci swojéj i koleżeństwa (własne wyrażenie Rossiniego) przysłał Moniuszce swą fotografję z napisem: „A l'auteur de Halka, S. Moniuszko, G. Rossini.“

— Budowa tunelu pod Kownem napotyka ważne trudności z powodu wody zaskórnéj.

— Wyszło nowe dzieło znakomitego ekonomisty Johna Stuarta Milla: „Uwagi o formie rządu reprezentacyjnéj“. Zdający z niego sprawę dziennikarze znajdują w niém wiele myśli nowych i śmiałych.

— Z drukarni Banku polskiego wyszedł piérwszy zeszyt „Astronomji popularnéj“ przez Juljana Bajera.

WODY MINERALNE BIRSZTAŃSKIE

przez Anicetego Reniera.

Czyniąc zadosyć żądaniom wielu lekarzy, do opisu miejscowości zamieszczonego w roku przeszłym w N. 42 i 43 Kurjera Wileńskiego, podajemy na teraz część praktyczną, w zastosowaniu tych wód, do leczenia różnych chorób, o ile możności pobieżnie, stosując się do rám Kurjera, a odsyłając po obszerniejszą wiadomość do dziełka mającego się oddzielnie wydrukować.

Wody birsztańskie po trzykroć rozbierano chemicznie (ob. N. 43 Kurjera Wil. 1860), nie będziemy jednak szczegółowie zastanawiać się nad działaniem na organizm pierwiastków wchodzących w skład tych wód; bo jakkolwiek każdy rozbiór chemiczny wód, przy początkowém ich odkryciu, jest bardzo ważną rzeczą, dla wyprowadzenia ich skutków—tak potém bez doświadczeń wiekowych i codziennych na nicby się nieprzydał. Przeto daleko ważniejszą są rzeczą doświadczenia przy samych wodach robione i stąd wyprowadzone wnioski, jak wszelkie rozbiory chemiczne, częstokroć u każdego rozbierającego okazuiące się inne, i z postępem saméj chemji zmieniające się.

Wody słone w ogólności, o ile dwunastoletnie postrzeżenia przy tych wodach czynione, pozwoliły zebrać faktów, w następnych chorobach okazały się skutecznemi:

1. *Skrofuły*. Można powiedzieć że wody Birsztańskie stanowią najdzielniejszy specyficzny środek na skrofuły. Ileż to co roku chorych skrofulicznych, leczonych często przez długi przeciąg czasu rozmaitemi lekarstwami, bez żadnéj ulgi, w Birsztanach od jednego kursu wód, zupełnie powracało do zdrowia. I choroba ta nietylko w początkowych swoich objawach, odznaczających się obrzmieniem ust, nosa, ale we wszelkich chronicznych wysypkach i liszajach, w obrzękłościach i stwardnieniach gruczołów limfatycznych tak zewnętrznych jako i wewnętrznych, w zapaleniach oczu, w cieczeniu z uszu, jako też w obszernych ranach i jątrznikach zagrażających kalectwem, w chorobie rachitycznéj i psuciu się kości, przystosowaném użyciu najzbawienniejszych doznawały skutków.

Jakkowiek nie znamy dokładnie istoty choroby skrofulicznéj, lecz znamy wszystkie zmiany, jakie choroba ta sprawia w organizmie, doświadczenie i umiejętność podają nam stosowne środki do jéj zwalczenia.

Niezaprzeczenie odżywianie najbardziéj w skrofułach zbacza, i dla tego z początku zmiany ograniczają się zboczeniem w trawieniu, w naczyniach i gruczołach limfatycznych i wtedy najłatwiéj je uleczyć można. Z czasem soki pożywne, od których cała sprawa odżywiania zależy, nie mogą być we właściwy sposób wyrabiane, krew więc musi ulédz zmianie, a stąd następnie dalszy szereg zboczeń, jakie w skrofulicznych postrzegamy. Skażenie to krwi wédle licznych postrzeżeń, zależy na odmianie białka i braku soli kuchennéj. Główną drogą poprawienia tych wszystkich odmian, jest kanał pokarmowy, zwróciwszy przeto pilną uwagę na czynność żołądka témsamém i poprawienie saméj krwi spowodujemy, t najuporczywsze odmiany skrofuliczne uleczymy.

Trawienie podupadłe znajdzie pomoc już w wodzie saméj, a osobliwie w soli kuchennéj, która podrażniając ściany żołądka, sprawi obfitsze wydzielanie się soku żołądkowego, od którego trawienie najwięcéj zależy, i podbudzi odrętwiałą czynność kiszek. Sól kuchenna ułatwi także dostanie się pokarmów strawionych do krwi, bo nadając jej własności alkaliczne, podnieca czynność wessania, poprawia nawet samą krew, utrzymując istoty proteinowe, białko i jego połączenia w stanie płynnym i tym sposobem przyczyniając się do odnowy organizmu przez udział w wytwarzaniu komórek (celulae).

Sole wapienne, obficie znajdujące się w wodach birsztańskich w postaci solnika wapnianu, siarczanu i węglanu wapna, jako środek poprawiający i rozpuszczający (alterans et liquefaciens) ważną odegrywa rolę w skrofułach, przy infiltracji proteinowych substancij w kształcie guzów, w obrzękłościach gruczołów kréskowych, szyjowych, w ropiejących wrzodach i t. p., rozpuszczając wszelkie stwardnienia i przerosty. W tych ostatnich razach dodatek jodyny do kąpieli, skuteczność wód bardziéj jeszcze podnosić może.

Jakkolwiek jednak wody Birsztańskie niezaprzeczenie dzielném są lekarstwem w skrofułach, muszą być jednak zastosowane do każdego szczególnego przypadku, użyte bowiem nieodpowiednio, nietylko że oczekiwanych skutków nie sprowadzają, ale nawet samą chorobę pogorszyć mogą.

Przy piciu wód, zawsze szczególną uwagę zwracać należy na żołądek, jest to jedyny główny warunek od którego dalsze zbawienne wpływy zależą. Aby temu zadość uczynić, taką tylko ilość wody pić wypada, jaką żołądek znieść może i bez trudności strawić, aby części składowe wody całkowicie do krwi przeszły; i dla tego często dla dzieci, u których odżywianie znacznie już osłabione, dostatecznemi są dwie do sześciu uncij wody, codziennie wewnątrz przyjmowanych. Zbyteczne rozdęcie żołądka lub biegunka, są dowodem niewłaściwego zastosowania wody; niekiedy w takich zdarzeniach dołączenie preparatów żelaznych może być z korzyścią zastosowane.

Jeżeli wody dobrze działają, chorzy doświadczają znacznego apetytu, mają humor wesoły i chętnie używają ruchu; przeciwnie zaś tracą humor, doświadczają ciśnienia pod łyżeczką, ciężkości w głowie, stają się ociężałemi, skóra żołknieje i całe ciało więdnieje, w takich razach należy uczynić przestanek w piciu wody, albo zmniejszyć jéj ilość z dłuższemi odpoczynkami, albo dawać pić wodę mineralną nieco ogrzaną, albo z dodatkiem mleka, lub też po lekkim śniadaniu, a nakoniec i całkiem zaprzestać picia wody, używając jedynie samych kąpieli z dodaniem gałek żelaznych.

Kąpiele same stanowią bardzo ważny środek w leczeniu się wodami mineralnemi i często są dostatecznemi do wyleczenia skrofułów mianowicie u dzieci. Pamiętać jednak należy, że w kąpielach wielkiéj jest wagi ich temperatura. Zdarzało się widzieć najsmutniejsze wydarzenia z użycia zbyt gorących kąpieli, lub zbyt długo przeciąganych; przeto i dla skrofulicznych mogą być bardzo szkodliwemi, sprowadzając kongestje, osłabienie i wyniszczenie. Lekki ruch w kąpieli, zdaje się nam być pożytecznym, a mianowicie ciągłe nacieranie ciała rękami, co żadną miarą nie będzie przeszkodą do wsysania wody przez pory, i nie jest tak nudném jak siedzenie spokojne, osobliwie dla dzieci. Mniemam, że wanny do połowy piersi z ciągłem oblewaniem całego ciała połączone, są daleko stosowniejsze i mniéj niebezpieczne, jak brane po samą szyję, mianowicie przy słabych piersiach.

Djeta dla skrofulicznych powinna być pożywną, mianowicie służą pokarmy mleczne i mięsne, wszelkich zaś owoców świeżych i jagod najbardziéj wystrzegać się należy, z tego bowiem powodu często powstają biegunki, kończące się smutno, jak samiśmy widzieli tego nieszczęśliwe przykłady. W czasie leczenia się wodami potrzeba koniecznie umiarkowanego ruchu, wśród świeżego powietrza, mianowicie dla dzieci skrofulicznych. Ruch stanowi część ważną leczenia, wszakże nierozsądną jest rzeczą zmuszać chorych do ciągłéj mocji, wśród upału, niedozwalając dostatecznego wypoczynku i snu mianowicie dzieciom osłabionym.

Czas trwania leczenia skrofułów trudno oznaczyć, bo to od wielu okoliczności zależy, a mianowicie od stopnia saméj choroby, i często trzy lub cztéry razy leczenie wodami powtórzoném być musi.

W ciągu leczenia u wód często okazują się pozorne pogorszenia i napełniają cierpiących rozpaczą, odejmując im wytrwałość. Pogorszenia te jednak, odznaczające się większem obrzmieniem, zaczerwienieniem, lub też mocnym bolem części schorzałéj, przy lekkiéj gorączce,—są często najpomyślniejszą oznaką zbawiennego działania i uwiadamiają o zaszłéj zmianie w części cierpiącéj i o ruchu w całym organizmie dążącym ku odrodzeniu się.

2) *Obrzemienia i zatkania trzewów*, mianowicie wątroby, śledziony, kamienie żółciowe, słabe trawienie, hemoroidy, choroby pozapalne.

Długo trwałe zapalenia wywołują liczne zmiany w organizmie, nietylko lekkie obrzmienia lub stwardnienia, ale także ogromne przerosty i skostnienia; siedzibą tych zmian może być każda część ciała, nietylko organa większe ukryte w jamach ciała, ale też błony, skóra, tkanka komórkowata, muszkuły i koście. Część znaczna tego rodzaju zboczeń, może być uleczoną w wodach birsztańskich, mianowicie rozmaite obrzmienia i stwardnienia skóry i tkanki komórkowatéj, jako też wszelkie stężałe wysiąknienia w organach szlachetniejszych ukrytych w ciele; w takich razach dodatek jodyny z korzyścią używać się może.

Najważniejszą jednak wody birsztańskie odegrywają rolę w leczeniu obstrukcji wątroby i śledziony, i ztąd pochodzących chorób, jako: słabego trawienia (Dyspepsia), żółtaczki, kamieni żółciowych i hemoroidów; wiele bardzo szczęśliwie uleczonych podobnego rodzaju chorób, w ciągu kilkunastoletniéj praktyki przy wodach, mieliśmy sposobność widzieć. Woda birsztańska w tych chorobach ma jeszcze to pierwszeństwo przed wielu innemi zagranicznemi, że nie wznieca kongestji i z tego powodu śmieléj może być stosowaną.

3) *Choroby nerek*, mianowicie w postaci piasku i drobnych kamyków oddzielających się. Mamy przykłady najszczęśliwszego działania wód słonych w téj chorobie, nawet w zdarzeniach cięższych widzieliśmy błogie ich działanie tam nawet, gdzie choroba zagrażała już smutném następstwem.

4) *Artrytyzm* i reumatyzm oddawna są leczone temi wodami, a nawet początkowe ich zastosowanie do leczenia przez lud okoliczny od tych chorób poszło, nim lekarze baczniejszą zwrócili uwagę na same wody.

Przy leczeniu tych chorób wodami często powstają znaczne, pogorszenia mianowicie obrzęknienia i ból w częściach cierpiących, przy dość znacznéj niekiedy gorączce, co najczęściéj zdarza się u tych chorych, którzy z początku nagle, bez żadnego należytego zastosowania, biorą się do leczenia wodami i lekceważą wszelkie przepisy ostróżności; wypadki te stają się powodem do znacznych przestanków a niekiedy i zupełnego przerwania kuracji. W większéj zaś części zdarzeń kilkodniowy odpoczynek jest dostatecznym do przejścia tych pogorszeń.

5) Zatrzymanie lub inne nieregularności u kobiet z wielkim i dziwnym skutkiem corocznie leczą się temi wodami.

6) *Wysypki* chroniczne rozmaitego rodzaju, mające za podstawę skażenie krwi skrofuliczne, albo też inne różnorodne, jako: Lichen, Herpes, Eczema, Psoriasis, Prurigo, Impetigo, Lepra i wiele innych często bardzo upartych w leczeniu, jednakże wodom słonym ustępujące. W tego rodzaju cierpieniach niekiedy kilkakrotne powtórzenie wód, jest koniecznym warunkiem do zupełnego ich wyleczenia.

7. *Choroba syfilityczna* zastarzała. Może być, iż wody te są jedynym środkiem, w razach wątpliwych do wykrycia istotnéj natury choroby. Użycie bowiem téj wody wznawia początkowy stan choroby, jeśli była źle i powierzchownie tylko zaleczoną. Cierpienia zaś powstałe od nadużycia lekarstw merkurjalnych, mogą być zupełnie uleczonemi, przez kilkakrotne użycie tych wód. Dodatek wątroby siarczanéj (Hepar Sulphuris), równie jak i w chorobach wysypkowych, z korzyścią może być zastosowanym.

8) *Kołtun* i ztąd pochodzące rozmaite cierpienia. Jakkolwiek rozmaite choroby, mianowicie nerwowe i artrytyczne zajmują pod tém imieniem, zaprzeczyć jednak nie można, że dość często i prawdziwe kołtuny w naszych stronach zdarzają się, może tylko dzisiaj nie tak już często jak jeszcze przed trzydziestu laty. Choroba ta, mając niejakie powinowactwo ze skrofułami, może być z korzyścią leczoną wodami birsztańskiemi.

9) *Choroby nerwowe*. Wiele rodzajów porażeń, jako też niektóre bole nerwowe jak ból lędźwiowy, sciatika, mogą być pomyślnie u wód leczone. Mianowicie paraliże, powstałe z przyczyny artrytycznéj albo pochodzące z częściowego zalewu mozgu i stąd powstałych exudacij. Połączenie zaś wód z elektro-galwanizmem może skuteczność ich daleko bardziéj jeszcze powiększyć. Bole też lub paraliże powstałe z nadużycia środków merkurjalnych mogą być także wodami temi wyleczone. Pamiętać jednak wypada, że często chorobom tym towarzyszą ogólne osłabienie i wyniszczenie, w takich razach i środki wzmacniające niepowinny być przepomnianemi.

Nie można używać wody birsztańskiéj: W chorobach gorączkowych i wszelkich zapaleniach, chociażby natury artrytycznéj lub reumatycznéj, w kongestjach krwi mianowicie do głowy, w syphilis, w wodnistości krwi i niedokrewności (Anemia), jak to bywa przy psuciu się organów wewnętrznych, w suchotach, w wadach serca lub tętnic. Przy pluciu krwią widzieliśmy nieraz szkodliwe skutki. W wycieńczeniu po długich chorobach. W szkorbucie. W brzemienności, lubo w téj ostatniéj z początku, niekiedy mogą się używać z ostróżnością.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Stawiszcze, *23 marca.*

Nie mamy jeszcze w Litwie towarzystwa rolniczego, a tém samem właściwego organu, do udzielania naszych uwag w przedmiocie gospodarstwa wiejskiego, za nim tedy spełnią się te pia desideria sądzę, że Kurjer Wileński nieodmówi w przeglądzie rolniczym, miejsca swemu ziomkowi i pośrednictwa do wyjaśnienia podniesionéj przez p. Liedtke w gazecie rolniczéj roku zeszłego N. 44 i roku bieżącego N. 9 kwestji zastosowania zasad buchalterji podwójnego rolnictwa, jest ona właśnie na dobie, powstają w kraju banki ziemskie, zawiązują się towarzystwa kredytowe wymagające ludzi usposobionych w rachunku, odpowiednim potrzebie tych Instytucij, samo nawet zwyczajne gospodarstwo w dzisiejszym postępie, ze zmianą stosunków włościańskich przemawia za koniecznością wprowadzenia w użycie lepszéj jego metody.

Dziwnym porządkiem rzeczy, rachunkowość podwójna, tak prosta w swéj zasadzie, kto się nad nią zastanowił, tak jasna i w niczem zatrudnień gospodarskich niekrępująca, lecz dająca się do wszystkich potrzeb nagiąć i zastosować, z trudnością jednak w kraju naszym rozkrzewia się i dotąd jeszcze nie jest tak upowszechnioną, jak być powinna. Czy winni temu autorowie książek w jéj zastosowaniu do rolnictwa, czy sami obywatele ziemscy i rolnicy i co może ruch ten przyśpieszyć, nadmienimy o tém na swoiém miejscu; „twierdzić atoli nieoględnie, że usiłowania jednych i drugich niewydały żadnego owocu, śmiało utrzymuję, że się niegodzi. Właśnie przeciw temu zgrzeszył p. Liedtke, a lubo niewiadomość grzechu nieczyni, kto jednak z tém zdaniem przed publicznością się odzywa, powinien ostrzeżenie przyjąć z wyrozumiałością i umiarkowaniem.

Wtéj fałszywéj pozycji postawił on siebie względem rzeczywistości w artykule wspomnianéj gazety N. 44. Przywołany do porządku przezemnie w ostatnim N-rze tejże gazety roku zeszłego przy gazecie codziennéj wychodzącéj, złe sobie porobił, naprzód: że się tém niepotrzebnie obraził, a gorzéj jeszcze, że się zdania swego w N. 9 wyparł, twierdząc że tylko *wątpi*, a nie twierdzi „aby w jakiém gospodarstwie wiejskiém znalazł zaprowadzoną buchhalterję pojedyńczą lub podwójną;“ niech że raczy przeczytać daléj swój artykuł, a z tych słów własnych „przyczynę że w gospodarstwie wiejskiém *wcale*, w przemyśle zaś bardzo jeszcze mało buchhalterja w użycie wprowadzoną została“ przekona się że nie *wątpi* ale *zaprzecza*, lecz to kwestja podrzędna, przywołana tylko dla ostrzeżenia, że jak w rachunku podskrobanie nieuchodzi, tak w polemice o nim jak i we wszystkiém prawdy tylko trzymać się należy. Głównie zaś wszystkim nam jednéj chorągwi towarzyszóm, pod sztandar któréj i p. Liedtke dobrowolnie się zaciąga, czego sobie winszujemy, byleby tylko w karności się zachował i za nadto odważnie niewystępował, ale stopniami dobijał się zasługi, głównie mówię idzie nam oto: abyśmy szeregi nasze rozszerzając, ułatwili rolnikom drogę do ładu i porządku w gospodarce, których duszą jest rachunek i ludzi zdolnych do posad w zakładach kredytowych jak najwięcéj usposobili. W dążeniu tém zapewne nie wina p. Liedtke że się może późniéj urodził, czy to dla innych okoliczności, ale to pewna, że się innym już dał w tém wyprzedzić, bo kiedy w tym zawodzie zaledwie pierwsze stawia kroki i od alfabetu poczyna, w zarozumieniu że nowe i nieznane prawa ogłosi; my już z tego pola schodzimy, zostawując młódszemu z ramienia naszego pokoleniu, miejsce do walki z nieładem, niewiadomością, zaniedbaniem a często i z nadużyciem jakie się do naszych gospodarstw nierzadko wkradają. Szykuje się tedy; zwołuje towarzyszów do broni a w niedostatku ich, sam do walki ma wystąpić; wszystko to bardzo dobrze, ale za cóż na przyjazne sobie hufce napada i słabe jeszcze siły niekorzystnie marnuje? Dla czego rozsądnie wzywając w powyższym N. 44 gazety czytelników, „aby mu uwag swoich udzielali i przyszli w pomoc w kwestjach trudniejszych,“ następnie (N. 9) tak nieżyczliwie je przyjmuje.

W dobréj wierze i w prostocie ducha, biorąc słowa jego za szczere, pośpieszyłem w gazecie rolniczéj N. 52 uprzedzić go że przedmiot buchhalterji podwójnéj nie jest nowy, że był niejednokrotnie w pismach publicznych wznawiany, lecz że nie tą drogą rachunek w mowie będący upowszechnia się, bo gazety pobieżnie tylko mogą ten przedmiot traktować, a nie poświęcać swe szpalty wykładowi oschłéj nauki, wymagającéj na to dzieł specjalnych i z przykładami obszerniejszych rozmiarów, a mianowicie praktyki, że sam w tym względzie na polu teorji i zastosowania jéj w praktyce pracowałem, i dla informacji w jakim zakresie, przesłałem mu dziełko *o rachunku podwójnym dla gospodarzy*, oraz billans znacznego folwarku na Ukrainie, z obszernych dóbr Stawiskich, z szczegółowém objaśnieniem każdéj gałęzi gospodarstwa; że nakoniec gdy się wkrótce od pracy tego rodzaju w tych stronach uwolnię, będę mu z mojém doświadczeniem służyć nawet osobiście, i za przyjemność będę miał sobie ustnie porozumiewać się w téj mierze.

Któż temu winien, że niezrozumiał ducha mojéj odezwy, o przesłanym wzorze niewspomniał, swoje prelekcje rzucił na bok, a wziął się skwapliwie do recenzji dziełka mojego, jak do czego nowego, że ono dla mieszkańców królestwa zupełnie obce. Kto słów własnych, jak się wyżéj rzekło, przed chwilą wyrzeczonych niepamięta, ten mniéj pamiętać może jeżeli wiedział, co o tém dziełku przed 10 laty inni wyrzekli; więc i tu pomagając jego pamięci dodam, że p. Barciński, biegiejszy w téj rzeczy ówcześnie, wraz po jego wydaniu w Rocznikach gospodarskich, a p. Meszyński w gazecie warszawskiéj, wywołali polemikę podtrzymaną przez autora Obrazów Litwy w Tygodniku Petersburskim, a przezemnie w gazecie warszawskiéj. Trud więc nowéj recenzji przyjął na siebie p. Liedtke niepotrzebnie, niewporę i w sposób niezasługujący na poważną odpowiedź. Dosyć jest wspomnieć to jego zdanie. „Niestety! dla tego to pomimo pięknego wykładu i czystego zastosowania buchhalterji podwójnéj do rachunków gospodarskich, po 19 latach istnienia tego dziełka dopiero się z niém zapoznajemy. Szkoda! że p. Kątkowski w zbyt drobiazgowe wdał się szczegóły, zbyt skrupulatnie podzielił swoją fortunę na rachunki czyli conta, z tego labirynt w księdze głównéj. Wpadł na dobrą myśl regestratury lecz urządzenie téjże w księdze głównéj jest niepodobieństwem (sic) powtórzyć tu musimy, nasze słowa, że formy buchhalterji niedozwalają równocześnie robić obrachunków i wyciągać rezultatów tak z wartości pieniężnéj jako i ilości materjalnéj, trudno więc dwie te sprzeczne rzeczy w jednéj księdze głównéj pomieszczać, z tego powodu dzieło p. Kątkowskiego nie jest upowszechnione.“

Miał przecie p. Liedtke przesłany sobie wzór z jednego folwarku, który w skróceniu jest księgą główną, a w nim i przedmioty w naturze i oszacowanie ich na pieniędze obok na pierwszy rzut oka. Bez połączenia obu tych wartości, rachunek dla gospodarza nic nieznaczy. Kiedy więc niema w tém żadnéj trudności, o niepodobieństwie niewłaściwie było wspominać, że p. Liedtke to mylne zdanie w N. 3 gazety już był objawił, chcąc się przy niém utrzymać, wołał poświęcić prawdę niewczesnemu uporowi, czy zarozumieniu w sławie autorskiéj, dla któréj widać wziął się do pióra a nie dla pożytku czytelników. Co do mnogości zaś szczegółów, i o tém się mógł przekonać z powyższego wzoru. W kontrolli naprzykład stawiskiéj mają krocie rachunków, a żadnemu jeszcze aplikantowi niezamąciło się w głowie; kto przy kilkunastu jak w mojéj książce, dostaje jéj zawrotu i wpada w labirynt, niech się do rachunku lepiéj niebierze. Wreszcie to zostawione jest do woli każdego, czy mieć jeden ogólny rachunek dochodu i pozostałości naprzykład krescencji, czy oddzielnie żyta, pszenicy, jęczmienia, czy ogólnie inwentarz żywego, czy też bydła, owiec, koni; w przedmiocie tym, taka lub inna rada niemoże żadnego wywrzeć wpływu, na upowszechnienie książki; ale i w tém ostatniém zdaniu myli się, bo w handlu już jéj exemplarzy bardzo niewiele.

Lecz nie o książkę tu chodzi tylko o upowszechnienie rachunku—to cel naszego dążenia. Być może, że książka moja niejasna—lecz przecież są dzieła w tym przedmiocie w innych językach, oświeconéj klassie Ziemian dostępne, dla czegoż z nich pożytecznych wiadomości w tym przedmiocie nieczerpią i do gospodarstw swoich nie stosują. Kiedy ja tedy chcąc według możności im dopomódz, za książkę moją jestem napastowany, niechże i szanowni współrolnicy, za własną opieszałość trochę się powstydzą. Nic dziwnego—komu brakło na odwadze wziąść się do zwyczajnych prowentowych regestrów, aby utrzymać przyzwoite stanowisko gospodarza w majątku, temu trudniéj zdobyć się na to, aby przeczytać nudną książkę i nową metodę rahunku wprowadzić, w tém zwłaszcza fałszywém uprzedzeniu, że ona zawikłana i trudna. Bez tych wymysłów, przy patrjarchalnéj pańszczyźnie szło jakotako—kredką i główką tak dalece pomagać sobie, gwałtownéj nie było konieczności; niebyło też i postępu w rolnictwie na ścisłym rachunku opartego—lecz się okoliczności zmieniają i zmuszają otrząść się z zastarzałych nawyknień, a wziąść się do pracy, oszczędności, i rachunku. Jakkolwiek już na tę drogę wchodzimy i przewidzieć łatwo, że się do rozumowanego gospodarstwa brać będziemy, nie dość sądzę jest książek, abyśmy od razu na wielkich wyszli rachunkowiczów, czego także broń Boże,—przesada zła we wszystkiem, umiarkowanie jest zawsze najlepsze. Niedosyć też twierdzę, za co się gniewa p. Liedtke, wykładu rachunku w pismach czasowych dla przyczyn przytoczonych wyżéj,

tém mniéj w gazecie tygodniowéj rolniczéj, bo oto w 9-ciu jéj numerach czyli w tyluż tygodniach, ledwo się raz p. Liedtke o nim odezwał i to nic nam ważnego niepowiedział—jakichże to potrzeba czasu i cierpliwości aby nas czegoś nauczył. Niedość, na końcu z żalem przychodzi wyznać, wykładu jego po szkołach Królestwa, za niewiadomość o czém także mię p. Liedtke sztrofuje,—lecz z kądże ja parafjanin mogłem o tem wiedzieć. Spotykam się w parafji z agronomami, z tąd wiem, że jest Instytut agronomiczny, ale z żadnym buchhalterem z Królestwa niezdarzyło mi się jeszcze spotkac na bożym świecie.

Kiedy więc tego wszystkiego niedosyć—czegoż potzeba aby się rachunek podwójny w gospodarstwie upowszechnił? Oto aplikacji po administracjach, tam gdzie się on prowadzi—mamy ich już niemało w kraju, na Litwie w Werkach od lat 20 nie inna rachunkowośc, jak podwójna jest w użyciu, zaprowadził ją p. Adolf Dobrowolski, lecz że dobra tam nie są we własnéj administracji, lecz w dzierżawie, rachunek przeto pod względem ekonomicznym nie jest tak szczegółowy. Na ukrainie zaś, w całéj rozciągłości, co do wszelkich gałęzi gospodarstwa rolnego i przemysłu, w obszernych dobrach Stawiskich, Olszańskich, Połowe(c)kich i we wszelkich okolicznych już zakładach fabrycznych, przytem i po innych większych i mniejszych zarządach dóbr, jak o tém z różnych stron daje się słyszeć. Do takich to administracij garnie się już młodzież i użycie rachunku rozszerza, największy kontyngens na buchhalterów pochodzi z Litwy, znac młodzież nasza najwięcéj ma hartu do pracy, winienem atoli oddać sprawiedliwość i młodzieży miejscowéj, pod względem pochopu do niéj i zdolności; w téj ostatniéj, chleb powszedni do tego nowego dla niéj zawodu zmusza, gdy z pierwszéj nie proletaryusze, jak twierdzi korrespondent ze Stawiszcz w Kurjerze Wileńskim N. 18, ale synowie zamożnych właścicieli ziemskich jawią się po wyjściu z uniwersytetu i zamiast tracić pieniądze za granicą, lub siedziec w domu i więcéj polowania jak gospodarki pilnować, przekładają oddac się mozolnéj pracy, aby w przyszłości korzystac z niéj na własnéj ziemi, lub stać się użytecznymi współ-obywatelom przez usposobienie się, do zajęcia ważniejszych posad w zakładach kredytowych. Jest więc zwrót wyobrażeń i usiłowań, pomyslny i poczciwy i dążenie w środkach najwłaściwsze do obeznania się z tą metodą rachunku.

Niech to drażliwości p. Liedtke nieobraża, jeśli zdanie moje otworzę, że kto dziś pragnie zająć się jéj wykładem, powinienby zwiedzic wprzody podobne administracje i dobrze się w ich sposobie zastosowania jéj do rolnictwa rozpatrzyc, jako na długoletniem doświadczeniu opartém, a zaprawdę rozpatrzyc się jest w czém, mianowicie na Ukrainie, gdzie na wielką skalę zakłady przemysłowe z rolném gospodarstwem są połączone. Gdyby rady mojéj posłuchał, obiłyby się mu o uszy *Stan czynny* i *Bierny fortuny*, fabryki lub folwarku, czyli *activa* ich i *passiva* i nie pytałby co te wyrazy znaczą w mojéj książce? oraz poznałby niestosowność dowcipnych odsyłaczów, dla ich zrozumienia do Encyklopedji powszechnéj i Słownika Lindego. Kto wstępuje jak on na katedrę, powinien powagę nauczyciela zachować, byc pewnym siebie, a w znajomości swego przedmiotu stac na wysokości obecnego stanu nauki, pod żadnym zaś względem na zbyteczną dzisiaj pobłażliwość słuchaczów nieliczyc. Minęły już te czasy, kiedyśmy o podwójnym rachunku, jak o żelaznym wilku słuchali. Niech to jednak jego nie zraża i niech nie sądzi, że poprzednniczą moją w gazecie rolniczéj odezwą, pragnąłem mu przyczynic konfuzji. Bynajmniéj—nie zbijac go z drogi, ale na nią naprowadzic było moim zamiarem i szczerą chęcią—prosimy, niech daléj rzecz prowadzi, ale niech się ma na baczności i nie watpi, do czego tak ma wielką skłonność, że w dzisiejszym zakresie wiedzy i znajomości podwójnego rachunku znajdzie się nie jeden pracy jego, judex competens.

M. Kątkowski.

Prużana.

Ustronie nasze, prowincija odległa; jak i wiele innych pozbawione wszelkiego ruchu i życia, obce jest postępowych i niepostępowych dążności przodkującéj sfery społeczeństwa—często niewiedzielibyśmy nawet, co się dzieje na bożym świecie, gdyby nie gazeta, która jak głos rzucony w głęboką puszczę, przerywa na chwilę monotonię naszego życia; inaczéj, cisza, spokój: ani hałasów handlowych, ani dziwów spekulacyjnych, ani nawet turkotu próżności, słowem nic tego co się kręci i bieży—i żyjemy jak w lesie—zkąd, nic dziwnego że mówią o nas często, jak o żelaznych wilkach.—Rzekłbym: nieprawda!—lecz na nieszczęście, w téj chwili ja sam właśnie, podobny jestem do młodego wilczka, co zmuszony potrzebą, po raz pierwszy wyłazi z lasu—tak; lecz ja wcale kąsać nie myślę—uchowaj Boże!—owszem, chcę stanąć w obronie sprawiedliwości, chcę mówic o piśmie, wydrukowanym w N 89. Kurjera Wileńskiego, w języku Rossyjskim, pod tytułem „*List z Pużany*“ z podpisem: Edward; Ł-ko.

Nie pierwszy to raz pan Ł-ko występuje ze swoją relacją o Prużanie — takiż, a raczéj podobny do tegoż list z podpisem: p. *E. Łobka* czytaliśmy, podobno już trzy miesięcy temu w N-rze 198 Inwalida Rossyjskiego.—Wszystko, co tylko można było wymyśleć najniedorzeczniejszego, a przytem najbardziéj ubliżającego i zaliczyć na karb mieszkańców tutejszych, wyraził w nim Autor, z całą twórczością pomysłów.—Zdawałoby się iż nareszcie *p. Łobko* rad byc powinien z tryumfu i zaprzestać na jednem oskarżeniu, gdyż z naszéj strony nie było żadnego usprawiedliwienia się; a milczeliśmy z przyczyn następujących: (na ów list tedy zwracam uwagę:)—1, Zbyt szanujemy organa publiczne, oceniamy ich role i przeznaczenie, iżbyśmy mieli zapełniać stronice jakiejkolwiek gazety tem, co samo z siebie jest tak błahe, podrzędne:—skandal w małem miasteczku, o którem i sam Autor, znacząco dla nas wspomina, a ztąd urazy osobiste, partje, strony, nareszcie walka zacięta, wszystko to tak niedorzeczne, iż przenosić się z tem, z ową właśnie walką, aż do pism publicznych, by z nich, w jakiéj niebądź formie strzelać do przeciwnika, uważaliśmy za rzecz nietylko że niestosowną, lecz ubliżającą, tak dla nas samych jako i innych.—2, milczeliśmy, przez wzgląd na wspomnienie, a więc uszanowanie osoby naszego, godnego czci Marszałka powiatu, którému to p. Łobko swemi pochwały, w takiéj materyi bardziéj ubliżył aniżeli oddał sprawiedliwość i bez tego nadto zasłużonéj jego powadze.—3, nakoniec, czyliż potrzeba było odpowiadać na to, co samo o sobie tak głośno krzyczało?—niemówię o podstawionych podług chęci Autora faktach, które mogły być, lub nie—na co dowodów oznaczyc trudno; lecz owe niedyskretne wyrażenia, nieuważne zbijanie się w opisach i zresztą widoczna niewiadomość wielu bardzo zwyczajnych rzeczy, czyż niedowodzą stronności i ubocznych przyczyn dyktujących owéj niesfornéj krytyce—i tak naprzykład: mówiąc o mieszkańcach miasta, o urzędnikach; gdy powiada, iż nie pełnią swych obowiązków (o czém wyższa władza nic nie wie:), prowadzą gnuśné życie (a jednak są zabawy i teatra na korzyśc budującego się kościoła) i t. d., nagle robi ich posiadaczami dóbr ziemskich i chce mieć niechętnymi uwolnieniu włościan (których niemają wcale:)— po takim tedy przejściu czepia się nareszcie i wszechstronnie ubliża obywatelom naszego powiatu, którzy, jeśli już nie czém innem, to choćby tem samem właśnie dają o sobie lepsze wyobrażenie, zasługują na większą uwagę i poszanowanie, gdy umieli wybrać z pomiędzy siebie, takiego przedstawiciela i przewodnika, jakim jest dzisiejszy Marszałek Szlachty; a któremu to *p. Łobko*, przechodząc w drugą ostateczność poświęcił cały zapas nieproszonego kadzidła.—Nakoniec Autor przemawia w sposób: jak gdyby prosił czytelnika o wiarę, w to wszystko co utworzył; otoż uprzedza, iż kto zna jego osobę (mały warunek:) ten nieposądzi o stronność i interesowność jego relacji.—(?)

Nam świadomym rzeczy, zdawało się iż dość było przeczytać tak zapalczywą krytykę, by osądzić jéj wartość i dla tego, jak już mówiłem, woleliśmy milczeć aniżeli zaprzeczać temu, co niezasługiwało na żadne względy—lecz gdy nareszcie *P. Łobko* sam ujrzał, jak łatwo zdradza *siebie*, a niechcąc zaprzestać na jednem, przystąpił do drugiego już poprawnego wydania swojego listu; i oto: w N 89. Kurjera ujrzeliśmy powtórne oskarżenie p. Ł-ki, już więcéj, choć na pozór loiczne, bardziéj przyzwoite, a tém samem godne uwagi, poczytuję sobie za obowiązek oznajmić: iż pismo to, również jak i pierwsze, jest wymysłem, utworem osobistych niechęci—i niewłaściwym środkiem odwetu; dla tego więc nie uważam nawet za potrzebne zbijać go we wszystkich prawie szczegółach : począwszy,—choćby od owych chorowito rozlanych twarzy, aż do czystości i porządku w mieście; dodam tylko,że jako według pana Ł-ki: jeden z oficerów 3 bateryi z litości dawał nam spektakle i urządzał zabawy, tak też również łaski jednego z byłych oficerów tejże bateryi mamy dziś dobre wyobrażenie, jacy to nieraz bywają owi, namaszczeni piśmiennictwem, gorliwi apostołowie postępu, poświęcający dobro ludzkości na ołtarzu miłości własnéj.

Skracając o ile można wyjaśnienie, tak rażącéj prawdy, niech mi wolno będzie zaprzestać na tych tylko dowodach, nie wchodząc w dalsze szczegóły, skandlicznego procesu; gdyż przedmiot ten i dla mnie samego nader niemiłą jest rzeczą; do tego zbyt jest on dla nas serjo, ażebym miał, za przykładem pana Ł-ki dawać tu pole odwetu, a więc przekąsom i ucinkom osobistym—nie; jeśliby nawet i zarzucono mi iż przemawiam jako obrażony, to bądź co jest, przecież to niemoże usprawiedliwiać nieprzyzwoitego względem nas i ogółu postępowania pana Ł-ki jak również nie może uwłaczać prawdzie niniejszej demonstracji, do któréj przystępuję, jedynie w celu zapobieżenia nadal natarczywości Autora bezkarnie krzywdzących nas listow.

Panie Redaktorze, wybacz że jako wyzwany, śmiem prosić, o umieszczenie powyższéj méj recenzji w jednym z bliższych numerow Kurjera; gdyż uważam to za słuszne, przyjmując na się obowiązek, jeśliby tego potrzeba wymagała, i o ile wzgląd na przyzwoitość dozwoli, dalszego w téj mierze wyjaśnienia.

Piotr Przybłęda.

Królewiec, *d, 28 maja.*

Cały upłyniony tydzień mieliśmy pogodny; nocną dobą małe przymrozki.

Pogodne powietrze i znaczne dowozy na Angielski i Londyński targ, wielce ścisnęły handel pszeniczny, tak, że tylko przy redukcji jednego szelinga, interessa przychodziły do skutku. W ogóle targi są mniéj jak przed tygodniem ożywione, bo Amerykańskie dowozy nie ustają, a młynarze w tranzakcje po bieżących cenach bynajmniéj niechcą wchodzić, uważając obecny czas zakupna za, jeszcze dla siebie, niewłaściwy. Zboże jare trzyma się w cenie dość mocno.

We Francji targi na pszenicę, mimo ograniczonego obrotu pomyślniéj się przedstawiały. Ostatecznie przybrała pszenica $\frac{1}{2}$ do 1.

W Holandji i Hamburgu było w tym tygodniu na giełdzie wiele życia i ruchu. Żyto było poszukiwanem taką konsumpcją, jako na prowincjonalny export. Gdzie niegdzie, mianowicie w interessach na odstawę postrzegano podwyżkę.

Nasza giełda jak w początku tygodnia okazywała tendencją ku podwyższeniu, tak w końcu znacznie ku zniżeniu się naginała.

Płacono na naszéj giełdzie: *)

	za szefel Pruski		korzec Warszawski z doliczeniem 15% agio.			
	funt. holl.	srbr.	złp.	gr.	złp.	gr.
pszenicy jasnéj z wagą	124—128	90 — 100	47	23	53	2
dtto żółtéj	„ 119=120	70 — 72	37	5	38	7
dtto czerwonéj	„ 118—128	80 — 90	42	14	52	—
ż y t a	„ 111—123	40 — 53	21	7	28	3
dtto na odst. w m. cz.	„ 120—	52½— —	27	21	—	—
jęczmienia wielkiego	„ 104—105	44 — —	25	5	—	—
dtto małego	„ 97—108	37 — 43	19	19	22	—
o w s a	„ 69— 70	27 — —	14	9	—	—
grochu białego	„	56 — 56½	29	21	30	—
dtto burego	„	50 — 75 nom	26	16	39	—
b o b u	„	55 — 70	29	7	37	—
w y k i	„	30 — 50	15	28	26	15
siemienia lnianego	„ 104—111	78 — 81	41	12	43	—
rzepiu zimowego	„	95 — 100 nom	50	14	58	—

Koniczyny czerwonéj centn. Tal. 5—15.
tto białéj „ „ 10—18.
Tymoteuszu „ „ 6—10.
Spirytusu 8000% Tral. z naczyniem Tal. 21½.
Soli beczka ½ srg. 60.
Węgli kamiennych maszynowych p. łaszt Tal. 44—45.
„ „ kowalskich 38—43.
Wełny odpowiednio do gatunku Centn. 75 do 80 Tal.
Śledzie i konopie bez odmiany.

Kursa zamian:
Londyn 3 Mc. 195¾.
Amsterdam 71 dni 101¼.
Hamburg 9 tyg. 44⅔.
Berlin 2 Mc. 99¼. 3 Mc. 99.
Rubel zamienia się srg. 28⅞.

J. Gościcki.

*) Szefel pruski równa się 2 $\frac{2}{100}$ czetwierykom. 1 srebrny grosz pruski—3 kop. (30 srb. groszy w talarze). Korzec równa się 4 litewskim szestnastkom, 4 ross. czetwierykom, 1 purowi żmójdzkiemu większemu.

ROZMAITOŚCI.

— Rozszerzenie kolonij angielskich jest jednym z pomiędzy najżywotniejszych wpływów cywilizacyjnych; jako wymówny dowód tego twierdzenia, możemy tu przytoczyć obraz kwitnącego stanu prowincij angielskich w Australji. Cuda roślinności podzwrótnikowéj zdaje się bledneć przed niesłychanie szybkim a potężnym rozrostem téj kolonji. Zaludniona pierwiastkowo w 1835 przez wychodźców z Van-Diemen, dopiéro w roku 1850 otrzymała prawa niezawisłości, a ledwie w 1854 zdobyła się na konstytucję. Pomimo tak szczupłéj kartki jéj dziejów, w ścianach głównego miasta zasiada wysoko rozwinięty rząd demokratyczny, któremu wiedeński „Figaro“ pewno nieodważyłby się radzić, ażeby pojechał do Anglji dla nauczenia się przyzwoitości parlamentarnych, jak to niedawno uczynił, zwracając mowę do prezydenta dzisiejszéj austryjackiéj rady państwa. Najdobitniéj bez wątpienia rysuje się obecnie potęga i zamożność młodéj kolonji w organizacji ochotników. Ostatniemi czasy, gubernator otrzymał polecénie na utworzenie 10,000 wojska z pomiędzy ochotników; wnet potém 4,000 zostały uorganizowane i uzbrojone: morska brygada ma 211, artyllerja 475, jazda 314, strzelcy 3,000 żołnierzy. Zawód ochotniczy jest nader popularny w Australji angielskiéj; jednomyślność, która zawsze cechuje Anglików, gdzie idzie o potrzeby publiczne, i tu się dosadnie wyraziła: ministrowie, urzędnicy sądowi, prawnicy, członkowie izby, nawet jéj prezydent, professorowie, szeryfowie, wszyscy należą do korpusu ochotników; jedni są komendantami plutonów, drudzy po prostu szeregowcami. Ochotnicy pomiędzy soba zawiązali towarzystwo strzelców, które rozdaje nagrody za celność; mają nadto swój własny dziennik p. t. „Victoria Review, a Journal of the Volunteer Forces.“ Co do handlu, przywóz i wywóz roku zeszłego o dziesięć razy przewyższał obróty roku 1851, a produkcja przedmiotów na wewnętrzne potrzeby kraju corocznie wzrasta potężnie. Wreszcie co do kommunikacji, z Mellburnu wychodzi ośm kolei żelaznych, a prócz tego są drogi o szynach płaskich (train ways) i urządzony ruch lokomotyw po progach zwyczajnych.

— W Glocesterze utworzyło się towarzystwo akcjonarjuszów, które zakupuje pługi parowe i potém za umiarkowaną opłatą udziela ich do użycia drobnym właścicielom ziemskim i dzierżawcom. Szczupłość kapitałów i niedostateczność ludności u nas, wpływając na nizkość ceny produktów, niedaje nam jeszcze zaprowadzić bez strat gospodarstwa z wysoką kulturą, jak tego dostatecznie dowiódł Thuenen: i pługi więc parowe, chociaż są pożądane, nie tak rychło zapewnie do nas zawitają. Ale zwracamy uwagę czytelnika na towarzystwo glocesterskie z tego mianowicie powodu, że widzimy w niém wymówny argument przeciwko stronnikom wielkiéj uprawy, którzy chcąc postawić na swojém, uciekają się aż do pomiatania mężów głośnych w Europie, dla tego, iż ci są zwolennikami innego systematu. Najsilniejszym pociskiem majoratystów jest twierdzenie, iż w drobnéj uprawie niemożna używać kosztownych machin i narzędzi, a więc i zaprowadzać ulepszeń, jak to może mieć miejsce w uprawie na wielką skalę. Przykład towarzystwa w Glocesterze wskazuje, że ten zarzut jest płonnym, równie jak powoływanie się na kwitnienie w Anglji wielkiéj uprawy, któréj tam niema pod panowaniem powszechnego fermerstwa.

— Piszą z Paryża, że władze miejskie wynalazły w tamecznym szpitalu dla nieuleczenie chorych, nieszczęśliwą starą kobiétę, która zamknięta przed pięćdziesięcią laty w kątku tego szpitala, aż do obecnéj chwili nie opuszczała swego tarczana. Ta staruszka jest krewną głośnego podczas rewolucji 1789 Mirabeau. Na jéj utrzymanie w szpitalu osoba niewiadoma przysyłała każdorocznie pieniądze w dostatecznéj ilości. Z rozkazu władzy, lekarz odwiedził nieszczęśliwą, która prawie zupełnie zapomniała mówić i znajduje się w stanie graniczącym z idjotyzmem. Podczas badania znaleziono przy niéj 18,000 franków, zachowanych z pensji dla niéj przysyłanéj. Teraz przewieziono ją do innego domu i pozwolono używać zupełnéj swobody; lecz biedna tak się zrosła ze swém więzieniem i tarczanem, że nie może się przyzwyczaić do towarzystwa ludzkiego. Schronienie jéj dotąd było otoczone ciemną mgłą tajemnicy; o sposobie wyśledzenia go rozpowiadają wiele ciekawych a romantycznych szczegółów.

— Według lugduńskiéj gazety „Progrès“, Amerykanin Hugth z polecenia rządu czynił doświadczenia nad nowym przyrządem telegrafu elektrycznego, który ma spowodować zupełny przewrót w kommunikowaniu depesz i zastąpić miejsce aparatu Morsa. Przyrząd, o którym mowa, zbudowany jest nakształt klawikordu, którego klawisze odpowiadają głoskom abecadła. Dosyć jest tylko przycisnąć stosowny klawisz w Lugdunie, a natychmiast tok elektryczny przeniesie to ciśnienie do Paryża i poruszy tam odpowiedni klawisz, który wygniecie na papierze literę żądaną dokładnie i wyraźnie. W tym samym czasie tok się zwraca ku Lugdunowi i tam powtarza tę samą głoskę, tak, że wysyłający depeszę w jednéj chwili może sprawdzić co do litery ścisłość podawanéj wiadomości. W ten sposób można posyłać depeszę z szybkością sześćdziesięciu wyrazów na minutę. Szybkość kommunikacji, oszczędność, dokładność, wszystko przemawia za tym nowym sposobem; jedyną niedogodnością jego jest przeraźliwy trzask w czasie odbijania się głosek na papierze.

— W brazylijskiém mieście Pelotas, przez nieoględność kucharza, cała pensja żeńska otrutą została cykutą. Dziewięćdziesiąt dwie wychowanice i cztery nauczycielki uległy temu smutnemu losowi.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Dziś, t. j. w Piątek, o godz. 7-éj wieczorem, w klubie Wileńskim ma być posiedzenie ogólne członków, w celu przejrzenia i uchwalenia ustawy klubowéj, przez ustanowiony na to komitet sporządzonéj.

— Znakomity rytownik Henryk Dmochowski, zamieszkały oddawna w Ameryce, a którego wizerunek i życiorys świeżo ogłoszony został w Tygodniku Illustrowanym, przyjechał do Wilna z Poznania, gdzie czas jakiś w podróży z Washingtonu był się zatrzymał, jakeśmy o tém w przeglądzie pism czasowych wspomnieli.

— Znakomity dziejopis Joachim Lelewel, umarł w Paryżu. Zwłoki jego pogrzebiono w przeszłą sobotę, 19 maja (1-go czerwca) na cmentarzu Montmartre, gdzie w liczbie innych, znany ekonomista Wołowski, w pięknéj przemowie skreślił żywot zmarłego.

— *Mińsk-Litewski.* I jeszcze się dowiadujemy o fakcie, przekonywającym nas,że pomimo usiłowań szlachetnego zastępu zacnych przewodźców i krzewicieli zamiłowania swojszczyzny, massa, szczególniéj na prowincji, zawsze jeszcze przychylnie spogląda i jest zanadto pobłażliwą dla nazw cudzoziemskich; np. Włoch jakiś wędrowny, muzyk mniéj niż mierny, pomyślniéj wyjdzie na swoim koncercie, niż nierównie zdolniejszy muzyk-rodak. Chcemy mówić o fakcie, co miał miejsce przed dwóma tygodniami w jedném z miast prowincjonalnych Królestwa, pogranicznych cesarstwu.

Pewien *metr* muzyki, rodem z Warszawy, zamieszkały w jedném z miast gubernjalnych Białéj-Rusi, w drodze powrótu z téj stolicy, zamierzył dać koncert w owém to mieście na harmoniflecie, świeżo w Warszawie nabytym, a będąc tam całkiem nieznanym, uciekł się, *dla lepszego skutku*, do nader *niewinnego* fortelu: ogłosił siebie za Włocha w sposób następny: nadrukował afiszów, co się zaczynały od tych wyrazów: „*Znany w Europie Artysta, professor Akademji muzycznéj S-téj Cecylji w Rzymie p.* L. Skrobini, *ma zaszczyt dać w mieście tutejszém melodijno-muzykalny koncert* (sic!) *na harmonijoflecie, instrumencie nieupowszechnionym jeszcze u nas* i t. d. poczém następuje programm cena, miejsc i t. p.

Trafem szczególnym, w powrócie do Mińska, zatrzymałem się na nocleg w owém mieście. Hotelowy, przyniósł mi oto ten właśnie afisz, a, lubo nie jestem wielkim znawcą języka włoskiego, zwąchałem przecie w téj dziwnéj włoszczyźnie nazwisko swojskie *przeskrobane* jeno na włoski *manjer*. Byłem na owym prześwietnym koncercie wydanym dla prześwietnéj publiczności, tłumnie zapełniającéj salę teatralną, bez zostawienia miejsca próżnego. Gdy się uniosła kurtyna w górę, oczom moim ukazała się postać szanownego koncertanta w całéj świetności swego genjuszu, i... poznałem w *Siniorze Scrobini*, ziomka, mego dobrego znajomego jeszcze ze Słuckich czasów, o którym niegdyś p. Żeleźniak pisał w korrespondencji do Dziennika Warszawskiego, że posiada jedną oryginalność w sposobie odbywania koniecznych funkcij życiowych (genjusz bo też nigdy bez pewnéj oryginalności w życiu prywatném nie bywa); tą jego oryginalnością był zwyczaj następny: od czasów wynalazku poduszek, cały rodzaj ludzki, albo-li tylko posiadacze takowych, zabierając się do snu, kładą na poduszki *głowy*,— zaś szanowny koncertant składał jakoby w tym razie na poduszkę *nogi;* czy to tak było w istocie, za to ręczyć może p. Aleksander, który o tém pisał do Dz. Warsz. i dziś już być może zgoła to niema miejsca, gdyż w owe czasy, jakeśmy z p. Żeleźniakiem wyprawiali w Słucku, dzisiejszy *Muzyk-Kompozytor-Koncertant* oddany był innéj specjalności, mianowicie był mistrzem choreografji miejscowéj i wydał bodaj nawet broszurę o *sztuce podrygiwania,* to też bardzo naturalnie, iż musiał pielęgnować przedewszystkiem te pożyteczne członki ciała swego, które najwięcéj mu pracowały i przynosiły korzyść jak dla społeczności, tak też i dla właściciela swego. Przesyłam wam fakt ten istotny, abyście go zamieścili w szpaltach pisma waszego, na naukę i przestrogę, oraz i ku zbudowaniu powszechnemu!

— Pewna cudzoziemka, która przed tygodniem opuściła brzegi jeziora Yven'd'on, w Szwajcarji, opowiadała nam nader ciekawy szczegół o ziomku naszym, tam zamieszkałym p. Malewskim, który przed kilku tygodniami z narażeniem własnego życia,uratował trzech ludzi. Działo się to w Kantonie *Vaud*, właśnie na jeziorze *Yven'd'on* podczas strasznéj burzy. Niebezpieczeństwo było tak widoczne, że nikt nie śmiał przyjść w pomoc nieszczęśliwym ofiarom. Lecz pan Malewski z prawdziwém poświęceniem rzucił się w rozhukane fale, i w kilka chwil, w obec zebranych na brzegu tłumów wyniósł na swoich barkach owe trzy ofiary.

Zapał mieszkańców był tak wielki, że go zaniesiono z tryumfem do miasta. Wieczorem tegoż samego dnia, mieszkańce miasta i okolic zebrali niewielki fundusik, ażeby dać możność p. Malewskiemu wydoskonalić się w sztuce fotografji u pierwszego fotografa w Genewie, ponieważ p. Malewski był jeszcze poczynającym w tym zawodzie. Dla utrwalenia zaś w pamięci tego szlachetnego czynu, w imieniu wszystkich mieszkańców p. Malewskiemu ofiarowano piękny medal. (*I. S.*)

KSIĘGOSUSZ I JEGO LECZENIE.

Czarna ciemierzyca (helleborus niger), w wielu okolicach naszege kraju dziko rosnąca, w chorobie księgosusz zwanéj, może być z korzyścią zastosowana. Przed pojawieniem się zarazy, korzeń téj rośliny, zadawany zwierzętom, zabezpiecza od choroby, a nawet ją pokonywa.

Sproszkowana ciemierzyca, zadana wewnątrz, sprawia: obfite wydzielanie się soków żołądka, kiszek i moczu. W większéj ilości zadana — sprawia womity i zwalnia żołądek — z bolem i rznięciem.

Jako lekarstwo od księgosuszu, ciemierzycę tak należy przyrządzić: osolone pojło albo sieczkę zmoczoną słoną wodą, posypać proszkiem ciemierzycy i dawać do jedzenia. Ilość proszku na jedną sztukę — od jednéj do dwóch łyżek stołowych.

W leśnych i nadrzecznych okolicach, gdzie rośnie obficie osina i różne gatunki łozy, dobrze jest dawać bydlętom — z tych drzew świeżo odartą korę, która w każdéj porze roku może być z równym skutkiem używana. Pierwiastki gorzkie i znaczna ilość garbniku, w tych gatunkach kory zawarte, wzmacniają żołądek, ułatwiają trawienie i zapobiegają chorobie. Pan P. S. od lat wielu tego sposobu używa i nigdy nie doznał klęski, która tak często kraj nawiedza.

A. S. lekarz med.
z gub. Kałużskiéj.

Mińsk, *16 maja 1861 r.*

(nadesłano.)

Katolicy miasta Mińska, bracia w Chrystusie.—W imie Przeczystej Dziewicy Maryi przyimijcie kapłańskie pozdrowienie w Panu,—łaska Boska niech trwa po wszystkie dni życia waszego a pokoj duszy niech wstąpi w serca wasze. W 1857 r. po raz pierwszy wprowadziłem do kaplicy domu Dobroczynności Majową Nowennę, czyli dziewięcio-dniowe nabożeństwo do Najświętszej Panny Maryi, na które zaś wy pośpieszyliście ochoczo i gromadnie, i w tymże samym czasie co roku aż dotąd uczęszczaliście na tę Nowennę.—W czasie tego nabożeństwa widziałem wasze szczere i przykładne modły tak, że mnie jako młodego kapłana jeszcze więcéj zachęca to przewodniczyć w tém nabożeństwie.—Obok tego, jedni widząc że kaplica domu Dobroczynności, była ubogą w apparaty i ozdoby kościelne, zacne damy miasta Mińska pośpieszyły z ornatami i rożnemi ozdobami dla tej świątyni—których jednak nazwiska przez szacunek i skromność ewangieliczną niewymieniam—drudzy zaś ofiarowywali światło na oświecenie obrazu i kaplicy w czasie nabożeństwa—Senior miastowej muzyki Pan Wincenty Stefanowicz corocznie z całą swą orkiestrą rano i wieczór poświęcał na prace — to właśnie wszystko pobudziło mnie do wdzięczności i wywołało chęć podziękowania wam publicznie w tym krótkim zarysie, a Królowa ta bez zmazy niech okryje was i domy wasze płaszczem swéj opieki i miłosierdzia.

Ks. Stanisław Feliński.

CENY TARGOWE W WILNIE.

od dnia 15-go do 18 maja.

Żyta beczka 13 rub., pszenicy beczka 24 rub, jęczmienia beczka 10 rub., owsa beczka 10 rub., grochu beczka 13 rub., gryki 9 rub., siana pud 70 kop., słomy pud 20 kop., kartofli beczka 6 rub., masła pud 7 rub.

TEATR.

Ostatni tydzień teatralnych widowisk.
Sobota 27 maja: Domy polskie (dramat).
Niedziela 28 maja: Niema z Portici (opera).

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 22-го по 25-ое мая.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ. Пом. Чечотъ. г-жа Струмилло. Сальмоновичъ. Черницкій. Рихтеръ. поруч. Станевичъ. Калиновскій. прап. Шкляренко. колл. асс. Фрыдбергъ. отст. поруч. Ельскій. чинов. по желѣз дор. Минскій.

Въ разныхъ домахъ:

Въ д. Пясецкаго: пом. Гопненъ.—Въ д. Пузыны: пом. Кучевскій. Малевскій. Головня. Михалина Коревина. Варвара Лопацинская. Карлъ Марциновскій съ сыномъ Осипомъ. Ю. Карповичъ. Въ д. Зеновича: пом. Алек. Брохоцкій.—Въ д, Малиновскаго: пом. Нап. Одаховскій.—Въ д. Тринтроха: пом. Влад. Хмѣлевскій.—Въ д. Брандта: пом. Фр. Красовскій.—Колл. асс. Жебровскій. лекарь 1-го сапернаго баталіона Осипъ Александровичъ.—Въ д. Пупкина: пом. Рышардъ Ромеръ. Францъ Бржозовскій.—Въ д. Ковалевскаго: пом. Людовика Хондзинская съ сыномъ Брониславомъ и дочерью Софіею.

Выѣхавшіе изъ Вильна съ 22-го по 25-го мая.

Пом. Сулистровскій. Чеховичъ. Помернацкая. г-жи: Гелена Боровская. Валерія Врублевская. Ос. Деревинскій. Ант. Корево. Ад. Губертъ. инж. капитанъ Янковскій. К. Грабовскій. Руд. Левандовскій. графиня Амелі О'Руркъ. Ос. Александровичъ. двор. Влад. Сидоровичъ. Мих. Скаржинскій. пом.: Вильг. и Ник. Лопацинскіе. дирек. Вилен. гимн. колл. сов. Карлъ Фрейманъ. пом. Михалина Помарнацкая. членъ Динабург. коммис. коммисіи подполк. Корсаковъ. дирек. Вилен. обсерв. стат. сов. Егоръ Саблеръ съ семействомъ.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 22 do 25 maja.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Czeczot. pani Strumiłłowa. Salmonowicz. Czernicki. Richter. porucz. Staniewicz. Kalinowski. chor. Szklarenko. ass. koll. Frydberg. dym. porucz. Jelski. urzęd. kol. żel. Miński.

W różnych domach.

W domu Piaseckiego: ob. Hoppen.—W d. Puzyny: ob. Kuczewski. Malewski. Hołownia. Michalina Korewina. Barbara Łopacińska. K. Marcinowski z synem Józefem. Jul. Karpowicz.—W d. Zenowicza: ob. Alek. Brochocki.—W d. Malinowskiego: ob. Nap. Odachowski.—W d. Trintrocha: ob. Wład. Chmielewski.—W d. Brandta: ob. Fran. Krassowski. ass. koll. Żebrowski. lekarz 1-go bataljonu saperów Józef Aleksandrowicz.—W d. Pupkina: ob. Rysz. Romer. Fran. Brzozowski. W d. Kowalewskiego: ob. Ludwika Chądzyńska z synem Bronisławem i córką Zofją.

Wyjechali z Wilna od 22 do 25-go maja.

Ob.: Sulistrowski. Czechowicz. Pomernacka. panie: Helena Borowska. Walerja Wróblewska. Józ. Derewiński. Ant. Korewo. Adolf Huwert. inż. kap. Jankowski. hr. K. Grabowski. Rud. Lewandowski. hrabina Amelja O'Rurk. Józ. Aleksandrowicz. szlach. Wład. Siderowicz. Mich. Skarżyński. ob.: Wilh. i Mik. Łopacińscy. dyrek. Wileń. gimn. ass. koll. K. Frejman. ob. Michalina Pomarnacka. czł. Dynaburg. kommissor. kommis. podpółk. Korsakow. dyrek. Wileń. obserwator. radzca stanu Grzegorz Sabler z rodziną.

Печатать позволяется. ВИЛЬНО 25 мая 1861 г.— Цензоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ.*

W drukarni A. H. Kirkora.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ. OGŁOSZENIA SKARBOWE.

2. Во исполненіе предписанія г. товарища министра государственныхъ имуществъ отъ 16 марта сего года за N. 276 и основаннаго на ономъ предписанія его свѣтлости г. Прибалтійскаго генералъ-губернатора отъ 24 марта с. г. за N. 615, Курляндское губернское правленіе доводитъ до всеобщаго свѣдѣнія, что на продажу казенныхъ фермъ Дангофъ, Излицъ, Альтъ-Мемельгофъ, Реженгофъ, Петербергъ, Потерфельдъ и Петервейде, изъ коихъ три первыя находятся въ Баускомъ, послѣднія въ Добленскомъ уѣздахъ, торгъ назначенъ 14 іюня, съ переторжкою 16 іюня 1861 года. Желающіе участвовать въ торгахъ вызываются явиться въ означенные дни, въ 12 часовъ полудня въ Курляндское губернское правленіе съ представленіемъ прошеній съ законными залогами и объявить за тѣмъ предлагаемую ими цѣну. Запечатанныя объявленія принимаются также до 16 іюня 12 часовъ полудни и должны содержать въ себѣ, согласно ст. 1909 томъ X кн. I Св. Зак. (изд. 1857 г.), отзывъ, что предлагающій цѣну согласенъ съ опредѣленными кондиціями, въ точности означенную предлагаемую имъ высшую цѣну, мѣсто жительства, званіе, имя и фамилію его, число мѣсяца и годъ и наконецъ узаконенные залоги. Кондиціи на которыхъ основываются торги нижеслѣдующія:

1) О послѣдствіяхъ торговъ представлено будетъ г. министру государственныхъ имуществъ, который донесетъ о нихъ комитету гг. министровъ на испрашиваніе Высочайшаго утвержденія.

2) Торги должны быть начаты съ оцѣночной суммы фермъ, опредѣленной на основаніи нынѣ получаемаго съ нихъ доходъ и показанной въ прилагаемой при семъ вѣдомости.

3) Къ торгамъ на пріобрѣтеніе вышеозначенныхъ фермъ, какъ незаселенныхъ земель, допускаются кромѣ евреевъ лица всѣхъ вообще сословій.

4) Ближайшія кондиціи о продажѣ означенныхъ 7 казенныхъ фермъ, усматриваются въ губернскомъ правленіи.

5) Срокомъ къ вводу во владѣніе пріобрѣтателей фермъ назначается первый послѣ утвержденія торговъ экономическій срокъ, т. е. 23 апрѣля 1862 года.

6) Во избѣжаніе всякихъ расчетовъ съ арендаторами продающихся 7 фермъ казна оставляетъ заключеніе съ ними контракты въ своей силѣ до истеченія срока оныхъ.

Замокъ Митава, 18 апрѣля 1861 г.

ВЫПИСКА

изъ оцѣночныхъ вѣдомостей Курляндскимъ фермамъ: Дангофъ, Излицъ, Альтъ-Мемельгофъ, Реженгофъ, Петербергъ, Петерфельдъ и Петервейде.

N. по порядку.	Наименованіе статей и указаніе уѣздовъ.	Пространство въ десятинахъ. Всего	Въ томъ числѣ удобной.	Число строеній.	Цѣнность строеній въ рубляхъ.	Отдача въ содержаніе. По какой годъ.	Изъ платежа какого дохода. Руб.	Цѣнность отпускаемыхъ лѣсныхъ матеріаловъ, отчисленная при оцѣнкѣ. По доходу выручаемому. Руб.	К.	Оцѣнка статей въ рубляхъ серебромъ. Капитализируя выручаемой доходъ по 3% расчету съ отчисленіемъ цѣнности отпускаемыхъ лѣсныхъ матеріаловъ.
	Въ Бауском уѣздѣ.									
1	Ферма Дангофъ . .	94	89	6	1355	по 1864	120	57	—	2,416 рублей.
2	„ Излицъ . . .	108	101	5	1346	по 1864	209	61	5	4,932 —
3	Альтъ-Мемельгофъ	88	83	6	895	по 1864	200	59	80	5,018 —
	Въ Добленскомъ уѣздѣ.									
4	Ферма Реженгофъ . .	117	113	6	42⁴/₅	по 1864	238,16	38	49	8,328 —
5	„ Петербергъ . .	159	149	9	2180	по 1866	425	147	22½	9,952 —
6	„ Петерфельдъ .	201	194	8	3315	по 1867	1005	132	11½	29,099 —
7	„ Петервейде . .	275	266	9	4550	по 1867	1010	141	96½	29,052 —

подписалъ: Директоръ *Рудницкій.* (347)

2. W skutek zalecenia p. towarzysza ministra dóbr państwa, pod dniem 16-m marca ter. roku za N. 276 i następnie polecenia jaśnie oświeconego p. jenerał-gubernatora Nadbaltyckiego z dnia 24 marca ter. roku za N. 615, Kurlandzki rząd gubernjalny podaje do powszechnéj wiadomości, iż na przedaż ferm skarbowych Danhof, Izlitz, Alt-Memelhof, Rezenhof, Peterberg, Peterfeld i Peterwejde, z których trzy pierwsze znajdują się w powiecie Bauskim, a ostatnie w Dobleńskim, targ naznaczony został na dzień 14 czerwca, z przetargiem 16 czerwca 1861 r. Życzący uczęstniczyć w targach, zechcą przybyć na nie, w dni oznaczone, na godzinę 12-tą, do Kurlandzkiego rządu gubernjalnego, i podać o tém właściwe prośby, wraz z ewikcjami prawem oznaczonemi i oświadczyć zarazem wysokość dającéj się przez nich summy. Oświadczenia opieczętowane przyjmują się także do godziny 12-éj 16 czerwca i mają zawierać w sobie, stosownie do 1909 art. X T. I ks. Zb. Pr. (wyd. 1857 r.): zobowiązanie się, iż oświadczający cenę; zgadza się na ustanowione warunki; wyraźnie wymienioną cenę najwyższą, miejsce swego zamieszkania, stan, imie i nazwisko, datę i nakoniec ewikcje prawem przepisane. Warunki, przyjęte za zasadę targów, są następujące:

1) O skutkach targów będzie przedstawiono p. ministrowi dóbr skarbowych, który zawiadomi o nich komitet p. ministrów dla wyjednania Najwyższego zatwierdzenia.

2) Targi mają się rozpocząć od summy szacunkowéj ferm, która się wylicza podług czynionego przez nie obecnie dochodu, wymienionego w załączającym się niżéj spisie.

3) W targach dla nabycia ferm wyżéj wymienionych, jako gruntów nieosiadłych, mogą brać udział, prócz żydów, osoby wszelkich w ogólności stanów.

4) Warunki szczegółowe co do przedaży pomienionych 7 ferm skarbowych, mogą być rozpatrywane w rządzie gubernjalnym.

5) Za termin do wprowadzenia w posiadanie ferm nabytych, naznacza się najbliższy od utwierdzenia targów termin ekonomiczny, to jest 23 kwietnia 1862 roku.

6) Dla uniknienia wszelkich rozrachunków z dzierżawcami przedających się 7-miu ferm, skarb zostawuje zawarte z nimi kontrakta w swojéj mocy aż do upłynienia ich terminu.

Zamek Mitawa, 18 kwietnia 1861 roku.

WYJĄTEK

ze spisów taxacyjnych ferm Kurlandzkich: Danhof, Izlitz, Alt-Memelhof, Rezenhof, Peterberg, Peterfeld i Peterweide.

N. porządkowy.	Wymienienie artykułów i w jakim powiecie.	Przestrzeni dziesięcin. W ogóle.	W téj liczbie uprawnéj.	Liczba zabudowań.	Oszacowanie zabudowań na ruble.	Oddano w dzierżawę. Do którego roku.	Za opłatę dochodu. Rub.	Szacunkowa wartość drzewa wydawanego, wyliczona przy ocence. W miarę płaconego dochodu. Rub.	Kop.	Ocenienie artykułów na ruble srébrem. Kapitalizując otrzymywany dochód podług wyliczenia 3% z potrąceniem wartości dającego się drzewa.
	W pow. Bauskim:									
1	Ferma Danhof . .	94	89	6	1355	do 1864	120	57	—	2,416 rub.
2	„ Izlitz . . .	108	101	5	1346	— 1864	209	61	5	4,932 „
3	„ Alt-Memelhof	88	83	6	895	— 1864	200	59	80	5,018 „
	W pow. Dobleńskim:									
4	Reżenhof	117	113	6	42⁴/₅	— 1864	238,16	38	49	8,328 „
5	Peterberg	159	149	9	2180	— 1866	425	147	22½	9,952 „
6	Peterfeld	201	194	8	3315	— 1867	1005	132	11½	29,099 „
7	Peterwejde	275	266	9	4550	— 1867	1010	141	96½	29,052 „

Podpisał: Dyrekter *Rudnicki.* (347)

2. Минскій уѣздный судъ на основаніи 1239 ст. X Т. I. ч. Зак. Гражд. вызываетъ ксендза Роха Рачинскаго, и дворянъ Іоанну Сниткову, Кляру Клюковскую, Марьянну Булгаровскую, Францишку Яновскую, Адама Барановича, Іосифа Брилевскаго, Екатерину Колендзину, Казимиру Шишкову и Юлію Ревенскую, или же за смертію поименованныхъ лицъ, наслѣдниковъ ихъ, на явку въ сей судъ въ шести-мѣсячномъ срокѣ, для сдѣланія расчета съ помѣщиками Адамомъ и Іоахимомъ Гиляріевыми Хмарами, по заемнымъ обязательствамъ, выданнымъ нынѣ покойнымъ отцемъ ихъ Гиляріемъ Хмарою. Мая 12 дня 1861 года. (348)

2. Mińskі sąd powiatowy, na zasadzie 1239 art. X T. cz. I Pr. Cywil., wzywa księdza Rocha Raczyńskiego i szlachtę: Johannę Snitkowę, Klarę Klukowskę, Marjannę Bulharowskę, Franciszkę Janowskę, Adama Baranowicza, Józefa Brylewskiego, Katarzynę Kolędzinę, Kazimierę Szyszkowę i Julię Rewieńską, lub w razie zejścia ze świata tych osób, ich spadkobierców, iżby przybyli do tego sądu, w ciągu terminu sześciomiesięcznego, dla rozliczenia się z obywatelami Adamem i Joachimem Chmarami, z rzeczy obligów przez zmarłego obecnie ich ojca Hilarego Chmarę wydanych. Dnia 12 maja 1861 roku. (348)

2. Помѣщикъ Трокскаго уѣзда Александръ Ромеръ съ женою Матыльдою и отстав. маіоръ Осипъ Бернацкій отправляются за границу.

Колл. асс. *Зубовичъ.* (367)

2. Obywatel powiatu Trockiego Aleksander Romer z żoną Matyldą i odstawny major Józef Bernacki wyjeżdżają za granicę.

Ass. koll. *Zubowicz.* (367)

2. Виленскіе евреи: Іоссель Сыфринъ, Юдель Мѣсникъ, сынъ Ошмянскаго 3-й гильдіи купца Давидъ-Лейзерхъ Зорхъ и Поневѣжская мѣщанка Бейле-Маріяша Гинзбургъ отправляются за границу.

Колл. асс. *Зубовичъ.* (366)

2. Żydzi Wileńscy: Josiel Syfryn, Judel Miesnik, syn Oszmiańskiego kupca 3-éj gildy Dawid-Lejzerch Zorch i mieszczanka Poniewiezska Bejla-Marjasza Ginzburg wyjeżdżają za granicę.

Ass. koll. *Zubowicz.* (366)

1. Отъ С.-Петербургской сохранной казны въ слѣдствіе ея постановленія объявляется, что въ оной будетъ продаваться съ аукціоннаго торга заложенное бывшему заемному банку и просроченное имѣніе чиновника 8 класса Антона Осипова Плятеръ-Плохоцкаго, Могилевской губерніи Оршанскаго уѣзда съ землею разныхъ качествъ 5,715 дес. 170 саж., на коей поселено ревизскихъ 473 крестьянъ 10-й ревизіи. О срокахъ торгамъ объявлено будетъ въ свое время. (361)

1. St. Petersburska kassa zachowawcza w skutek postanowienia swego ogłasza, że w niéj będzie się przedawał z targu publicznego zastawiony w byłym banku pożyczkowym i przeroczony majątek, urzędnika 8 klassy Antoniego Platera-Płochockiego, w gubernii Mohylewskiéj w powiecie Orszańskim położony, z ziemią różnych gatunków w ilości 5,715 dzieś. 170 sąż., na któréj jest osiadłych 473 włościan rewizyjnych podług 10 popisu ludności. O terminach targów ogłoszono będzie w swoim czasie. (361)

1. Виленскій приказъ общественнаго призрѣнія объявляетъ, что въ ономъ будетъ продаваться за ссудную недоимку и прочіе казенные долги, фольварокъ Ловцуны или Жижма, наслѣдниковъ помѣщика Лидскаго уѣзда Станислава Оранскаго, съ 6 мужескаго пола душами, 1 уволокою, 14 моргами, 74 прентами земли и со всѣми къ оному принадлежностями, оцѣненный по десяти-лѣтней сложности дохода въ 190 руб. сер. О срокахъ же продажи этаго имѣнія будетъ извѣщено чрезъ сей же Вѣстникъ. Мая 18 дня 1861 года.

Ис. д. непремѣннаго члена *Нагловскій.*
Секретарь *Хорошевскій.*
Столоначальникъ *Ковалевскій.* (362)

1. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, że w nim będzie się przedawał za zaległość pożyczkową i inne długi skarbowe, folwark Łowcuny albo Żyżma, spadkobierców obywatela powiatu Lidzkiego Stanisława Orańskiego, zawierający ziemi 1 włokę 14 morgów 74 prętów, na któréj włościan rewizyjnych płci męzkiéj jest 6, ze wszystkiemi przynależytościami oceniony w stosunku dochodu dziesięcioletniego na 190 rub. sr.; o terminie przedaży tego majątku w tymże Kurjerze będzie ogłoszono.

Peł. ob. członka ciągłego *Nagłowski.*
Sekretarz *Choroszewski.*
Nacz. Stołu *Kowalewski.* (362)

1. Виленская евангелическо - реформатская коллегія симъ объявляетъ, что совѣщанія евангелическо-реформатскаго сѵнода въ нынѣшнемъ году будутъ производиться Минской губерніи, въ г. Слуцкѣ и начнутся 8 числа будущаго іюля мѣсяца. 20 мая 1861 года.

Президентъ коллегіи Г. *Курнатовскій.*
Генеральный секретарь Ѳ. *Липинскій.* (368)

1. Wileńskie ewangelicko-reformowane kollegjum ogłasza, iż obrady ewangelicko-reformowanego synodu w roku bieżącym będą się odbywały w mieście Slucku gubernji Mińskiéj i rozpoczną się w dniu 8 przyszłego miesiąca lipca. Dnia 20 maja 1861 roku.

Prezes kollegjum H. *Kurnatowski.*
Sekretarz jeneralny T. *Lipiński.* (368)

1. Отъ Россіенскаго уѣзднаго предводителя дворянства: объявляетъ о выѣздѣ за границу въ Пруссію, титулярнаго совѣт. Зенона Викентіевич Битовта съ женою Софіею, на полъ года. (374)

1. Rossieński marszałek powiatowy ogłasza o wyjeździe za granicę do Pruss radzcy honorowego Zenona Bitowta z żoną Zofją na pół roku. (374)

3. По случаю неоднократно выраженныхъ желаній разныхъ лицъ имѣть точныя свѣдѣнія о правилахъ и условіяхъ, касающихся пріема воспитанниковъ въ Виленскій дворянскій институтъ и воспитанницъ въ подвѣдомственный институту Виленскій казенный образцовый пансіонъ для благородныхъ дѣвицъ, а также и о преподаваемыхъ предметахъ въ сихъ заведеніяхъ, начальство института сочло нужнымъ довести до общаго свѣдѣнія, что въ институтѣ программа предметовъ одинакова какъ и во всѣхъ гимназіяхъ Имперіи; въ казенномъ образцовомъ дѣвичьемъ пансіонѣ, состоящемъ изъ четырехъ курсовъ, преподаются слѣдующіе предметы, а именно: законъ Божій, языки: русскій, польскій, французскій, нѣмецкій, географія, исторія, ариѳметика, чистописаніе, рисованіе и женскія рукодѣлія. Музыка же, пѣніе и танцы по желанію.

Условія пріема въ институтъ слѣдующіе: плата за годовое содержаніе 250 руб. и сверхъ того вновь поступающіе вносятъ единовременно на первоначальное обзаведеніе по 25 руб.

Въ образцовомъ пансіонѣ плата за годовое содержаніе 150 руб.

Учебный курсъ открывается въ институтѣ въ началѣ августа а въ образцовомъ пансіонѣ въ началѣ сентября и оканчивается въ половинѣ іюня мѣсяца.

При опредѣленіи воспитанниковъ необходимы слѣдующіе документы: метрическая выпись, свидѣтельство о происхожденіи и о состояніи здоровья.

Къ сему начальство института имѣетъ честь прибавить, что въ текущемъ году и до поступленія всѣхъ сверхкомплетныхъ воспитанницъ Виленскаго казеннаго образцоваго пансіона для благородныхъ дѣвицъ на казенныя вакансіи, пріема въ означенное заведеніе казеннокоштныхъ воспитанницъ вовсе не будетъ.

Директоръ *Падренъ де-Карне.*
Письмоводитель А. *Баранцевичъ.* (345)

3. Z powodu, iż różne osoby niejednokrotnie oświadczały chęć dokładnego oświadomienia się o przepisach i warunkach, tyczących się umieszczenia uczniów w Wileńskim instytucie szlacheckim i uczenic w zawiadywanym przez instytut Wileńskim wzorowym pensjonie skarbowym dla panien szlachetnych, tudzież o wykładanych przedmiotach w tych zakładach,— zwierzchność instytutu poczytuje za rzecz potrzebną podać do powszechnéj wiadomości, że w instytucie programm przedmiotów jest jednostajny jak we wszystkich gimnazjach w Cesarstwie, a w skarbowym wzorowym pensjonie panien, składającym się z czterech kursów, wykładane są przedmioty następujące, a mianowicie: religja, języki rossyjski, polski, francuzki i niemiecki, jeografia, historja, arytmetyka, kaligrafja, rysunki i roboty żeńskie; muzyka zaś, śpiew i tańce na żądanie.

Warunki umieszczenia w instytucie są następujące: płaca za utrzymanie roczne 250 rubli i nadto nowi uczniowie wnoszą jednorazowie na potrzeby początkowe 25 rubli.

W pensjonie wzorowym na roczne utrzymanie płaci się 150 rubli.

Kurs szkolny zaczyna się w instytucie w pierwszych dniach sierpnia, a w pensjonie wzorowym w pierwszych dniach września, i kończy się w połowie czerwca.

Przy umieszczeniu uczniów potrzebne są dokumenta następujące: metryka, poświadczenie o rodowitości i o stanie zdrowia.

Do tego zwierzchność instytutu ma honor dodać, iż w roku bieżącym i aż do przyjęcia wszystkich nadkompletnych wychowanic Wileńskiego skarbowego pensjonu wzorowego panien szlachetnych na wakanse skarbowe, do rzeczonego zakładu wychowanice na koszt skarbowy wcale przyjmowane nie będą.

Dyrektor *Padrun-de-Carné.*
Sekretarz A. *Barancewicz.* (345)

3. Отъ Виленскаго приказа общественнаго призрѣнія объявляется, что для выручки ссудной недоимки и прочихъ казенныхъ взысканій будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ 4 августа сего 1861 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на продажу имѣнія Вицковщизна, съ деревнею Дзехцяры, помѣщиковъ Вилейскаго уѣзда Русецкихъ, съ 20 муж. пола душами, 260 десятинами земли и со всѣми къ оному принадлежностями, оцѣненное въ 1,300 руб. А потому желающіе участвовать въ означенныхъ торгахъ благоволятъ явиться въ приказъ съ благонадежными залогами, гдѣ могутъ видѣть и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ относящіеся къ тому имѣнію документы. Мая 11 дня 1861 г.

Ис. д. непремѣннаго члена *Нагловскій.*
Секретарь *Хорошевскій.*
Столоначальникъ *Ковалевскій.* (344)

3. Wileński urząd powszechnéj opieki ogłasza, iż w celu wyręczenia zaległości pożyczki i innych długów skarbowych i prywatnych, będzie się w nim odbywał targ dnia 4 sierpnia ter. 1861 r., od godz. 11 zrana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na przedaż majątku Witkowszczyzna ze wsią Dziechciary obywateli powiatu Wilejskiego Rusieckich, z 20 duszami płci męzkiéj, 260 dziesięcinami ziemi i ze wszystkiemi przynależytościami, oceniony 1,200 rubli; przeto życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą przybyć do tego urzędu z pewnemi zastawami, gdzie mogą widzieć i przed nadejściem terminu targów tyczące się tego majątku dokumenta. Dnia 11 maja 1861 r.

Peł. ob. członka ciągłego *Nagłowski.*
Sekretarz *Choroszewski.*
Nacz. Stołu *Kowalewski.* (344)

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго губернатора объявляетъ о выѣздѣ за границу: помѣщика Виленскаго уѣзда гр. Франца Семеновича Коссаковскаго съ женою Екатериною, сыномъ Патрикомъ, родственницею графинею Іозефою Коссаковскою и дворянкою Анною Свѣтликовскою, коллежскаго совѣтника Константина Александровича Воляна съ женою Михалиною, помѣщицы Бѣльскаго уѣзда Флорентины Гарткевичъ съ дочерью Маріею и коллежскаго регистратора Константина Гартковича.

Колл. асс. *Зубовичъ.* (352, 354 и 355)

3. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego gubernatora ogłasza, iż wyjeżdżają za granicę: obywatel powiatu Wileńskiego hrabia Franciszek Kossakowski z żoną Katarzyną, synem Patrykiem, krewną hrabiną Józefą Kossakowską i szlachcianką Anną Swietlikowską, oraz radca kollegjalny Konstanty syn Aleksandra Wolan z żoną Michaliną, i obywatelka powiatu Bielskiego Florentyna Hartkiewiczowa z córką Marją i regestrator kollegjalny konstanty Hartkiewicz.

Ass. koll. *Zubowicz.* (352, 354 i 355)

3. Россіенскій 3-й гильдіи купецъ Зундель Вербловскій съ женою Цвикою съ сыномъ Говсѣемъ и дочерью Эстерою и Виленскія еврейки Шейна Левинъ и Мерка Греберъ отправляются за границу.

Колл. асс. *Зубовичъ.* (343)

3. Rossieński kupiec 3-éj gildy Zundel Werbłowski z żoną Cwiką, z synem Owsiejem i córką Esterą i żydówki Wileńskie Szejna Lewin i Merka Greber wyjeżdżają za granicę.

Ass. koll. *Zubowicz.* (343)

3. Вилейскій земскій исправникъ объявляетъ о намѣреніи отправиться за границу помѣщицы Лауры Гереберской. (349)

3. Wilejski ziemski sprawnik ogłasza o wyjeździe za granicę obywatelki Laury Herberskiéj. (349)

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Do KSIĘGARNI **Maurycego Orgelbranda** nadszedł nowy transport najróżnorodniejszych gatunków

Papieru listowego

w linje, kratki, kwiaty, arabeski i t. p. tak białego jako i kolorowego. Na żądanie odbijają się na sucho (en relief) początkowe litery nazwisk, za opłatą znacznie obniżoną, jak następuje: za wyciski liter na 1 librze (24 arkuszach) zamiast 20 k. *tylko 7½ kop.* Kupujący papieru za 1 rubla, płaci za odciski tylko po 5 k. od libry; kupującym zaś za 3 rs. i więcéj papieru, odciski liter wykonywają się *bezpłatnie*. W tejże księgarni wyciskają się

Bilety wizytowe

na sucho (en relief) na francuzkim papierze z obu stron glansowanym, a cenę za 100 sztuk razem z odbiciem zamiast rs. 2 k. 50, *odtąd rs. 1 k. 50 ustanawia.* Bilety wizytowe na czarno odbijane, też mogą być zamawione, a ceny stosownie do zleceń zawsze umiarkowane. 3. (324)

TOWARZYSTWO DROGI ŻELAZNEJ WARSZAWSKO-BYDGOSKIEJ.

Stosownie do §§ 30, 31, 34 i następnych ustawy towarzystwa, rada zarządzająca ma zaszczyt wezwać akcjonarjuszów na ogólne zgromadzenie w dniu $^{16}/_{28}$ czerwca r. b., o godzinie 11-éj rano, w Warszawie, w sali posiedzeń, w dworcu kolei żelaznéj odbyć się mające.

Do zgromadzenia ogólnego może należeć każdy akcjonarjusz posiadający przynajmniéj 20 sztuk poświadczeń na akcje pierwszéj serji po rs. sto, lub 4 takichże poświadczeń z drugiéj serji po rs. pięćset. Wolno dać się zastąpić na zgromadzeniu ogólném przez członka innego tegoż zgromadzenia za wręczeniem mu przynajmniéj 20 sztuk poświadczeń na akcje serji pierwszéj, lub 4 takichże poświadczeń serji drugiéj, i udzieleniem prywatnego pełnomocnictwa bez stempla.

Dla zasiadania na ogólném zgromadzeniu, akcjonarjusze winni złożyć swoje poświadczenia na akcje i pełnomocnictwa w kassie głównéj towarzystwa wprzód na dni 14 przynajmniéj, to jest najpóźniéj do dnia $^{2}/_{14}$ czerwca b. r. otrzymają zaś karty imienne wnijścia z wymienieniem liczby złożonych poświadczeń.

Warszawa d. $^{10}/_{22}$ maja 1861 r. 1. (363)

TOWARZYSTWO DROGI ŻELAZNEJ WARSZAWSKO-WIEDENSKIEJ.

Stosownie do §§ 30, 31, 34 i następnych ustawy towarzystwa, rada zarządzająca ma zaszczyt wezwać akcjonarjuszów na ogólne zgromadzenie w dniu $^{15}/_{27}$ czerwca r. b., od godziny 11-éj rano, w Warszawie, w sali posiedzeń, w dworcu kolei żelaznéj odbyć się mające.

Do zgromadzenia ogólnego może należeć każdy akcjonarjusz posiadający przynajmniéj 40 akcji. Wolno dać się zastąpić na zgromadzeniu ogólném przez członka innego tegoż zgromadzenia za wręczeniem mu przynajmniéj 40 akcji, i udzieleniem prywatnego pełnomocnictwa bez stępla.

Dla zasiadania na ogólném zgromadzeniu akcjonarjusze winni złożyć akcje swoje i pełnomocnictwa w kassie głównéj towarzystwa wprzód na dni 14 przynajmniéj, to jest najpóźniéj do d. $^{1}/_{13}$ czerwca r. b. za odebraniem karty imiennéj wnijścia, z wymienieniem liczby złożonych akcji.

Warszawa d. $^{10}/_{22}$ maja 1861 r. 1. (363)

1. Na jarmarku pod N. 32 w magazynie Rozje przedają się prawdziwe PERFUMY PARYZKIE znanego perfumiana Lubena, zamiast 60 kop. po 50 k. za flakonik. (372)

1. Na jarmarku pod N. 32 rozprzedają się fotograficzne Stereoskopowe RYCINY po najtańszéj cenie:

	za tuzin.
Paryskie widoki	2 r. 40 k.
Rożne widoki i *gruppy* angielskie kolorowe	4 r. —
Takież transparantowe	6 r. —
Teatralne binokle wielkiego rozmiaru czarne po	8 r. —
białe	10 r. —

(371)

2. По случаю отъѣзда передаются квартиры на Поповщизнѣ за Зарѣчьемъ, въ домѣ господина Краковскаго. Въ верхнемъ этажѣ 9 комнатъ, въ нижнемъ 6; при домѣ угодья и садъ. О цѣнѣ узнать у хозяина дома.

Z przyczyny wyjazdu wypuszczają się mieszkania na Popowszczyznie za Zarzeczem w domie Krakowskiego. Na drugim piętrze 9 pokojów, w dolném 6, ze wszelkiemi wygodami i ogrodem. O cenie można dowiedzieć się u gospodarza domu.

2. Mamy honor zawiadomić prześwietną publiczność, że w dzierżawionym przez nas ogrodzie WW. Strumiłłów w m. Wilnie, sprzedajemy, oprócz różnego rodzaju nasion w najlepszym gatunku, krzewy pokojowe, flanse kwiatów letnich, warzywnych,— oraz różne gatunki i kolory georgnij po umiarkowanych cenach.

KRAKO i WELER z Hanoweru. (351)

Продается КОЛЯСКА четыремѣстная. Узнать въ Кадетскомъ корпусѣ у швейцара. 3. (321)

3. Uwiadamiam prześwietną publiczność, że Zegarmistrz Sysko przeniósł się z domu Wróblewskiego do domu Daukszy. (327)

3. Robotników rolnych, rzemieślników, urzędników gospodarczych, rządzców dóbr i plenipotentów do Litwy i Rossji, na mocy pierwéj odebranéj plenipotencji, dostarczyć mogę. O bliższych warunkach można się listem frankowanym dowiedzieć w Nakle w W. Xięstwie Poznańskiem.

Nakło, dnia 7 maja 1861 r.

Ignacy *Oberski*. (311)

2. Konsul Teodor Stender, mieszkaniec m. Libawy, otrzymał niedawno z fabryk amerykańskich wszelkiego rodzaju najlepsze, najnówsze i używane w gospodarstwie machiny i narzędzia. Przedaje takowe pp. obywatelom i rolnikom za ceny umiarkowane i bardzo dostępne. Szczególniéj zaś zaleca się amerykańska sieczkarnia najnówszéj konstrukcji, doskonalsza od wszelkich innych do tych czas znanych. Zalety jéj są następujące: taniość, wytrwałość, lekkość, prędkość roboty i pewność ustalenia długości odcięcia.

3. Rozmaite książki do **Nabożeństwa Majowego** znajdują się w księgarni *M. Orgelbranda* w Wilnie. (309)

Wysoko ukształcony gospodarz ekonomiczny z Szlązka,

który tamże znakomitemi dobrami i hodowlą owiec z odznaczającą się znajomością rzeczy i z najpomyślniejszym skutkiem zarządzał, obecnie zaś od lat 4 dzierżawę rządową w Królestwie Polskiém na siebie trzyma, pragnąłby usunąć się od Ś. Jana r. b. z dzierżawy, jeśliby w Królestwie Polskiém lub w Cesarstwie Rossyjskiem otrzymał odpowiednie miejsce w znacznych dobrach, którym zwłaszcza obok nastąpić mającego obecnie oczynszowania włościan, zdolności jego znaczne zapewnić mogą korzyści. Swiadectwa jego są złożone u pana J. G. Schaefer w Warszawie pod N. 682 zamieszkałego, dokąd także z zagranicy od osób wysokiego stanowiska nadeszły polecającego listy, które tam przejrzeć, oraz dalsze wiadomości powziąć i umówić się można. 2. (357)

MAGAZYN A. MRONGOWIUSA w Wilnie, przy ulicy Wielkiéj w domu JW. prezydenta Wolskiego, otrzymał znowu świeży transport FORTEPIANÓW wsławionéj za granicą fabryki *Ernsta Irmlera* w Lipsku, których dobroć i trwałość w niczém nie ustępują fabrykom zagranicznym, dotąd u nas znanych, za co, sam fabrykant, jako też wyżéj wspomniony magazyn zaręczają.

Pod firmą Irmlera kilka fabryk istnieje, lecz fabryka patentowana, z którą ja jestem w stosunkach, exystuje pod firmą Ernst Irmler w Lipsku, na co uprasza się szanowną publiczność zwracać uwagę.

AUGUST MRONGOWIUS. 2. (350)

MAGAZYN J. Hubarowa na Jarmarku.

W tym roku, również jak w innych latach, zaopatrzyłem MAGAZYN mój na jarmarku w budzie pod N. 12, we wszystkie najświeższe korzenne, bakalijne i kuchenne towary i w HERBATĘ rozmaitych gatunków, którą wprost mam z magazynów braci moich prowadzących handel herbatą w Moskwie. Mam pełną nadzieję, że pp. tak w dobroci towarów jak i w przystępnéj cenie tychże zupełne znajdą zadowolnienie. 3. (315)

ZEGARKI KIESZONKOWE.

W ostatnim czasie odebrałem z Genewy wielki zbiór zegarków kieszonkowych w srebrnych i złotem nakładanych kopertach, które sprzedają się niesłychanie tanio w magazynie moim na jarmarku Wileńskim w budzie pod N. 9-m.

K. *Zalzfisch*. 2. (342)

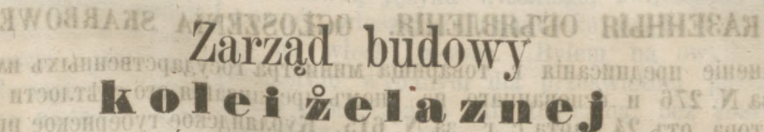
UWIADOMIENIE.

Kąpiele w wodach minaralnych BIRSZTAŃSKICH rozpoczynają się z dniem 15 maja miesiąca. Wody te corocznie uczęszczane przez znaczną liczbę chorych, znajdujących tam pomoc i uzdrowienie, pozyskały szeroką i stałą wziętość; zalecają się przytém jako mające czyste i obfite źródła, zdrową i przyjemną nad brzegiem Niemna miejscowość. Pomoc lekarską, pomieszkanie i konieczne wygody, każdy tam znaleść może. W roku niniejszym, urządzone zostały przy wannach dusze, często zalecane i bardzo użyteczne w wielu cierpieniach.

B. *Biliński*. 3. (318)

2. Dnia 10 teraźniejszego miesiąca maja zbłąkało się w mieście Wilnie źrzebię dwómiesięczne szerści płowéj (sawrasy); jeżeliby się u kogo znalazło takowe, proszę oznajmić do Redakcji Kurjera, a nagroda odpowiednia będzie wydaną.

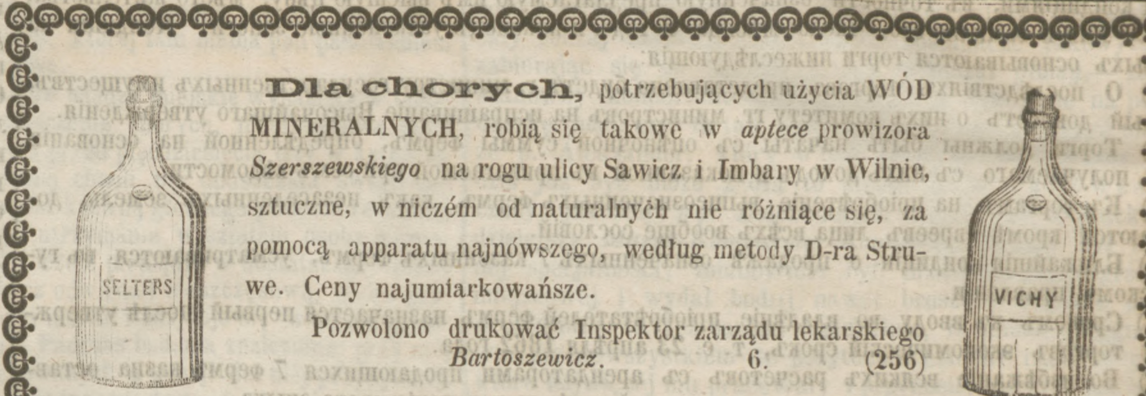
Antoni Szarski. (330)

Zarząd budowy kolei żelaznej

na linii DYNABURGSKO-WILEŃSKIÉJ, ulegając ciągłym prośbom publiczności, przyjmował dotychczas podróżnych na pociągi służbowe, biorąc na siebie całą odpowiedzialność w razie nieszczęśliwych wypadków wydarzyć się mogących.

Dowiedziawszy się teraz o zaszłych nieporządkach, spowodowanych głównie przez niewyrozumiałość podróżnych i nadużycie dogodności im czynionéj, zmuszony jest niniejszém podać do wiadomości powszechnéj: *Że odtąd nikt i pod żadnym pretextem nie będzie przyjmowany* na pociągi kolei żelaznéj między Dynaburgiem a Wilnem, aż do zupełnego ukończenia drogi i otwarcia jéj dla publiczności. 3. (341)

Dla chorych, potrzebujących użycia WÓD MINERALNYCH, robią się takowe w *aptece* prowizora *Szerszewskiego* na rogu ulicy Sawicz i Imbary w Wilnie, sztuczne, w niczém od naturalnych nie różniące się, za pomocą apparatu najnówszego, według metody D-ra Struwe. Ceny najumiarkowańsze.

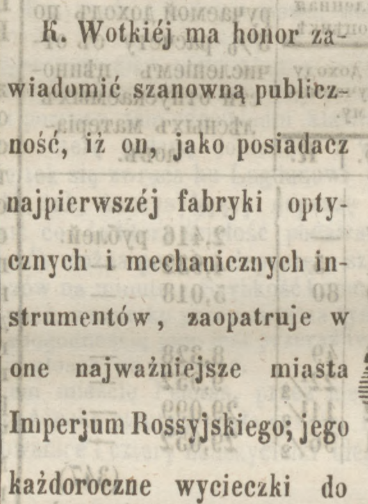
Pozwolono drukować Inspektor zarządu lekarskiego *Bartoszewicz*. 6. (256)

FRANCUZKI MAGAZYN

W MNIEJSZYM RZĘDZIE N. 32, KTÓRY W PRZESZŁYM ROKU ZOSTAWAŁ POD N. 15.

K. WOTKIEJ OPTYK z PARYŻA

mający fabrykę w St. Petersburgu przy Wielkiéj Mieszczańskiéj w domie Jochima pod N. 37.

K. Wotkiéj ma honor zawiadomić szanowną publiczność, iż on, jako posiadacz najpierwszéj fabryki optycznych i mechanicznych instrumentów, zaopatruje w one najważniejsze miasta Imperjum Rossyjskiego; jego każdoroczne wycieczki do Niemiec i Francji, gdzie on, jako znawca swego fachu, skupuje towary u najlepszych kupców za samą dogodną ceną, dają mu możność, niszcząc wszelkie współ-ubieganie się, sprzedawać je za umiarkowańsze ceny.

Okulary stalowe	od 1 r. 50 k. do 3 r.
— rogowe	1 r. 50 k.
— szildkretowe	3 r. 50 k.
— srebrne	4 r. —
— złote	6 r. do 16 r.
Pince-nez stalowe	2 r. 50 k. do 3 r.
— rogowe	2 r.
— szyldkretowe	3 r.
— srebrne pozłacane	3 r.
— złote	9 r. do 13 r.
Lornetki damskie, szildkretowe, rogowe, srebrne pozłacane	2 r. do 15 r.
Teatralne perspektywy	3 r. do 35 r.
Jumelles Duchesse z 6 szkłami	6 r. do 12 r.
— — z 12 —	8 r. do 28 r.
Marynarskie Jumelles	20 r. do 25 r.
Lunety polowe	1 r. do 40 r.
Szkła do czytania	k. 75 do 5 r.
— do zapalania	75 k.
Barometry metaliczne	20 r. do 45 r.
Termometry	k. 75 do 5 r.
Alkohometry	4 r.
Mikroskopy achromatyczne	20 r. do 40 r.
— pojedyncze dla botaniki	3 do 18 r.
— do rozpatrywania dobroci płótna	50 k. — 1 r.
Matematyczne rejscejgi	1 r. 60 k. do 16 r.
— grafijony	25 k.— 1 r. 50 k.

Linijały rozmaitéj wielkości	k. 10 — 75 k.
Arszyny z kości słoniowéj, drewniane	50 k.—1 r. 25 k.
Metronomy	7 r. — 11 r.
Libelle	1 r. 50 k.— 3 r.
Stereskopy zwyczajne	3 r. — 10 r.
Kompletny zbiór rycin fotograficznych	20 k.—1 r.
Słoneczne kompasy	20 r.
Trzciny z lunetami	5 r.
Polioramy	2 r. 50 k.—15 r.
Bezmiaki na sprężynach	1 r. 50 k.— 5 r.
Kalejdoskopy	1 r. 50 k.
Miary miernicze od 5 do 10 sążni	1 r. 50—6 r.
Tuby morskie	4 r.—5 r.
Chirurgiczne instrumenta,	
Irrigatory	6—7 r.
Skaryfikatory	5 r.
Kompasy	1 r. 50 k.—5 r.
Breloki	50 k.—3 r.
Teleskopy	75 k.—1 r. 50 k.
Okulary dla podróży	1 r. 50 k.—3 r.
Tuby dla głuchych	4 r.
Szkła dla kosmoram	60 k.—4 r.
Higrometry	3 r.—5 r.
Maszyny elektryczne	20 r.
Szkła do okularów w rozmaitych gatunkach	1 r. do 1 r. 50 k.

Udając się po skończeniu tutejszego jarmarku do Niemiec i Francji dla zakupienia rozmaitych przedmiotów, najuprzejmiéj upraszam pp. obywateli, chcących robić zamówienia w gałęzi mojego handlu, zaszczycić mnie swojém zaufaniem. 3. (325)

Sprzedaż Bydła z Licytacji.

5. Dnia 20 Junji 1861 roku będzie się sprzedawać z licytacji w m. Wielkiém Olżewie obywatela Juljusza Kaszyca, odległym o wiorst 10 od m. Lidy w Wileńskiéj guber. sześćdziesiąt kilka sztuk bydła rassy Fogtlandskiéj czyli Saksonji wyższéj i Tyrolskiéj, oraz rassy krajowéj udoskonalonéj, a mianowicie:

Buhai	,, Sztuk	8
Byków trzyletnich	,, ,,	12
Byków dwuletnich	,, ,,	8
Byczków przezimków	,, ,,	6
Ciełuch dwuletnich	,, ,,	15
Ciełuszek przezimków	,, ,,	17

Licytacja zacznie się o godzinie dwunastéj w południe. 304)

2. W domie Żarnowskich przy zaułku Strumiłowskim pod N.—sprzedaje się 7-mio letnia szkółka fruktowa w najwyborniejszych gatunkach z kilkuset sztuk składająca, jabłoń i grusz Warszawskich, Saskich, Pruskich i Litewskich około sta sztuk jest dwóch i trzech letnich, oraz przy nich są krzewy, a mianowicie: śliw okolizowanych w różnych gatunkach, czereśni i wiśni, agresty różno-kolorowe, młode gatunkowe, porzeczki, berberys i maliny różno-kolorowe, róże wyborne, w najlepszém to wszystko utrzymaniu ogrodniczém; życzący razem to kupić, z młodzieżą ziarkową w téj szkole znajdującą się, słowem zupełnie oczyścić takowy ogród, to za bardzo umiarkowaną cenę pomienioną szkołę nabyć może. (323)

2. Ktoby potrzebował z pp. pośredników do spraw włościańskich lub innych osób, na prywatnego sekretarza, lub plenipotenta człowieka uzdolnionego i doskonale obeznanego z prawną procedurą cywilną i kryminalną, mogącego w razie potrzeby złożyć kaucją i dostateczne rekomendacje. Wiadomość powziąść można osobiście lub listownie u p. Misiewicza w rządzie guber. (359)

1. Na Policejskim zaułku w domu p. Sakowicza blisko Szlacheckiego Klubu otwarcie SKŁAD PORTERU tutejszéj fabryki najlepszego gatunku. Cena butelki na miejscu po 30 k.; kto życzy wywozić z sobą z miasta to po 22½ kop. (376)

Magazyn A. H. WENKA

otrzymał w tych dniach MINERALNE WODY wprost ze źródeł tegorocznego czerpania, a mianowicie: Selcerskie, Marienbadzkie, Emskie gorzkie (Bitterwasser) Carlsbadzkie, Obersalzbrunn i inne, które są już w drodze.

Przytém otrzymano z zagranicy świeżą oliwę de-Prowance, rozmaite trunki, śliwki francuskie, i winogronowe rozynki malaga. 1. (377)

Wody mineralne

naturalne wprost *ze źródeł* sprowadzonych przyśpieszonym transportem nadeszły do mojego magazynu, jako to: Bitterwasser *Saidschützer*, *Püllnauer* i *Friedrichshaller*, Schlesisch *Obersalzbrunn*, *Pyrmonter* Stahlbrunn, *Kissingen* Rakoczy, Egers *Franz* i *Salzbrunn*, Emser *Kraenchen* i *Kesselbrunn*, *Selcerska*, *Marienbadzka* Kreutzbrunn, Karlsbadzka *Mühlbrunn* i *Sprudel*, *Wildunger* Sauebrunn, Vichy *grande grille* i *Celestines*, *Spaa* Pouhou, i *Lippspringer* Arminiusquelle, sól *Kreutznacher* Mutterlauge w kryształach i płynie i *Karlsbadzka*, na wszystkie zaś *wody* i *sole* przyjmuję obstalunki i w jak najprędszym czasie sprowadzam. Dnia 21 maja 1861 r.

EDWARD FECHTEL. 2. (364)

2. Potrzebny jest uczeń któren skończył cztéry klassy do apteki A. Szerszewski na rogu ulicy Sawicz i Imbary. (360)

Печатать позволяется. ВИЛЬНО 25 мая 1861 г. —Ценсоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ*.

W Drukarni A. H. Kirkora.